

ЛЕЗГИ ГАЗЕТ

**Жуван Ватан,
ватанэгълияр хуьх!**

1920 – йисалай акъатзава

№ 50 (10695) хемис 10 – декабрь, 2015 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 10 манат

Федеральный Собраниядиз РФ-дин Президент Владимир Путинан Чар Россиядиз зайиф жедай ихтияр авач

Президентди вичин Чар международный терроризмдихъ галаз женг члугвазвай военный къуллугъчийриз чухсагъул лугунилай башламишна. Чпин буржи тамардайла телеф хъайи аскерар, террористри телефай Россиядин граждана кватл хъанвайбуру рикел хкана. Владимир Путинан гафаралди, Россия фадлай терроризмдихъ галаз женг члугунин жигетдай вилик сенгеррал ала. Им азадвал, гъахъвал, адалатлувал патал члугвазвай женг я. Инсандин уьмуьр ва гележегдин вири цивилизация патал члугвазвай женг.

- Чаз международный терроризмдин чапунчивал вуч ятла чизва, - лагъана В. Путина. - И кардихъ галаз Россия 90-йисарин юкьвара расалмиш хъана ва чи уьлкведи, адан гражданди террориствилдин гъужумрин регъимсузвал гъиссна. Буденовскда, Бесланда, Москвада залукар къурди, инсафсуздаказ яшайишдин квалер хъиткынараиди, “Невский экспресс” поезд куклварайди, меркездин метрода ва Домодедова аэропортуна терактар кыле тухвайди чи рикел алама.

Терактрин сиягъ, гъайиф хьи, давамариз жеда. Абурун арада Дагъустанда - Каспийскда, Буйнаксда, Махачкъалада арадал атай агъвалатар ва хъиткынарунар ава. Бандит-

рин къулан тар хун патал саки 10 йис лазим атана, - лагъана Россиядин Президентди. Чна террористар Россиядай саки чукурна ва чунуьх хъанвай бандитрин амукъайрихъ галаз баришугъ тежедай женгни члугвазва. И балади вичикай исъядани хабар гузва. Къве йис идалай вилик Волгоградда терактар авуна. Лап и мукъвара Синайдин винел Россиядин гражданский самолет хъиткынарна.

Чун патал къетлен хаталувал Сириядатупламиш хъанвай боевикрин патай ава. Абурун арада Россиядин, СНГ-дин уьлквейрай тир тлимилбурни авач. Абуру пулар, яркъар къачузва, чпин къуватар артухарзава. Эгер абуру ана гъалибвал къазанмишайтла, ахпа кичи ва душманвал чи арайра чукурун, хъиткынарун, инсанар ягъун, абуруз азабар гун патал чи уьлкведизни атун мумкин я. Чна абурун чи уьлкведивай яргъа къаршилмишун ва терг авун лазим я.

Гъавилай Сириядин законлу власти кумек гун тлабайла чун рази хъана. Сириядачи Яракълу Къуватри сифтени-сифте анжах Россия патал женг члугвазва, чи гражданди хатасузвал таъминарзава.

Терроризмдихъ галаз женгина Россияди акъалтлай жавабдарвал ва вичин артуханвал къалурзава. И къетли гъерекатрин тереф Россиядин обществодини хуьзва...

Чаз Сириядай чунуьхзавай нефт маса гана Туьркиядачи ни чпин жибиначи ацлурзава-тла ва террористри пул къазанмишзава-тла чизва. Гъа и пуларалди бандитри чпин жергейризи киридрихъ къунвай ксар желбзава, яркъар къачузва, чи гражданди аксина, Франциядин, Ливандин, Малидин, маса государствойрин гражданди аксина инсафсуз терактар тешкилзава.

Гъа са вахтунда Туьркиядин халкъ мергъяматлу, зегъмет клани ва бажарагъ авай халкъ я. Туьркиядачи хаь куьгъне ва умудлу гзаф дустар ава. За къейдзава хьи, абуруз чир хуьн лазим я, чна абурун арадани Сириядачи аскерар телеф хъунай жавабдарвал хиве авай, алай вахтунда гъукум гъиле авай паянин арада барабарвилдин лишан эцигъзавач.

Чна террористрихъ галаз абуру ийизвай шериквал рикелай ракъурдач. Хаинвал чна гъамиша виридалайни регъуь жедай кар яз гъисабайди я ва инлай къуллухъдини гъисабда. И кар чи летчикар далудихъай ягъай, чпин гъерекатар гъахъдиз акъудиз, ва террористрин тахсиркарвилер чунуьхиз алахънавай къве чин алай ксариз чир хуьн лазим я.

► 2

М.А.ВЕЛИМУРАДОВАН
гъакъиндай

Дагъустан Республикадин Къилин Указ

1. ВЕЛИМУРАДОВ Му-сафенди Аб-дулмежидович, виликан къуллугъдай азад авуналди, Дагъустан Республикадин хуьруьн майишатдин ва суьрсетдин министрвиле тайинар.

2. И Указ вичел къул члугур йи-къалай къуватда гъатзава.

Дагъустан Республикадин
Къил Р.АБДУЛАТИПОВ
Махачкъала шегъер,
2015-йисан, 8-декабрь, №309.

А.С.ХАЗБУЛАТОВАН
гъакъиндай

Дагъустан Республикадин Къилин Указ

1. ХАЗБУЛАТОВ Али Султалиевич, Дагъустан Республикадин Къиблепатан территориальный округда Дагъустан Республикадин Къилин тамам ихтиярар авай векил яз тайинар.

2. Дагъустан Республикадин Къиблепатан территориальный округда Дагъустан Республикадин Къилин тамам ихтиярар авай векил А.С. Хазбулатова къвалахдай чка яз Дербент шегъер тайинар.

3. И Указ адал къул члугур йи-къалай къуватда гъатзава.

Дагъустан Республикадин
Къил Р.АБДУЛАТИПОВ
Махачкъала шегъер,
2015-йисан, 8-декабрь №310.

Гъалиб хъана

Дагъустандин хуьруьн майишатдин госуниверситетдин КВН-дин командади “Кавказ” КВН-дин Лигадин финалда 1-чка къуна. Къугъун 3-декабрдиз Ставрополда кыле фена. Дагъустанвийри Кубок ва Гъуьрметдин грамота къачуна. Командадиз “КиВин - 216” КВН-дин 27-международный фестивалда иштирак авун теклифнава. Фестиваль 11-25-январдиз Сочидачи кыле фида.

УьМУЬР

Мукъвара районада “Шарвили” эпосдиз талуьк эсерар устадивилелди клелунай школьникрин арада райондин конкурс кыле фена. Адан иштиракчийри милли парталарни алукина, эпосдай фасагъатдиз члукар лагъана.

► 7

ХАБАРАР

Алатай вацран эхирра Москвада лезгийрин машгъур шаир, гъикаятчи, публицист, общественный деятель Седакъет Керимовадин яратмишунрин межлис ва ада регъбервал гузвай “Сувар” ансамблдин концерт кыле фена.

► 8

Федеральный Собранидиз РФ-дин Президент Владимир Путинан Чар

Россиядиз зайиф жедай ихтияр авач

1

Гьюрметлу юлдашар, зун и кар абуру вучиз авурди ятла саклани гъавурда гъатзавач. Гъар гыхьтин месэляяр хъайитлани, гъатта чаз хабар авачир гъар гыхьтин чуьруькар хъайитлани эсиллагъ маса тегьерда гъализ хъун мумкин тир. Идалайни гъейри, чун Туьркия патал виридалайни таъсирлу рекъерай санал кваллахиз гъазур тир. Аквадай гъаларай, анжах са Аллагдаз чида и кар абуру вучиз авурди ятла ва аквадай гъаларай, Аллагдаз Туьркиядин вини кларара авай келретдиз акъулдикай ва къанажагъдикай маърум авуналди жаза гунин къарар къабулна.

Амма чи патай чун ва вири дунья патал хаталу крар авун абуруз чавай жагъидач. Чи гъерекатрин бинеда сифтени-сифте жуван уьлкведин, жуван халкъдин вилик жавабдарвал жеда. Чаз яракъар майдандиз акъудиз, дяве ийида лугъуз кичлерар гуз, абур ишлемишиз кланзавач. Амма са ни ятлани, алчах военный тахсиркарвал авуна, чи инсанар яна къена, ахпа помидорралди ва я эцигунрин кваллахар авуналди чеб къутармишуникай фикирзаватла, абур дериндай ягъалмиш жезва. Чна абуру авур кар абурун рикел шумудни са сеферда къеда. Абуру и кардин гъакъиндай садрани-къеда гъайиф члугвадич. Чаз чна вуч авуна кландатла чизва.

2016-йисуз Государстводин Думадиз сечкияр квиле фида. Гележегдин сечкияр иштирагдай партирдин регъберрихъ ва иштиракчийрихъ элкъвена государстводин кили рикел хкана хъи, сечкириллай вилик тухудай кваллах михьиди ва экуьди, закондин сергъятра авайди, сечкичириз гьюрмет ийизвайди хъун лазим я. Гъа са вахтунда сечкирдин нетижайрихъ, са шакни алачиз, общественности ихтибар авун, мягкем гъахълувал хъун чарасуз я.

Россиядин Президентди депутатарвиле кандидатрин программаяра коррупциядиз акси месэлайриз фикир гунин патахъай лагъана, гъик лагъайтла, коррупция Россия вилик фин патал манийвал я. Ада Генеральный прокуратурадивай, къайдаяр хуьдай органривай, коррупциядин фактариз яргъал вегин тавуна фикир гун тлабабна.

- Чиз-чиз залан тахсиркарвал, инсанрин уьмуьрдиз, обществендин ва государстводин интересриз зиян гайи кас патал закон кивиди хъун лазим я. Гъелбетда, гъик ятлани, гъалат хъана тахсиркарвал авур кас патални закон мергъяматлуди хъана кланда, - лагъана Владимир Путин ва Государстводин Думадиз общественности патал еке зиян тагузвай тахсиркарвилериз талукъ Уголовный Кодексдин са жерге статьяйрай гузвай жазаяр къезиларунин терефдин тереф Верховный Судди хуьниз звер гана, а статьяри административный къайдаяр члуруниз талукъбурук хухтуну кланзавайди лагъана, амма са шартлуналди, эгер къвед лагъай сеферда ихътин кар хъувуртла ам уголовный кар хъиз къабулна кландайдини къейдна.

Экономикадин гъаларикай рахуналди, уьлкведин Президентди чун экономикадин рекъий четинвилерал расалмиш хъайиди къейдна. Нафтадин кьиметар агъуз аватна, чна, адет яз къецепатан уьлквейриз ракъурзавай шейэрин къадар тлмил хъана, Россиядин финансрин идарайриз, компанириз дуньядин финансрин базарриз фин сергъятламишна.

- Заз исаятда хейлибуруз хъсан тийизвайди чизва. Экономикада арадал атанвай четинвилери доходар къазанмишуниз ва санлай чи инсанрин уьмуьрдин дережадиз са акъван хъсан патахъай таъсирзавач. Заз хъсан чизва хъи, инсанри уьлкведа четинвилерал мус эхир эцигда ва и кар авун патал гыхьтин серенжемар къабулда лугъудай суаларни гузва.

Гъал гъакъикъятдани четинди я, и кардин гъакъиндай за лагъанай, амма тикрар хъийиз кланзава, са акъван писди туш. Ингъе къе чаз хъсан патахъ жезвай дегишвилер акъазва. Промышленностидин производство ва санлай

къачурла милли валютадин курс дурумлу, 2014-йисав гекъигайла пул къуватдай аватун, капитал къецепатан уьлквейриз фин аквадайвал тлмил хъанва.

Им чун секин хъана ва аламатдин жуьреда вири дегиш жеда ва нафтадин кьиметар мус хкаж жеда тла лугъуз гуьзлемшиз акъвазна кланда лагъай члал туш. И жуьреда эгечлун эсиллагъ дуьз кар жедач.

Россиядиз зайиф жедай ихтияр авач. Экономикада, технологийра, карчивилин кваллахра, жезмай къван алай йикъан хъсан мумкинвилер ишлемишна къуватлу хъун лазим я.

Гъелбетда властдиз инсанрин ван атуналдим я. Абуру арадал къевезвай месэлайрин гъавурдик кутун лазим я. Карчивилиз азадвал гун - экономикадин ва общественностидин кар алай месэла яз гъисабзава. Гъа и карди - карчивилин азадвал гегеншаруни - чна чун патал арадал гъиз кланзавай вири сергъятламишунриз жаваб гун лазим я.

Гъавилияй чна и мукъвара гъевчли ва юкъван бизнес вилик тухунин рекъий тешкилнавай Федеральний корпорациядиз гегеншаруни вилик ганва. За Россиядин Федерациядин вири регионрин министрвоиривай ва ведомствоиривай, губернаторривай ва руководителривай, государстводин компаниривай ва банкаривай и кардиз лазим тир вири жуьредин куьмекар гун тлабабзава.

Контролеррин тамам армияди гъа вилик хъиз намуслудаказ зегъмет члугвазвай бизнесдин кваллахиз манийвал гузва, - къейдна Президентди ва административный реформайрай гъукуматдин комиссиядал 2016-йисан 1-июлдалди гуьзчивалдайни - надзорный органрин артухан, тикрар жезвай, везифаяр арадай акъудунин тайин теклиф гана.

Государстводин Къили ихътин рекъемар гъана, 2014-йисуз силисдин органри экономический тахсиркарвилер авур саки 200 агъзур уголовный дело къарагъарна. Абурукай суддал 6 агъзур агакъна, мадни 15 агъзур дело судди къуватдай вегъена. Акъазвайвал, приговор акъудунал куьтыгъ хъайиди анжах делойрин 15 процент я.

Гъавилияй чпелай уголовный делояр къарагъарай карчийрин лап члехи пай, 83 процент, бизнесдикай тамамвилелди ва я адан са паюникай маърум хъана. Яни, абур эмишна, вири къакъудна са затни амачир "чухвайриз" элкъуьрна ахъай хъувуна.

Прокуратуради силисдин еридал гуьзчивал авунай вичихъ авай вири мумкинвилер гегеншудиз ишлемишун лазим я. Алатай йисан Чарче за капиталар менефис авунин гъакъиндай малумарнай, амма бизнесди и мумкинвал ишлемишиз гъерекатзавач. Им ак лагъай гаф я хъи, теклифнавай шартлар муракъабур я, заминвилер бес къадардинбурук туш. Гъукуматдал карчи обществендикъ, Верховный суддикъ, къайдаяр хуьдай органрихъ галаз консультацияр тухун ва са куьруь вахтунда заминвилерик талукъ тир дегишвилер кухтун, менефис вич лагъайтла, мад зур йисуз даваматун тапшурмишзава, - лагъана ада.

Государстводин Къил къецепатан уьлквейрай гъизвай метягъ чи уьлквединбууралди эвез авунин месэладални акъвазна. - Къецепатан уьлквейрай гъизвай метягъ чкадинбууралди эвезун патал проектра чпин такъатар эцигиз гъазур тир инвесторар патал налогдин ва маса базовый шартларин заминвилер хъун лазим я, - лагъана ада. "И кар махсус инвестициярин контракт хътин механизма къалурнава".

Ихътин кантрактрин сергъятра аваз регионриз къазанжидал къевезвай налог тамамвилелди алуддай ихтияр гана кланда. Бязи руководителри инвесторривай цийи производствояр тешкилун патал ийизвай чпин харжияр чкадал хъун тлабабзава. Гъавилияй Федерациядин субъектрихъ чпин экономика мягкемардай база хъун лазим я. Ихътин проектар уьмуьрдиз куьчуьрмишунай регионди къачузвай доходри федеральный субсидияр тлмиларунал гъун лазим туш...

Мад сеферда къейд ийиз кланзава, чна чи ватанда акъудзавай шейэрин тереф хуьда. Садани фикир тавурай хъи, къецепатан уьлквейрай гъизвай шейэр чи шейэралди эвезуникай менфят къачуна, государстводиз ва гражданриз къалп товарар ва я са гъина ятлани къаткурай шейэр пуд сеферда багъаз маса гуз жеда лагъана. Россиядиз алай аямдин ерилу продукциядалди уьлкве таъминариз алакъдай, гъакни дуньядин базаррани агъавал ийиз алакъдай компанияр герек я. И кардиз куьмек гуз гъазур тир ксар патал Россиядин экспортдин центр тешкилнава, - лагъана В.Путин ва хаммалдинди тушир шейэр къецепатаз ракъурун хилерин ведомствоярин кваллахдин къилин ва Гъукуматдинни важиблу месэла хъун лазим я.

- Цлуд йис идалай вилик, - лагъана В.Путин, - чна недайд-хъвадай шейэрин са пай къецепатай гъизвай, чун къецепатан уьлквейрай гъизвай шейэрилай аслу тир, гила Россия вичин шейэр маса уьлквейриз ракъурзавайбурун арада авач.

Алатай йисуз 20 миллиард доллардив агакъна хуьруьн майишатдин продукция Россиядай маса уьлквейриз рекъе туна. Им яракъар маса гана хъайи къазанжидин къудай са паюнилай, газ маса гана чаз хъайи доходрин пудай са паюнилай гъаф я. Ихътин агалкъун чи хуьруьн майишатди са куьруь вахтунда къазанмишна. Заз чи хуьрера яшмиш жезвай вирибуруз сагърай лугъуз кланзава.

За гъисабзава хъи, 2020-йисалди къенепатан базар чи уьлкведа акъудзавай недайд-хъвадай шейэралди таъминарунин месэла милли дережада аваз вилик эцигна кланда. Россиядикъ сагълам, экологиядин жигъетдай михъи, ерилу суьрсет дуньядин базарриз ракъурдай вири мумкинвилер ава.

Алай вахтунда хуьруьн майишатдал машгул жез такланзавайбурун гъилера авай миллион гектарралди ишлемиш тийизвай цадай чилер кардик кутун лазим я. Идан гъакъиндай рахаз шумуд йисар я? Араба лагъайтла, гилани чкадиллай озанвач. За чилер чпин метлебдив къадайвал ишлемиш тийизвай, и кардив рикел гъачиз эгечизавайбурувай хуьруьн майишатдин чилер вахчун ва абур чил гъализ кланзавай ксариз аукционрилай маса гун теклифзава.

За Гъукуматдивай 2016-йисан 1-июлдалди нормативный актарин проектарни туьклуьрна, тайин тир теклифар гъазурун, Государстводин Думадин депутатривай ва Федеральный Собранидин вири членривай къедайд йисуз законодательстводик дегишвилер кухтун ва зулун сессиядалди талукъ тир законар къабулун тлабабзава.

Здравоохраненидин къурулуш вилик тухуникай рахадайла, РФ-дин Президентди "Сагъламвал" милли проектин сергъятра аваз тади куьмекдин къуллугъ хейлин цийи шейэралди тадаракламишнавайди лагъана. Чна гъаф къадарда алай аямдин реанимобилар ва маса техника маса къачуна. Виридаз чизва хъи, вахт алатайла, автопарк ремонт авуна, аниз цийи машинар хкана кланзавай. Цлуд йис алатнава. Федерациядин субьектрин хиве и жавабдарвал ава, абуру сифте нубатда и месэла гъалун патал резервар жагъурун лазим тир.

И кар чна цлуд йис идалай вилик авурди я. Зи рикел хъсандиз алама, чун меслягъ хъанай: федеральный пулар чара ийида, ахпа регионри и кардин тереф хуьн лазим я ва гъа и дережада аваз кваллах даваматра. Амма фикир авурвал хъанач. За и кардин гъакъиндай гъайиф члугвазва. Заз четинвилер авайди чизва, амма са шумуд сеферда лагъайвал, кар алай, къилин месэляяр дуьздаказ тайинарна кланда. Исаятда мад вири чкида ва чаз мад федеральный бюджетдай пулар гуда лугъуз гуьзлемшиз акъвазна кландачир эхир. И кар гъелбетда, авуна кланда, амма им чун икърар хъайи кар тушир. За Гъукуматдивай, регионривай и кардал элкъвена хтун ва и месэла гъалун тлабабзава.

Бязи вахтара инсанри наразивалзава, абуруз больницаяр, школаяр, культурадин ва яшайишдин центраяр, идараяр вучиз агалзаватла ва я сад ийизватла, чизвач. Чна гъамисанда сетар цийи килелай туьклуьр хъувунин чарасузвал авайдан гъакъиндай лугъузва. Эхъ, им гъакл я. Амма чна и кар гъаф муькуьфдивди авуна кланда. И месэла хуьрерин чкайра ФАП-ар агалунизни талукъ жезва.

Гъайиф хъи, медицинадин куьмек къачун патал инсанар виш километрдин мензилриз финиз мажбуур жезва. Им рекъ гана виже къеведай кар туш.

За квевай и кардив дикъетдивди эгечлун тлабабзава ва 2016-йисан 1-мартдалди Гъукуматдал яшайишдин хилер идараяр кутугай гъалда кваллахдай гъалдиз кхидай методика гъазурун ва тешкиларун тапшурмишзава. Ам регионар патал мажбуурди хъун лазим я.

Куьзуь ксариз ва инвалидриз куьмек гун, хизанрин ва аялрин тереф хуьн хътин месэлайра гражданский обществодизни, коммерциядинбурук тушир организацирияни ихтибарна кланда. Абуру гъаф вахтара менфятлудаказ, ерилуудаказ, инсанрин гъакъиндай рикливай къайгъударвал члугваз кваллахзава. Абурун кваллахда тлмил бюрократизм ава.

Уьлкведин Президентди образованидин месэлайризни фикир тагана тунач. - Чна къенин школьникри яшамаш жезвай чкадиллай, хизанрин, диде-бубадин агъваллувилелай аслу тушиз хъсан образование, чпин риклиз хуш пеше къачун патал, чеб уьмуьрда къалурун патал, чалай алакъдай вири кваллахар авун лазим я.

Гъар йисуз чи уьлкведа школьникрин къадар артух жезва. Мукъвал тир цлуд йисуз абурун къадар 3,5 миллиондиллай гъаф жеда. Им лап хъсан кар я. Амма аялрин къадар гъаф хуьни образование къачунин еридиз, келунин шартлариз манийвал гана виже къеведач. Школайра алава чкаяр герек жезва. Зи тапшургуьдалди гъукуматди регионрихъ галаз санал и кардиз талукъ яз тайин план гъазурнава. Къеведай йисуз федеральный такъатрин гъисабарай школаяр ремонтуниз, цийикла туьклуьр хъувуниз ва цийи школаяр эцигун патал 50 миллиард манат рекъе тунин къарар къабулнава.

Хъсан образование къачун патал анжах къулай дараматар бес туш. Чпин кар хъсан чкай муаллимар, чирвилер гудай цийи технологияр, яратмишунрал, спортдал машгул жедай, алава образование къачудай мумкинвилер хъун чарасуз я. Виликан пионеррин дворецра, жегили техникрин кружока аваз хъан хъсан крар исаятдани ишлемишна кланда.

Вичин рахунар куьтыгъдайла, государстводин къили рикел хкана хъи, уьлкведин вилик гележегда вилик финин рекъ хъягъунин къетлен месэла садрани-къеда акъвазайди туш. "Ихътин нубатдин сергъятдиллай чун 2014-йисуз Крым ва Севастополь Россиядикъ галклар хъувурлани элячлна. Россияди вич гъа члавузни къуватлу, аслу тушир, агъзур йисарин тарих, зурба адетар, умуни ивирар ва умуни мурадлар тупламаш хъанвай миллет авай государство яз къалурна.

Гъа и жуьреда инанмишвилелди чна исаятдани крар къилиз акъудзава. И крар Россияди международный терроризмдикъ галаз ачухдаказ женг члугунайни акъазва.

Чна къарарар къабулзава, абур уьмуьрдиз куьчуьрмишзава, гъик лагъайтла, чи вилик эцигнавай месэляяр гъализ чалай, анжах саналди алакъда.

Россия - им йигиндиз дегиш жезвай зурба дуньядин са пай я. Чун гъам къецепата, гъамни къенепата авай месэлайрин муракъавилин гъавурда хъсандиз ава. Вилик финин гыхьтин хъайитлани рекъе гъамисанда четинвилер ва манийвилер жезвайди я. Чна а вири четинвилериз жаваб гуда. Россиядин агъваллувал патал чна яратмишунардай жуьреда нетижалудаказ зегъмет члугвада. Чун саналди вилик фида ва агалкъунарни чна саналди къазанмишда.

(Президентдин Чар куьруь авуна)

Тебрик

Гьюрметлу дагустанвияр!
За квез Россиядин Федерациядин Конституциядин югь мубаракзава!

И сувариполитикадин, экономикадин, руьгьдин уьмуьрда государстводин Дибдин закондихъ авай мягкемвал, бинелувал, Россия мадни вини дережайриз акьудунин карда чи уьлкведин халкьарихъ авай садвал ва абурун чалишмишвилер лишанламишзава.

Инсандин ихтиярар ва азадвилер килин девлет яз малумаруналди, дегь-девирилай са государствода сад хьанвай вири халкьари Россиядин аслу туширвал, ам кивачел акьалдарун, дуьньяда адан авторитет мягкем хьун, граждандриз лайихлу уьмуьр ва азаддаказ вилик фидай шартлар яратмишун патал сесер гана. Россиядин Федерациядин Президентвиле В.В.Путин хьагьайдалай гьюгьуниз конституциядин кьурулуш гуьнгьуна хтун патал, территорияр, гзаф миллетрикай ибарат тир чи уьлкведин халкьар, граждандар вилик фин, государстводин умуми заминвилер уьмуьрдиз кечирмишун патал гзаф кивалахар авунва.

Бязи государствойри Россия амайбурувай чара авун патал ийизвай чалишмишвилери, адан кьудратлувал гуьнгьуна хтуниз гузвай манийвилери чун инанмишарзава хьи, уьлке Конституциядин жигьетдай вилик финин дуьз рекье ава.

Чи умуми везифа - им Россиядин Федерациядин Конституцияди малумарнавай ивира хуьн я.

Дагустанвийри Россиядин халкьарин сад тир хизанда гьамиша лайихлу чка кьаз хьана. Зун инанмиш я хьи, гележегдани гьа ик жеда.

Заз квехъ сагламвал, ислягьвал ва агваллувал хьана кланзава.

Дагустан Республикадин
Кьил Р.АБДУЛАТИПОВ

Конкурс “Халкьдин журналист”

Дагустандин Общественный палатади СМИ-ра граждандар обществодин институтрикай хьсан макьалаяр кхьин патал “Халкьдин журналист” конкурс киле тухузва.

Конкурс 5-сеферда киле тухванва. Адан метлеб СМИ-рихъ, общественный тешкилатрихъ ва государстводин кьурулушрихъ галаз яшайишдинни экономикадин месэляяр гьалунин жигьетдай общественный организацийри тухузвай кивалах кьалурун я.

Премияр 2014-йисан 1-октябрдай 2015-йисан 1-декабрдай прессада чапай, телевиденидай, радиодай гайи, агьалийрин уьмуьрдин ери хьажуниз талукьарай лап хьсан материалрай журналистриз гуда. Материалар Общественный палатадиз 20-декабрдай рекье туна кланда. Милли члаларалди акьатнавайбурун, абурун куьруьмана урус члалалди ракуьрна кланда.

Гьалибчийриз дипломар ва пулдин призар гуда:

сад лагьай чкадай - **50 агьзур**, кьвед лагьай чкадай - **30 агьзур**, пуд лагьай чкадай - **20 агьзур манат**.

Хабарар агьадихъ галай телефонрай кьаз жеда: **(8722) 78-08-41, 78-08-42, 78-08-44**.

Хайи Ватан абадвилехъ тухузвай закон

ИНТЕРВЬЮ

Нариман ИБРАГЬИМОВ

Эхиримжи кьве йисуз гьам дуьньяда, гьам кьунши уьлквейра ва гьам Россиядин Федерациядани арадал атай кьван хьсан ва татугай дегишвилери инсаният шадар авур хьиз, кьарсатмишни авуна, ажугьламишни, наразивилерални гьана. Ихьтин гьалар себеп яз чи уьлквени четинвилера гьатнава. Абурукай халкьдиз гзаф зиянар тахьун патал РФ-дин Президентди, Гьукуматди Россиядин Дибдин Закондал асаслу яз герек серенжемарни кьабулзава. Регионрини и важиблу кардик чпин пай кутазва.

Ингье кьанни кьве йисуз Россиядин Федерациядин Конституцияди государстводиз, гьукумдин вири кьурулушриз, уьлкведа яшаммиш жезвай халкьариз, миллетриз кьуллуьгьзава. 12-декабрдин югь чна гьар йисуз сувар хьиз кьейдзава. Уьлкведин Дибдин Закондин гьакьиндай чна юрист, Дагустандин гостехуниверситетдин профессор, правоведенидин ва таможнядин кафедрадин заведующий ОРУЖЕВ Идрис Абдулаевичахъ галаз суьгьбетзава.

■ **Идрис Абдулаевич, дуьньяда кламай кьван государствояр ава, хейлинбур алаатай девирра пуч хьана. Саки виридахъ гьукумдин кьурулушар, инсанрин яшайиш, гьерекадар киле тухудай законар авай. Чи уьлкведихъни пагачьдин девиррилай гьахьтин законар хьана ва гилани ава.**

- Вун гьахъ я, эгер ам государство ятла, адахъ тайин законарни хьун лазим я, тахьайтла, инсанар чеб-чпин ихтиярда гьатда, герек крарални машгьул жеда, члурубурулани. Законар лагьайтла, гьукумни, инсанарни хийирлу крарин, адетрин сергьятра аваз яшаммиш хьун патал кьабулзавайди я. Пагачьдин девирдикай зун рахадач, гьа вахтундани талукь законар кардик квайди тир. Советрин Союздин девирда чахъ пуд Конституция хьана. Абурукай сад лагьайди 1923-йисан 6-июлдиз, гьюгьунинбур 1936-йисан 5-декабрдиз ва 1977-йисан 7-октябрдиз кьабулнай. Абуру социализмдин 15 республикадин халкьар, миллетар санал, дуствилелди яшаммиш жез, партиядин кьалурунар ян тагана килизи акьудиз, Советрин Союз хьтин члехи уьлке халкьдин майишаддин вири хилерай виликиди тухуз куьмекна.

Кье чун Россиядин Федерация твар алай государстводин агьалияр я. Адан тарихни са акьван деринриз фенвач. 1990-йисалди Россиядин (РСФСР-дин) агьалияр дуьньяда виридалайни зурба уьлке яз гьисабай Советрин Союздик (СССР-дик) акатзавай. Коммунистрин партиядин ва государстводин киле акьвазай Горбачев, Ельцин хьтин реьберин фагьумсуз гьерекадар себеб яз СССР чклана, адакай Союздин вири республикаяр, гьа гьисабдай яз РСФСР-ни хкечна. 1990-йисан 12-июндиз халкьдин депутатрин съездди РСФСР-дин аслу туширвиле гьакьиндай Декларация кьабулна. Га и йисан 16-июндиз Конституциядин комиссия тешкилна. Адак 98 депутат акатзавай. Абуру вири са фикрдал татуни Конституция кьабулун яргал вегьена. Политикадиз, государстводин гележегдиз талукь месэляяр гьалдайла депутат, политикар кьалризни акьатна. Га и кар себеб яз 1993-йисан октябрдиз Москвада дяведин кьизгин гьалар арадал атана, Верховный Советдин дарамат танкарай яна. Халкьдин депутатрин Съезд ва Верховный Советни чукурна. Уьлкведа политикадин ва конституционный жигьетдай халис кризис арадал атана. Ихьтин гьалара Россиядин Федерациядин Конституцияни кьабулдиз хьанач.

Кьейд авун лазим я хьи, и муракаб макьамда цийи Конституциядин хейлин проектар тукьуьрнавай. Абурукай Конституционный комиссияди ва Конституционный совещаниди теклифзавай проектар кар алайбур яз

гьисабна. Лазим вири положенияр кутуна, Россиядин Федерациядин саки вири субъектин векилрин, депутатрин, жуьреба-жуьре партирин, пешекарин теклифарни фикирда кьуна, хейлин дегишвилер, алаваарни кухтуна Конституциядин проект вири халкьди сесер гудайвал майдандиз акьудна. 1993-йисан 12-декабрдиз сечкияр киле фена ва халкьди цийи Конституциядин гьакьиндай вичин фикир лагьана. Цийи Конституциядин тереф сесер гайи агьалийрин 58,43 процентди хвена. 1993-йисан 25-декабрдиз цийи Конституция “Российская газета” газетдиз акьатна ва уьлкведин вири субъектра кардикни акатна.

■ **Цийи Конституциядин важиблу терефар гьихьтинбур тир?**

- Конституциядал асаслу яз Россиядин Федерация президентвиле республика яз малумарна. Гьукумдин кьурулушарни тайинарна: Президентдин Администрация, Гьукумат, Федеральный Собрание, Федерациядин Совет, Государственный Дума. Алай вахтунда РФ-дин Президент Владимир Путин, Гьукуматдин Председатель Дмитрий Медведев, Федерациядин Советдин Председатель Валентина Матвиенко, Госдумадин Председатель Сергей Нарышкин я. Федеративный кьурулушни республикайрикай, крайрикай, областрикай, автономный областрикай, автономный округрикай ва федеральный метлеб авай шегьеррикай ибарат я.

Ватандин гьар са агьалиди кьатлун герек я, Россиядин Федерациядин Конституция - им уьлкведин Дибдин Закон я ва чун адан лувак кваз яшаммиш жезва. Дуьньяда ва уьлкведа арадал кьезезвай сиясатдин, экономикадин, оборонадин вакиаяр себеб яз араара адак дегишвилерни кухтазва. Вучиз лагьайтла уьлкведин политический, федеральный, суддин, федеративный кьурулушарни цийивилер, гуьзлемиш тавур крар, гьерекадар жезва.

Чаз малум тирвал, Конституцияда государстводин тукьуьр хьуниз, халкьарин азадвилериз, ихтиярриз, общество мягкемарзавай вири хилериз, такьатриз талукь, граждандриз клелдай, кивалахдай, яратмишдай, ял ядай шартлар тешкилуниз талукь вири заминвилер кьалурунава, положенияр тешкиларнава. Конституцияди зурба уьлкведин гьар са агьалидин гьакьиндай жаваб гузва, абуруз бахтлудаказ, барабардаказ яшаммиш жедай, общество патал зегьмет члуьгьадай сад хьтин ихтиярар гузва.

Дибдин Законда кьалурунавайвал, Конституциядихъ уьлкведа лап вини дережадин юридический кьуват ава. Амни квекай ибарат я лагьайтла, Россиядин Федерацияда кьабулзавай гьич са федеральный законни, нормативно-правовой акти Конституциядин положенийрид акси атана виже кьведач. Наразивал арадал гьизвай нормативный актариз, обществодиз зиян хкатзавай законриз, указриз талукь месэляяр РФ-дин Конституционный судди гьалда. Ада кьабулзавай кьарарар акьалтлай дережадинбур я ва абуру са шартни алачиз килизи акьудун гьар са субъектдин, идарадин, граждандин буржи я.

Чаз чизвайвал, Россиядин Федерация жуьреба-жуьре динриз кьуллуьгьзавай гзаф халкьарикай, миллетрикай ибарат государство я. Гьавилияр виридаз уьлквени, обществони, Дибдин Законни сад я. Адан законарни, положениярни, кьалурунарни, статьярни виридаз талукьбур, гьамиша амална кланзавайбур я. Государстводин кьуллуьгьрал алайбуруни, идарайра, карханайра, фирмайра зегьмет члуьгьазвайбуруни, пенсионеррини, жегьилрини, тахсиркаррини... Конституциядин нормайрал амал тавун кьанунар члурун яз гьисабзава ва и кардай тахсирлу ксар, абуру рехъ ганвай кьанунсузвилини агьурвилелай аслу яз, уголовный, административный ва я тахьайтла, юридический рекьяй маса жавабдарвилериз члуьгьада.

Уьлкведин Кьилин Законда лагьанвайвал, Россиядин Федерация социальный, де-

мокративлин государство я. Адан политика инсандиз уьмуьрдин лайихлу ва азаддаказ вилик финин шартлар яратмишунихъ эл-кьуьрнавайди я. Государстводин властдин ва идара ийидай вири дережайрин органрин кивалахдин лап важиблу терефар зегьмет ва инсанрин сагламвал хуьнихъ, члуьгур зегьметдай вахт-вахтунда гьакьи гунихъ, хизандиз, дидейриз, аялриз, набутриз ва яшлуьбуруз куьмек гунихъ галаз алакьалу я.

■ **Гьахъ я, Конституцияда вири месэляяр хьсандиз ачухнава, амма уьмуьрдин тежриба бязи вахтара масад жезва.**

- Садавайни инкар ийиз жедач, Конституциядин вири положенияр, кьалурунар уьлке, халкьар, инсанар патал я. Гьайиф хьи, эхиримжи йисара уьлкведа ахьтин кьуватар-политикар, общественный организацияр, жуьреба-жуьре фондар пайда хьанва хьи, гьатта Госдумадин са бязи депутатари, журналистари, абуру халкьарин арада кьал-кьиж твадай, садаз-садбур такланардай, уьлке пайи-паяр ийидай, жуьреба-жуьре регионра кьизгин гьалар арадал гьидай ихтилатриз, таблигьат тухьуниз, звер гунриз рехъ гузва. Алаатай йисара гьа и жуьредин гьерекадар ийизвай, кланикай уьлкведиз ва халкьариз зиян гузвайбуруз “кьацу экв” ганайтлани, гила уьлкведин Президент Владимир Путина ва талукь органри и месэла чпин гуьзчивилик кутунва, “вад лагьай коллонаяр” твар алайбурун дестеяр чкадал ацукьарнава. Ингье гьа и йикьара уьлкведа кардик квай “Соросан” ва “Содействие” лугьудай кьечепатан уьлквейрин фондари кивалах акьвазарна. Вучиз лагьайтла, абурун винелай цлалцлалдиз кьалурунавай гьерекадар бинеда чаз зиян гудай гьалар ава.

Уьлкведиз, обществодиз зиян гузвайбурув, лагьлагьчийрив, рикле члуру ниятар авайбурув пара хьуьтуьвлелелди эгечизава. Конституцияда, кьайдаяр хуьниз талукь законра ахьтинбур жавабдарвилериз члуьгунин гьакьиндай дуьзгуьн статьяяр аватлани.

■ **Идрис Абдулаевич, авайвал лагьайтла, государстводин властдин, кьайдаяр хуьдай ва маса органри законрал амал тийизвайбурун вилик пад агал тийизвай ва гьа идалди вичин кьуллуьгьдин везифайрив жавабдарсузвилелди эгечизвайбур ава. Абурун гьерекадар акваз жерегдин инсанрини чеб “азаддиз” тухузва.**

- Дибдин Закондал вирида сад хьиз амал авун лазим я, амма уьмуьрдин гьакьикьат масад жезва. Регионра, шегьерра, районра гьукум гьилевай бязи ксари Конституциядин истемешунар, нормаяр риклелай алудзава, агьалияр клева твадай, садбур хайибурай кьаз, масадбур тахайбурун жергейра тваз, яшайиш пайгардикай худдай крариз рехъ гузва, гьатта тахсиркарвилериз кьил язава. Законар, кьуллуьгьдин дережаяр, мумкинвилер хуси игьтиярар таьминарунин рекье эцигиз алахьзава. Уьлкведин кьайдаяр хуьдай органар Конституциядин принципар хуьн патал чалишмиш жезватлани, бязи дуьшуьшра нагьахьвал винел акьалтзава, тахсиркарвал жаза агакар тавуна амуькьзава. Гьахъ я куьн, ихьтин гьалари зегьметчи инсанар нарази жедай, чкадин, федеральный гьукумризни акси акьвазардай чкадал гьизва. Амма риклел хкин, эхиримжи йисара законар кваз такьазвай шумуд губернатор, депутат, прокурор, руководитель жавабдарвилериз члуьгунватла. И кар давамни жезва.

Уьмуьр санал акьвазнавач. Яшайишдин шартлар четинбур жезва. Инсанриз пакадин йикьакани кьурху ава. Террористри виригьа кьил хажнава. Россиядин Федерациядин Президент Владимир Путин уьлкведа кьайда тваз, агьалийрин вири кьатариз хьсандиз яшаммиш жедай, кивалахдиз кьабил вирибур кивалахралди таьминардай, жегьилриз клелдай, начагьбуруз чеб сагардай шартлар яратмишдай политика тухуз эгечинава. Акьваза, хьсанвилехъни дегишвилер жезва, и кар чи республикадин мисалрайни акьваза.

Ирс хвена кланда

Къурагъай тир старший лейтенант Азредин Ибрагимов, дивизиондин разведкадин начальник яз, Ватандин Чехи дяведа акалтай къегаьвилер къалурнай

Мегъамед ИБРАГИМОВ

ВАТАНДИН Чехи дяведа Гъалибвал къазанмишуник разведкадин дестейри лайихлу пай кутурдал са шакни алач. Тарихдин чинрай малум жезвайвал, разведчикрин жергейрик дирибаш, жуьрэтлу хейлин дагъвиарни квай. Абурукай бязибурал гъатта Чехи ва жавабдар къуллугъарни ихтибарнавай. Къурагъви Азредин Ибрагимович Ибрагимов ихтинбурукай сад тир.

1917-йисуз Къурагъа дидедиз хъайи ам 1942-йисан 20-августдиз Ватандин азадвал хуьн патал, Яру Армиядин жергейрик экечна. Дяведиз феи сифте йикъарилай гатунна виклеъ дагъвиди вич зирек, кар алакьдай, тешкиллвал авай аскер тирди субутна. **Азредин ИБРАГИМОВАН** лайихлувилер, къастунин виклеъвал чикирда къуна адаз старший лейтенантдин чин гана.

Гъайиф хъи, ада женгера къалурауи вири жуьрэтлувилерикай чал тамам тир делилар агакънавач. Алай йисуз Чехи Гъалибвалин 70 йис къейдзавай йикъара Азредин Ибрагимован Къурагъа яшамеш жезвай багърийрал Чехи бубадин наградадиз талукъ чарханвай. Къайгъудар ирсдарри адакай чаз хабар гана.

Ана къейднавайвал, Азредин Ибрагимовикай, старший лейтенантдин чинда аваз, Брестский Краснознаменный 160-стрелковый дивизиондин акалтай артиллериядин 973-полкунин 1-дивизиондин разведкадин начальник хъана. 1943-йисан майдин ва сентябрдин варцара адал залан хирер хъана. Госпиталра вичин сагъламвал мягкемар хъувурдалай къулукъ ада фашистрихъ галаз женгер давамарна.

Старший лейтенантдин эхиримжи женг 1944-йисан октябрдин вацра Крулевский каналдин района кыле фена. Наградадиз та-

лукъ чарчай малум жезвайвал, Азредин Ибрагимов Крулевский каналдин къваларив душмандин сенгерар барбатун патал дивизиондин разведка тешкиллудаказ гъазурна. Женг кыле физвай тегьер ада хуси гуьзчивилик кутунвай. Душмандин хар хъиз къурзавай гуьллейрик пехотадин дестейрик кваз разведкадин начальник Азредин Ибрагимовикай финиз манийвал гузвай душмандин женгинин яракъар тергна. Абурун арада ОТ-6, НР-1, 2 миномет, 1 зенитный батарея, 3 блиндаж, 1 минбатарей ва 3 танк авай.

1944-йисан 19-20-октябрдиз старший лейтенант Азредин Ибрагимовикай регъбервал гузвай разведкадин дестейри душмандин сенгерар гъалкъада тунвай. Женг са шумуд юкюз давам хъана. Амма жуьрэтлу разведчик Азредин Ибрагимов и женгина телеф хъана.

Душмандин галаз кыле феи женгера акалтай виклеъвални дирибашвал къалурунай старший лейтенант Азредин Ибрагимовикай къейдалай къулукъ Брестский Краснознаменный 160-стрелковый дивизиондин командованидин теклифдалди Ватандин Чехи дяведин 1-дережадин Орден гана. Наградадиз талукъ чарчай малум жезвайвал, ам гъакни "Яру Гъед" ордендин сагъибни тир.

Лагъана кланда, дяведа акалтай къегаьвилер къалурунай Ватандин Чехи дяведин 1-дережадин ордендиз санлай къачурула 106 дагустанви лайихлу хъана. Абурукай 10 кас лезгиар тир, гъа са вахтунда Азредин Ибрагимовни.

И делилар Элистадай тир журналист **Андрей ЦОБДАЕВА** кыле тухвай ахтармисунрин къвалахрай къачунва.

Азредин Ибрагимов хътин къегаь дагъвиар акалтайвал несилар патал чешне я. Ахтинбурун жуьрэтлувилер рикелай алудна кланда. Азредин Ибрагимован экуь къамат эбеди яз риклера хуьнин мураддалди Къурагъай района адан тварцихъ са куьче, я тахъайтла са идара янайтла хъсан жедай. Чи къегаьвилер ирсинин къайгъударвал чна тавуртла, масабур ийидач.

Къизгъин женгерани ислягъ уьмуьрда

Тахмираз ИМАМОВ, "Дербентдин хабар" газетдин отделдин редактор

Йисалай-суз фронтвикрин жергеяр къери жезва. Несилрин риклера, тарихдин чинра абур эбеди яз амуькзавва. Ихтинбурун жергеда лап хъсан инсан, зегъметдин ветеран, муаллим, Ватандин Чехи дяведин иштиракчи **Ася Баламевна ГЪУЬСЕЙНОВАНИ** авай.

Ам 1917-йисан 20-сентябрдиз, Дербент района машгур бустанчи Балами Мамедован хизанда Чехи хъана. Дербентдин педучилище акалтайра ала, райондин ва шегъердин мектебра, гъевчи классра тарсар гузвай муаллим яз зегъмет члугуна. Дербентвийрин са шумуд несилди алай вахтундани адан твар гуьрметдивди рикел хъизва. Ада вичин ученикрин я вахт, я къуватар гъайиф татана чирвилерихъни тербиядихъ галаз санал риклин чимвални гана.

1942-йисуз А.Гъуьсейнова фронтдиз рекъе гъатна. Ада Грозныйдин 744-артиллериядин полкуну къуллугъна. Кавказдай гатунна фашистрикай чи улкведин гъар са пилп азад авунин женгерин къилий-къилиз феи ам, Рагъэкъечдай патан Пруссиядиз къван агакъна. Женгера къалурауи къегаьвилерикай адаз Ватандин Чехи дяведин къвед

лагъай дережадин орден, "Германидал гъалиб хъунай", "Кавказ хъунай" медалар ва гъаф къадар маса наградагъа гана. Гъакни адахъ СССР-дин Гъукуматдин ва Дагустандин са къадар гуьрметдин грамотагъа авай.

Дяве куьтягъ хъайидалай къулукъ, А.Гъуьсейновади хейлин йисара муаллим яз, Дербент шегъердин 6-нумрадин юкван мектебда, са шумуд йисуз библиотекарвиле къвалахна. Библиотекарвиле къвалахдайла ам аялрихъ яратмисунрин рекъе авай бажарагъни ачухариз гъавалат жедай. Къенин юкюз ам рикел аламай гъар сада А.Гъуьсейновадин педагогвилер бажарагъдикай чими келимаяр рикел хъизва. Ам рикл миьхи, къени къилихрин инсан тир.

Ватандин Чехи дяведин иштиракчи яз Ася Баламевнадиз акалтайвал несил ватанпересвилерин руьгъдаллаз тербияламышвай жуьреба-жуьре мярекатриз эвер гудай.

Адан уьмуьрдин юлдаш Гъуьсейн Бадизаманович Гъуьсейнова Тимирязеван тварунихъ галай академия акалтайрайдалай къулукъ, дяведин йисара Подмосковьедда са совхоздин директорвиле къвалахна.

А.Б.Гъуьсейнова 95 йисан яшда аваз 2012-йисуз кечмиш хъана. Лугун лазим я, Гъуьсейноврин хизанди къуд аял Чехи авуна, шегъредал акъудна. Абурун Чехи хци, Ариф Гъуьсейнова, 35 йисалай виниз "Дербентдин хабар" газетдин фотокорреспондентвиле къвалахзава. Адан фотоматериал гъаф къадар журналирзин газетриз акъатна. Ам Россиядин журналистрин Союздин член ва хейлин конкурсринни фестивалрин гъалибчи я.

Шегъерин администрацияра Кар алай месэляяр ГЪАЛЗАВА

Нариман КЪАРИБОВ

И йикъара кыле феи совещанидал Дербент шегъердин ГО-дин кыл Малик Баглиева хъуьтлуьн варцара агъалияр, мектебар, аялрин бахчаяр, больницаяр ва маса объект ара датлана чимивилелди, газдалди ва электроэнергиядалди таъминарун гъаф важиблу тирди къейдна ва и барадай талукъ тир тешкилатрин руководителриз тапшуругъар гана.

"Гражданагъ гъаф куьгъне хъанвай ва чкъизвай, ацахъзавай къвалерай куьчарунин" программа таммарун авай гъалдизни килигна ва ам къилиз акъудунин еришар йигинарун, шегъердин куьгъне магълеяра гъаф мертебайрин къвалер цигун къадагъа авун, Дербент 2016-2018-йисара вилик тухунин максус программа тукълуьрун лазим тирдан гъакъиндаини ихтилатна.

Вичин рахунра шегъердин къили къейд авурвал, Дербентда чил ишлемишунин карда лазим тир къайда тунин, къилдин ксариз законсуздаказ чилер чара авунвай къарарар къуватдай авудунин, таможнядин терминал шегъердин сергъятдай акъудунин, граждандин арзадиз ва меслятриз вахт-вахтунда жа-

ваб гунин месэляризни килигна ва и жигъетдай къетли серенжемар къабулдай-дакай лагъана.

Малум тирвал, Дербентда, гъатта шегъердин сергъятрани кваз къванер атлудай карьерар ава. Амма, анрин ие-сийри шегъердин бюджетдиз налогар вахт-вахтунда ва таммадаказ гузвани гузвачни бегъем малум туш. Им шегъердин куьчейра авай рекламайрин щитрин иесийризни талукъ я. М.Баглиева и карда жавабдар ксар тагъкимарна ва авай гъалатларни кимивилер куьруь вахтунда арадай акъудун истемишна.

Шегъер аваданламишунин, агъалияр хъвадай целди таъминарунин барадай вилик таммар хъувуна клани гъаф месэляяр кума. Абуру гъалун патал Федеральный бюджетдай 1 миллиард ва гуьлуьн къерех тукълуьрун патални 500 миллион манат чара авунва. И пулар, са кепекни къерехдиз акъуд тавуна, шегъердин хийирдиз харжна ва алава яз инвестициярни желбна кланда, - лагъана шегъердин къили.

Аквазвайвал, Дербентдин цийи мэр вичин хиве авай везифаяр таммарунин къетлен жавабдарвилелди ва рикл гъаз эгечнава. Чи мурадни адахъ агалкъунар хъун я.

"Россиядин Кавказ"

ЧИ КОРР.

Къе Махачкъалада, Дуствилин къвале "Россиядин Кавказ" международный форумди вичин къвалах башламишнава. Ам 4 юкюз давам жеда.

Форумдин сад лагъай пленарный заседанидин модератор яз Дагустан Республикадин Кыл Рамазан Абдулатипов экъечзава. И важиблу мярекат РФ-дин миллетрин крарин рекъай федеральный агентствонин руководитель Игорь Баринова ачуьда.

Сад лагъай юкюз форумдал "Россиядин Кавказ ва къецепатанни къенепатан къурхуяр: пайгарвилелай виликди фин", "Россиядин Кавказ: миллетрин культурадиз жуьреба-жуьреввал ва сиясатдин рекъай садвал", "Россиядин Федерацияда граждандин миллет арадал гъунин, интеграциядин месэляяр ва динрин жуьреба-жуьреввал", "Алай аям-

дин информациядин майданда терроризмдиз акси текстерин ери ва информациядин дяве", "Россиядин Кавказдин политология, социо-культура ва обществодин, яшайишдин къурулуш вилик фин" докладар гъаз улкведин ва республикадин машгур политологар, юристар, журналистар, тарихчиар экъечда.

Форумдин сергъятда аваз тешкилзавай Вирироссиядин конференциядал миллетрин крарин рекъай федеральный агентствонин руководитель И.Баринова, ДГУ-дин профессор, философ А.Бутаева, РАН-дин ДНЦ-дин этнографиядин институтдин отделдин заведующий Мегъамедхан Мегъамедханов, "Ладомир" илимдинни издательский центрадин къилин редактор Юрий Михайлов ва масабур рахада.

Мярекатдин къвед лагъай паюна иштиракчири политологиядин "Каспий" школа ачуьуниз талукъарзавай вакъианда иштиракда.

Форумдин къилин мярекатрикай сад 2025-йисалди Россиядин Федерациядин милли политикадин государственной стратегия уьмуьрдиз куьчурмишуниз талукъарнавай совещание жеда. И юкюз гъакл иштиракчири Дагустан Республикадин милли политикадин рекъай министерствонин 25 йис тамам хъунни къейдда ва мугъманар РД-дин Кыл Р.Абдулатипова къабулда.

Форумдикай гегъенш материалар къведай нумрада жеда.

Аялрин цийи бахча ачухна

Алатай гъафтада Мегъарамдхуьруьн райондин Приморский поселокда 50 чка авай "Русалочка" твар алай аялрин бахча ачухна. Анаг чарасуз тир вири шейэралди, гъа гъисабдай яз, музыкадин ва физкультурадин тарсар тухудай залралди, парталар хтлундай чкайралди, буфетдалди, ксудай чкайралди, миьхивилердай ва медицинадин къвалералди тадаракламишнава, - хабар гана райондин администрациядин пресс-къуллугъди.

Гъар са группа патал къугъунардай къвал, столовая, ксудай къвалер, парталар хтлундай чка ва миьхивилердай чка ава. Аялрин бахчадин къуллугъчийрин коллектив 27 касдикай ибарат я. Абурукай 9 кас педагогар я.

Умуми кваллахдин менфятлувал хкаждай вахт я

Нариман ИБРАГЬИМОВ

Улькведа ва гьакӀ дуьньядани крар, ва кьиаар пара зарбдиз арадал кьезва. Республикадин гьукуматдин виллики кьилиз акьудна кланзавай гзаф месэлаяр акьвазнава. Ихтин вахтунда журналистрин жавабдарвални хкаж ва везифаярни артух жезва. И кар фикрда кьуна Дагъустан Республикадин печатдин ва информациядин министерстводи республикадин Милли библиотекада РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин ва пресс-кьуллугьдинни информациядин Управленидин иштираквални аваз семинар-совещание кьиле тухвана. Адан кваллахда РД-дин печатдин ва информациядин министерстводин кьуллугьчийри, республикадин властдин органрин, маса ведомствойрин, шегьеррин, районрин администрацийрин пресс-кьуллугьрин руководителри, республикадин ва муниципалитетрин газетрин, телеканалрин работникри иштиракна.

Мярекат РД-дин печатдин ва информациядин министр **Азнаур АДЖИЕВА** ачухна ва ада "РД-дин исполнительный властдин ва чкадин самоуправленидин органрин пресс-кьуллугьринни муниципалитетрин массовый информациядин такьатрин кваллахдин менфятлувал хкажунин гьакьиндай" месэладай доклад авуна.

Министрди алай макьамда республикадин СМИ-рин, исполнительный властдин органрин пресс-кьуллугьрин вилик акьвазнавай везифайрикай, абур авай гьалдикай, информациядин майданда арадал атанвай кьван цийи чешмейрикай, умуми кваллахда гьалтзавай четивилерикай ва чарасуз гьална кланзавай месэлайрикай лагьана ва терроризмдиз, наркоманиядиз, коррупциядиз акиси яз тухузвай кваллахдик журналистри гьихтин пай кутун лазим гьтла кьейдна.

- Информация гьтле-гьил аваз агьалийрив агакьарун кьенин йикьан истемешун я, кьейдна Азнаур Аджиева, - тахьайтла, инсанрин арада нубатсуз ванер-сесер чклизва. Чи пешекарри тухвай ахтармишунри успатзавайвал, клелзавайбурун патай чи газетри авай ихтибарвал гзаф жезвач. ИкӀ, государстводин изданийри агьалийрин 31, аслу тушир газетри 21, милли чӀаларал акьатзавайбуруз 20 процентди ихтибарзава. СМИ-рихъ галаз соцсетрини агьалияр жуьреба-жуьре вакьийрикай, инсанрин кьисметрикай, дуьньядин гьаларикай хабардарзава. Дагъустанда соцсетрикай менфят кьачузвай инсанар са акьван

гзаф туштани, абур яваш-яваш гзаф кьадарда агьалияр чпин таъсирдик кутазва. Анрай инсанрив агакьзавай малуматар, хабарар гьа-миша дуьзбур, гьахлугьбур жезвайди туш.

Республикадин газетрин тиражар гьечилибур хьун министрди Роспотчади чпи ийизвай кьуллугьрин кьиметар датлана хкажунихъ галаз алакьалу тирди лагьана. Малум тирвал, алай вахтунда республикадин руководстводин вилик акьвазнавай кьилин месэлайрикай сад Дагьларин улькведикай хьсан фикир арадал гьидай крар гзаф авун я. Имни исполнительный властдин вири органри гьил-гьиле вугана, санал кваллах тавунмаз кьиле фидай кар туш.

Кьенин йикьан тежрибади кьалурзавайвал, исполнительный властдин органрин са пай руководителри чпин вилик эцигнавай везифаяр аннамишнавач ва чпин кваллахдиз, тамамарзавай крариз талукь яз агьалияр хабардарзавач. Хейлин министерствойра ва ведомствойра пресс-кьуллугьяр тӀвар патал тешкилнава. Абуру ерли кваллахзвач. Я абур массовый информациядин такьатрин веклириз чпин идарайрин члехибурухъ галаз гуьруьшмиш жедай, интервью, герек делилар кьачудай мумкинвал яратмишзвач. Нетихада журналистар абурулай арзаяр авуниз мажбур жезва. Бязи начальникри журналистрихъ галаз гуьруьшмиш хьун кьетивилелди инкарзава. Муниципалитетрин пресс-кьуллугьри чкадал жезвай хьсан, тарифлу вакьийрикай, гьар райондихъ авай чешне кьачудай крарикай хуси сайтра материалар эцигзвач. Ихтин гьалари чи виридан умуми кар вилик тухуниз кьецӀ гузва, - лагьана министрди. Ада гьакӀ печатдин ва информациядин министерствода Информационный центр кардик кутаз кланзавайдакайни хабар гана.

РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин руководителдин 1-заместитель **Алексей Гьасанова** лагьана хь, улькведа ва республикада арадал атанвай яшайишдинни экономикадин четин гьалари, терроризмдин гьерекатри, наркомания гьегенш хьуни чавай цийиикла кваллахун истемешзава. Идан гьакьиндай улькведин президент Владимир Путин вичин Чарчени лагьана. Инал дуьз кьейдна, СМИ-рин хивени гзаф жавабдарвал гьатзава. Абуру гьар са месэладиз фикир гана государстводин итижар хьун, агьалийрив вахт-вахтунда кьиле физвай кьван вакьийрикай, мярекатрикай дуьзгьун малуматар агакьарун лазим я. Государстводин журналистрин кьифле еке я ва адалай кьени гзаф крар алакьдайди чаз Дербентдин юбилейдиз

гьазурвилер аквадайла мадни успат хьана. Инлай кьуллугьни журналистри чеб алай чка кьалурун герек я. Республикада цийивилер, дегишвилер тӀимил авач. И мукьвара хейлин МО-рин кьилериз цийи ва жегил ксар атанва. Абурун кьайгуйрикай кьхин герек я. Газетрин тиражарни журналистрин коллективри тухузвай кваллахдила аслу я. Виридакай "Лезги газетдин" тираж 7-8 агьзурдалай алатун абур тамамарзавай кваллахдин нетиха я. Са рахунни алач, журналистрин пешекарвал хкаждай курсарни герек я. Тахьайтла, чакь авай аналитикар, публицистар, обозревателар тупларалди гьисабиз жеда. И кар патал пулни гьайиф атана кландач. Журналистрин рубь материально хкажна кланда.

Дагъустан Республикадин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-кьуллугьдин ва информациядин управленидин начальник Тамара Чиненнаяди семинар-совещанидал гьалтзавай месэлайриз талукь яз вичин фикирарни ачухна: "Заз лугьуз кланзава хь, РД-дин хейлин министерствойрин ва ведомствойрин пресс-кьуллугьри кье истемешзавайвал кваллахзвач. Абурун сайтра авай хабарар накьанбур, куьгьнебур я. Геж агакьзавай хабардикай садазни менфят авайди туш. ТӀвар патал пресс-кьуллугьяр тешкилнавай министрри ва маса идарайрин, органрин руководителри и месэладиз кьетлен фикир гун лазим я. Гьа са вахтунда пресс-кьуллугьри журналистри гьа миша ачух хьун герек я, талукь ведомстводай лазим информация манийвилер, жуьреба-жуьре куьруькар, багьнаяр галачиз кьачудайвал. Гьа ихтин сих алакьяр муниципалитетрин пресс-кьуллугьрихъ галазни тешкилна кланда. Месэладиз икӀ эгечлунни СМИ-рин ва пресс-кьуллугьрин, муниципалитетрин сайтрин кваллахдин менфятлувал хьсанардай, материалрин ери хкаждай мумкинвал гуда.

Мярекатдин сергьятра аваз Дагъустан Республикадин СМИ-рин Ассоциация тешкилуниз талукь конференцияни кьиле тухвана. И месэладин гьакьиндай кватӀ хьанвайбуруз малумат "Замана" газетдин кьилин редактор Арсен Гьазимегамедова гана.

Семинар-совещанидал гьакӀ кабелдин милли сетни презентация авуна. Терроризмдин идеологиядиз информациядин жигьетдай аксвал авуниз ва контртеррордин операйрикай журналистри кьхинин кьайдайриз талукь рахунар РД-дин Гьукуматдин Председателдин куьмекчи Александр Мочалова авуна. Эхирдай А.Аджиева мярекатдин нетихаяр кьуна.

Кьеле хвейи туп

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Санкт-Петербургда Обухован тӀварунихъ галай заводда расай 19-асирдин юкьван йисарин и туп (САН №223) вичин вахтунда Ахцегьрин кьеледин бастиондал алай. Тарихдин надир и экспонатди гила Ахцегьрин музейдин зал чӀагурзава.

19-асирдин 70-йисара урус инженер Владимир Барановскийди хуси такьатрихъ атлу ва дагьдин кьушунрин артиллерия патал 2,5 дюймдин (63,5 мм.), винтинин хвал авай ва фад-фад ядай туп тукьлуьр-

на. Кавказдин дяведа дагьлукь жигьиррин четин шартӀара и залан яракьди (адаз "дяведин гьуц" лугьузвай) вич лап хьсан кьалурна: душмандин жергеяра еке телефвилерни гьулгьула твазвай ам, герек макьамда асантаказ чуклуриз, балкларал алаз дагьдин жигьиррай тухуз ва кватӀ хьийиз жезвай.

Россиядин артиллериядин Кьилин управленидин ахтармишунрай Барановскийдин туп пара рекьерай немсерин Круппадин тупунилайни хьсан яз акьатна. Анжах 1897-йисуз куьгьне хьанвайди яз гьисабуналди, ам яракь яз ишлемиш хьуначу. Алай вахтунда и тупарикай сад-кьвед музейдин экспонатар яз ама. Кьуй пачагьар мергьяматлу, дуьнья саламат хьана ва тупарни гьа мишалугь кисна, музейдин экспонатриз элкьуьрай!

Халкьдин акция

Жамиля ГЬАСАНОВА

И йикьара Дагъустан Республикадин кьил Р.Абдулатипова кьуьн кутуналди "Миллетчивилиз, экстремизмдиз ва терроризмдиз чи акси сес" тӀвар алай Вирихалкьдин акция кьиле фида. И мярекат Россияда ва гьакьни кьецепатан гзаф гьукуматра 2015-2016-йисара кьиле тухудай проектдин са пай я.

Акциядин тарихдикай рахун хьайитла, ам тешкилнавайди "Дань памяти" тӀвар алай фонд я. И фондунин асул метлеб аскерар рикӀел хьун ва фашизмдиз, террордиз, экстремизмдиз и жигьетдай яз, ИГИЛ-дизни акси экьечлун я.

Фондуну Государственный Думадиз 2016-йис нацизмдиз акси тарихирунин йис яз малумарунин гьакьиндай чар рекье тунай. Идал асаслу яз, Россиядин регионра "Миллетчивилиз, экстремизмдиз ва терроризмдиз чи акси сес" мярекатар кьиле тухунин теклиф гана.

Акциядин асул метлебдикай рахун хьайитла, ам Россиядин гзаф миллетрин халкьарин арада дуствал мягькемарун, динрин жигьетдай сада-сад эхун, тарихда кьиле фейи дяведин вакьийриз дуьз вилерай килигун ва кьимет гун, Кеферпатан Кавказда ислыгьвал хьун ва экстремизмдиз, терроризмдиз ваь лугьун, ИГИЛ-ди кьиле тухузвай футфадиз акси экьечлун я.

Акцияда РД-дин векилри, оргкомитетдин членри, муьманри, режиссерри, Москвадин, Махачькаладин культурадинни искусстводин векилри иштиракда.

Академик Бучаеван цӀикьвед "тарс"

М.Шагь-ГьУЬСЕЙНОВ,
Республикадин дяведин ва военный ветеранрин кьуллугьдин комитетдин председатель

Жуьреба-жуьре архиврин документар гьилелай ийидайла, абурун арадай заз хьсандаказ тукьлуьрнавай ктаб жагьана: "Дуьньядин кьвед лагьай дяве - гьакьикьат, тарсар". Ам академик Гьамид Бучаева 2011-йисуз чапдай акьуднавай ктаб тир. Адан сифте чинар гьилелай авурла зун мягьтел хьана амукьна. РикӀяй хиялар фена: "гьикӀ бес, икьван чӀавалди и ктаб акун тавуна амукьна?"

Авторди Ватандин Члехи дяведин чинар бинедилай эхирдал кьван тарихдин и вакьийрин лап хьсан гьавурдик кваз ачуззава. Гуя абур алай аямдиз гузвай тарсар я. Академикди гузвай тарсар цӀикьвед чкадал пайнава лагьайтла жеда: "Дяве жедалди авай кьуватар", "Москвадин патарив женгер", "И.Сталин - Ватандин Члехи дяведин вилик", "И.Сталин - Ватандин Члехи дяведа кьазанмишай гьаливилерин тешкилатчи", "Г.Жуков ва Л.Берия", "Дагъустан Ватандин Члехи дяведин йисара", "Дуьньядин кьвед лагьай дяведин нетихаяр", "Тахсиркаррин суд-дуван",

"Польшадиз Россиядивай вуч кланзава?", "НАТО-динни США-дин планар", "Кьалп ксариз вуч кланзава?"

Гьелбетда, заз, Ватандин Члехи дяведин иштиракчидиз, офицер-политработникдиз, М.Ф.Фрунзедин тӀварунихъ галай военно-политический училище, В.И.Ленинан тӀварунихъ галай военно-политический академия куьтягьай, саки 35 йисан кьене СССР-дин Яракьлу Кьуватра кьуллугь авур касдиз, ибур лап хьсан рикӀел хкунар тир.

Лугьун лазим я, авторди адетдин клелзавайди гьавурда аквадай регьят, асант чӀалалди Ватандин Члехи дяведин йисарикай суьгьбетзава. Ктаб неинки вич тукьлуьрнавай винел патан акунралди гьейранардайди я, гьакьни ам манадин жигьетдайни гзаф итижлуди я.

И ктабдихъ еке кьимет ава, вучиз лагьайтла, автор дяведин иштиракчийрихъ галаз гуьруьшмиш хьана, фашистрин концлагерар авай, абур миллионралди инсанар телеф авур чкайриз фена - газдин камераяр, Бухенвальддин, Освенцимдин, Майданекедин, Треблинкедин, Дахаудин крематорияр хьайи чкаяр адаз вилералди акун.

Ктаб, дугьриданни, Ватандин Члехи дяведин йисар ахтармишзавай ксар патал еке кьимет авайди я. ГьикӀ хь, авторди бедбахт-

вилерив ацанвай чинар галай-галайвал ачуззава ва гьар са вакьиядикай вичин веревирдер ийизва.

Заз А.Бучаева ктабда гьизвай 30-йисарин репрессийрикайни са кьве гаф лугьуз кланзава. Гьелбетда, ибур чи тарихдин чинра гьакьикьатдани хьайи тукьлуьл йисар я. Кьуллугьяр патал сада-садаз инсаф тийизвай йисарни партиядин девирда хьана.

Гьайиф хь, Ватандин Члехи дяведин йисарин бязи чинар кьалп "тарихчийри" дуьз кьалурзавач. Идан гьакьиндай академикди вичин ктабда гьатта репрессийрин йисарин рекьемар гьана субутарзава.

Кьилинди, вичин ктабда Г.Бучаева еке фикир алай аямдин несил ватанпересвилерин руьгьдаллаз вердишаруниз, тербияламишуниз гузва. Идан жигьетдай халкьарин ва миллетрин арада авай дустеликай Ватандин Члехи дяведин йисар рикӀел хкуналди ва анай мисалар гьуналди лугьузва. Им чи, гзаф миллетрин республикада, артух фикир гана кланзавай месэла я.

Ктабдин авторди кьарагьарнавай гзаф месэлайрихъ галаз чун, ветеранар рази я лагьайтла жеда. ГьикӀ хь, ана вахтунни истемешзавай, кьенин юкьузни кьал алай, чпиз фикир гана кланзавай месэлаяр гзаф ава.

Бубайрин крар Лайихлу кьимет

Нариман ИБРАГЬИМОВ

И йикъара Сулейман-Стальский райондин Цийи Макъарин хуьре рикел аламукьдай ва баркалла гьидай, масабурозни чешне къачудай вакъиа хъана. Хуьруьн администрациядин, жемятдин векилрин, багърийрин, мугъманрин иштираквални аваз са куьчедиз хуьруьн агъалияр патал вири къанажагълу уьмуьрда зегьмет члугур, гзаф хъсан крар авур МАГЪМУДОВ Агъмедан твар гуниз талукъарнавай мярекат кьиле фена. Хтулри гьак 135 йис тамам хьунихъ галаз алакьалу яз “Агъмед буба” твар алаз ктабни акъудна ва ана устадлу, бажарагълу председателдикай багърийрин, хуьруьнвийрин рикел хкунар, журналистрин макъалаяр ганва.

Дугъриданни, Магъмудов Агъмед хуьр, жемят, район, республика патал вичин алакьунар, чирвилер, тежриба, вахт серф авур кас тир. Жемятдин рикелдай ам тефинни касдин къени крарихъ, ада вичелай алакьдай къванбуруз авур куьмекрихъ галаз алакьалу я. Гъавилей ам къе рикел хкун, адакай чи клелзавайбурузни чирун кутугай кар я.

Магъмудов Агъмед 1880-йисуз Къурагъ райондин къакъан дагълара авай Агъа Макъарин хуьре дидедиз хъана. Неинки тлебиатдин, гьак 1 яшайишдин шартларни четинбуур тир. Багърийрин кьил акъат тавур азардикди дах рагъметдиз фейила, Агъмед зими жаван тир. Кваллин кьил магърум хьун гьихьтин перишан, залан кар ятла ада вичин бедендалди гьиссна. Пери дидедиз ва гъвечи стхадизни куьмек гун патал гадади Къирида чубанвални, Бакуда, Грозныйда буругърин фялевални, хуьре лежбервални авуна.

Агъмакъавиди, вири фялейри хьиз, Октябрдин инкьилабни хушдиз къабулна. Цийи гьукумдин векилри, жегъил ятлани, промышленный шегъерар акунвай, хейлин месэлайрин гъавурда авай зигинлу жегъил итим чпин жергейриз желбна.

1927-йисуз ихьтин са кар хъана. Дагълух хуьрера школайрин дараматар эцигунин месэла кватна. Динэглийрин таъсирдик кумай дагъвийри и кар хушдиз къабулна. Чка-чкада аксивалзавайбуруни пайда хъана. Яру партизан Агъмеда дагъвийрин аялар патал им гьикъван хъсан кар ятла къатлана ва Къурагъиз фена чехибуруз лагъана: “Эгер куьне куьмек гайитла, чна чи хуьре школадин дарамат эцигда”. Абурун патай шериквал акур касди жемят квачел къарагъарна. Вацун къерей къванер кватна, райондай эрмени устлар ракъурна, виридан куьмекдалди хжажна дарамат, аяларни школадиз физ гатунна.

Гъа ик 1, Агъа Макъа Куьре округдин хуьрерикай сифтебурукай яз школа ва ахпа картуфар битмишардай артель, 1931-йисуз колхозни хъана. Адан председателвилени Агъмед хъана. Хуьруьнвийрин дуланажагъ хъсанарун, колхоздин артуханвилер тестикъарун патал ада вичини йиф-югъ талгъана чалиш-

мишвална ва колхозчийрини гьакъисагъвилелди кваллахунал желбна. 1937-йисуз республикадин гьукуматдив колхоздиз дуьзендай 800 гектар чил чара ийиз туна. Хуьре фермаяр, цийи чилел яшайишдин квалер ва герек маса дараматар эцигна. Дуьзендин чилел кваллахиз физвай хуьруьнвийр патал Къасумхуьрел хсуси столовой, мугъманхана кардик кутуна. Гила хьиз автомашинар авайди тушир, улакь арабаяр, фургунар тир. Агъа Макъаз радио гъана, клуб кардик кутуна. Неинки вири дереда, гьак 1 маса районрани цийи крарик кьил кутазвай Агъа Макъарин колхоздин, жемятдин твар акъатна.

Ватандин Чехи дяведин йисара Агъмед Магъмудова Векеелрин хуьруьн колхоздиз регъбервал гана, Курхуьруьн колхозда малдарвиллин хел вилик тухуз куьмек гана. Жемятдиз чпин баркаллу хва, тешкилатчи, регъимлу, гъахълу регъбер патал хуьрера хьун хъсан акунач. Адан тлалабуналди Агъмед мад хайи хуьруьн колхоздин кьиле акъваз хъувуна. Дяведин йисарин каш рикелдай ракъурун патал председателди вири мумкинвилер жагъурна, Кайи Келедин чпин вири чилера техил цана. Ахьтин бегъерар хъана хьи, гъар са хизан бес къадарда техилдалди таъминарна. И члавуз майишатдин суьруйра цлуд агъзурдалай гзаф лапагар, нехирра агъзурдав агакъна малар авай.

Агъмед Магъмудова виликамаз жедай кваллахарни къатлана. Дагъларин четин шартлара жегъилар акъваз тийидайди, ахпа майишатда кваллахдай инсанарни амуьк тийидайди чир хъана адас. Гъавилей Кайи Келедин чилел цийи хуьруьн бине кутун къетна ва вичи сифте квалерни эцигна. Ахпани яваш-яваш цийи чкадал эцигъавайбуруз вири рекъерай куьмекна. Гъа ик 1, Цийи Макъар хуьрни арадал атана. Иниз мадни ругуд хуьряй агъалияр эвична ва гила сифтедай 150 квал авай хуьруькай 1000-далай виниз майишатар авай шегъер хьтин чка хъанва. Гъа и кардайни вири хуьрерин жемятри Агъмед бубадиз (гзафбуру адаз гьак 1 лугъузва) рагъмет гъизва, ам ва адан хъсан крар рикел хжизва.

Мярекатдал райондин МО-дин кьилин куьмекчи Мусайиб Агъмедова, Цийи Макъарин хуьруьн администрациядин кьил Асамудин Къазизагъмедова, Кьулан Сталрин юкван школадин директор Ифриз Бабаевади, шаир-журналист Шагъабудин Шабатова, полковник Магъсуб Магъмудова, мергъяматлувиллин “Просвещение” фондунин вице-президент Максим Алимова, тежрибалу педагог Мирзамет Салманова Агъмед бубади хуьр, жемят патал авур гзаф хъсан крар рикел хжана.

Агъмед Магъмудова цлуд веледни квачел акъулдна, абуруз гъар са рекъай дуьзгун тербия гана. Къе Агъмед бубадин веледар, хтулар, птулар неинки багърийри, гьак 1 районэглийри, дагъустанвийри дамагдай, барка гьидай ксар я. Абуру хуьрелай эгечна Москвадлай жатдалди халкъдин майишатдин жуьреба-жуьре хилера гьакъисагъвилелди зегъмет члугъазва ва уьлкве абад хуьник чпин алахъунрин, алакьунрин пай кутазва. Абуруни, чпин чехи буба хьиз, масабур чешне къачудай лайихлу инсанар я. Рагъметлу писатель Абдулбари Магъмудов ва гьак 1 шаир, цлуд йисаралди “Дагъустандин дишегъли” журналдин редактор хьайи Пакизат Фатулаева, Перьм шегъердин са колониядин начальник хьайи полковник Магъсуб Магъмудов, Москвада акъатзавай “Еврофутбол” журналдин учредитель, кьилин редактор Шарафудин Фатулаев, скульптор Айвар Камиллов, Каспийск шегъердин дуьм-дуьз механикадин заводдин руководителар Имамудин ва Исламудин Фатулаевар, гъа и кархандин генеральный директордин 1-заместитель Рамиз Камиллов, Махачкъалада кардик квай “Мавел” издательстводин директор Мегъамед Магъмудов, хъсан манидар, гъевескар композитор Керим Камиллов, Къасумхуьруьн телеканалдин журналист Мизамудин Магъмудов... Виридан тварар къуртла, макъала мадни яргъи жеда. Сагъвал гурай виридаз.

Краривай къакъатай гафар

Гуьрар винидихъай агъадихъди чуьхвена Канда.

УРУС ХАЛКЪДИН МИСАЛ

Лга ЭНВЕР

ДЕМОКРАТИЯДИКАЙ далда къуна, уьлкведин дибдин закон тир Конституциядал гьил эцигна, халкъдин хушбахт гележег туькьурда лагъана кьин къуна, амма крар масабур авурбуру бес уьлкведин властдин гуьрарин кьилевай Горбачевни Ельцин ва масабур туширни?!

(И макъала кхьиналди, зи мурад акъалтзавай несилдиз чилел зегъмет члугуниз, бубайрин адетризни кхьин тавунвай къанунриз вафалу хьуниз эвер гун я.)

Агъзур гектарралди цадай никлер, генг яйлахар, чуьллер авай чи уьлкведа абур исятда, ишлемеш тийиз, гадарнава. Чун лагъайтла, маса уьлквейрай гъизвай зарарлу продукция нез вердиш хъанва. Малум тирвал, 1991-йисуз чи уьлкведин кьиле авайбуру СССР хьтин къудратлу уьлкве пайи-паярна. Инсанар чеб-чпивай къакъатун, сада-садаз ихтибар тавун, гъар сад вичин кьилдин къабухда гъатун, душманвал, ягъун, кьиникъ, чапхунчивал, алверчивал, къайгъусузвал, бейкарвал алай девирдин асул лишанриз элкьенва. Гъар сад вичин яшайиш, майишат, кьилдин къелдиз элкьуриз чалишмиш жезва.

Виликан уьлкве фадлай кланватлани, алай макъамдихъни умуд кутадай хьтин делилар, шартлар тамамвилелди аваз аквазвач. Пудкъанни цлуд йисуз са хизан хьиз, къуьн-къуьневаз, са къурулушда яшамеш хьайи чи инсанри икъван фад социализмдин девир пислемеишун гъайиф къведай кар я. Исятда виридан кьилин пеше, маса къачуз, хгун хъанва. Гъич садани шей гъасилуник, мал хуьник, чилел зегъмет члугуник кьил кутазвач. Яйлахар, дагълар, никлер, хуьрер, Гъажимегамедарни Саиматар хьтин гьакъисагъ зегъметдин чархачияр машгъур авур дагъларни, ван-сес амачиз, баябан я. Ахъегърин хуьруьн нехирарни (амайди са тими малар ятлани), пул гана нехирбан къуна, дагъда, члура, яйлахда хуьз тадай адетни хкатзава. Нехирбан алачир маларни месисудкадаз куьчейра гъатзава.

Хуьруьн майишат вилик тухунин мураддалди гила инсанриз къезил шартларин кредитарни гузва. Амма гзафбуру а пулар къачуна, маса рекъериз серфна. Пулар гузвай карханани фадлай, банкрот хъана, клана, гъарда санихъ кьил къакъудна, я хабар къадай касни хъанач. Хуьруьн майишатдал машгъул гъич са касни аквазвач, акси яз, вирида малар, багълар маса хгузва. Я кесиб ксаривай кредитарни къачуз жезвайди туш, абур анрин патаривни тадач - им виридаз ашкарна кар я.

Хейлин инсанар, къалп документар гваз, пенсияр къачуз, субсидийринни биржайрин рекъе аваз аквада. Советрин девирда чина жемят кваллахдал таъминардай тежрибадин станция, колхоздин эцигунардай уртада кархана, “Электросигнал” заводдин филиал, нисийрин завод, заготконтора, райпо, ЖКХ ва маса идараяр кардик квай. Ахъегъа а члавуз гьак 1 комбинат, еке къве совхозни авай. Къейдनावай карханайра ара датлана кваллахзавай инсанри гъар вацра, энгелвилер авачиз, мажибарни къачузвай. Гила лагъайтла, винидихъ тварар къунвай майишатар амачтлани, чеб анрин сагъибар я лугъузвайбуру ава. Къуллугъар виридаз кланзава, амма...

Агъзурдалай виниз рабочияр авай виликан “Ахтынский” совхоздихъ ва гилан Агъасиеван тварунихъ галай СПК-

дихъ вад кас рабочияр аматлани чидач. Абурузни йисаралди мажиб гуз жезвач. Я СПК-ди чилелай къачузвай къазанжини аквазвач. Гила ана квалчихъ галай майданра къелемар клур хьийизва лугъузва. Авай бегъерлу багълар гьиниз фена лагъана хабар къадай касни авач. Арадал аламай 10-15 каликай вуч гъасилзава ва гъасилзавай суьрсет гъина ава?! Ихьтин гъалар вирира ава.

Ихьтин шартлара чил адал кваллахиз ашкъи авай ксарив вугун менфятлу тушни?! Я дуьзенра, я дагълара СПК-ри шей гъасил хьийизмач. Къенин шартлара никлер цун менфятлу туш лугъудайбуруни ава. Виликдайни ина малдарвал зарарлу хел яз гъисабзавай, амма, гъар гьик 1 ятлани, и хилериз а члавуз къетлен фикир гузвай. Жемят, гьак 1 аялрин бахчаяр, больницаяр ва маса карханаяр чи малдарри яклалди, некедалди ва маса суьрсетдалди таъминарзавай.

Халкъдин сагъламвал уьлкведин девлет я гъавайда лугъузвайди туш. Чи инсанрин сагъламвал хуьнин къаравулда терапевтар тир Ж.Исламова, Х.Нуррагъмедова, хирургар тир А.Магъмудов, М.Аплагъвердиев, М.Абдулкеримов ва масабур уяхдиз акъвазнава. Абуруз чпин гъар йикъан гьакъисагъ зегъметдай къетлен чухсагуьл къевезва. Амма къейд тавуна жедач, больницада къаткурзавай начагъ касдивай виликамаз медицинадин страховоной полис тлалабзаватлани, рапар, дарманар гзаф дуьшуьшра инсанри чпин пулунихъ къачузва. Ик 1 яз хьайила, бес страховоной полисдикай вучзавайди я? Малум тирвал, исятда чина цийи больница эцигъава, вижевай кваллах я. Амма больница эцигъавай чка эсиллагъ разивал ийиз жедайди туш. Зи фикирдалди, начагъ инсан сагъарунин карда кьилинди кар алакьдай пешекар ва алай девирдин тадаракар хьун я.

Эхиримжи йисара диндин рекъе авай инсанрин къадар артух хъанва. Сад Аллагъди нуьсрет гурай чпиз. Виридаз дин, иман къисметрай Аллагъди. Амма Берекатар, гъуьрметар гьиниз фена? Жаваб сад я: гъарда вичелай алакьдайвал зегъмет члугун тавунмаз са затни ваз цавай аватдач. Аллагъди ваз къве вил, гъилер, акьул, кьил ганва. Зегъмет члугу, къазанмиша, не! Бубайрин адетриз вафалувал хуьн, уртада крара, мелера иштиракун, дагъда, багъда, чилел зегъмет члугун виридалайни суваб кар я. Герек авачир крарик къаришмиш жез, члуру гъерекатар авуналди гъич са затни арадиз къведач.

За винидихъ къейд авурвал, девирар дегиш хъанва. Амма чавай алай девирдин дегишвилериз разивилелди килигиз жедали? Вуч къалурзава чаз телевизордай? Къад декьикъада давам жедай са маналу передача гузвайла, адакай цлуд декьикъа рекламайриз серфзава. Махачкъаладай чи хайи дидедин члалал гузвай передачаарни гъамиша гъа сад хьтинбуру жезва. А передачаар гъазурзавайбуру хийирлу крарик кьил кутазвайбурукай, виликдай хуьрерин машгъур майишатрикай, анра чпин вири уьмуьрда гьакъисагъвилелди зегъмет члугурбурукай, гила авай гъаларикай халкъ хабардарнайтла, хъсан тир. Вири пулдихъ галаз алакьалу я.

Чи райондин библиотека лезги зарийрин ктабралди девлетлу авунайтла, хъсан тир.

За винидихъ къейдनावай делилар, сифте килигайла, куьлуь-шуьлуьяр хьиз аквазва. Амма чи уьмуьрдиз ихьтин “куьлуь-шуьлуьйри” гьихьтин къеци гузватла, гъар сада аннамешун чарасуз я.

Готфрид Гьасанован 115 йис Композитор риклел хкана

Хазран КЪАСУМОВ

И мукъвара Къасумхуьрел кардик квай райондин аялрин музыкальный школада Дагъустандин пешекарвилин музыкадин бине эцигайбурукай сад тир **Готфрид Алиевич ГЪАСАНОВАН** 115 йисаз талукъ мярекат кыле фена. Анал школадин директор, Дагъустан Республикадин культурадин лайихлу работник **Къазибег КЪУРБАНОВА** РСФСР-дин ва ДАССР-дин искусствойрин лайихлу деятель, бажарагълу композитор Готфрид Гьасанован уьмуьрдикай, яратмишунрикай сугьбетна. Ада кьейдайвал, 1900-йисуз Алкьвадрин хуьре дидедиз хьайи Г.Гьасанова 1926-йисуз Ленинграддин консерватория акьалтларна ва гуьгьуьнлай Буйнакск шегьерда музыкальный школа ачухна. Са къадар вахтунилай Махачкъаладиз хкай школадикай училище хьана. Анин директор тир Готфрид Алиевича Дагъустандин композиторрин Союз тешкилна.

Г.Гьасанова са шумуд йисуз Гьукуматдин кьуьлердайбурун "Лезгинка" ансамблдиз режьбервал гана, аялар патал "Карачач" балет, 1997-йи-

суз республикадин операдин ва балетдин театрдин сегьнедиз акъудай "Хочбар" опера, "Айгази", "Асиятан муьгьуббат" пьесаяр патал манияр хьена, симфония, оратория, романсар, кантатаяр арадал гьана, концерттар тешкилна. Ада яратмишдай коллективар, композиторар Москвадин сегьнейриз акъудна.

Г.Гьасанова халкьдин манийрин 100 аваз ва 120 шириин текстер кватл хьувуна, Сергей Агьабатов, Сейфуллагь Керимов, Мурад Кажлаев, Ширвани Чалаев хьтин ва маса машгьур композиторар гьазурна.

ГИМН-дин член-корреспондент-вилин дережа, СССР-дин Гьукуматдин премиядин лауреатвилин твар кьачур Готфрид Гьасанов 1949-йисан 22-мартдиз рагьметдиз фена.

Мярекатдал музыкальный школадин тербиячийри Г.А.Гьасанован яратмишунрикай ибарат тир концерт гана. Ана тафаватлу хьайи И.Бремоваз, А.Абасоваз, Н.Жамалдиноваз, Д.Магьмудовадиз, А.Манафовадиз дипломар ва грамотаяр гана.

Факай риваят (Хьайи кар)

Рамазан ВЕЛИБЕГОВ,
Хив райондин Цналрин хуьр. Тарихчи, писатель

Кьуръан фан винел ваъ, фу Кьуръандал эциг, - лугьуз-ва мусурманрин гьадисра.

Машгьур Рычал цин дерада, чархарин кыллел куьгьне Фригьрин хуьр алай. Винел пад рагар, квалар тиртлани, и хуьр алай чкадин кланикай чилин са шумуд кьатарай чулав кьизилдилай-нафтлдилайни багьа абуземзем цин булахар авахьзава. Адалай гьейри, и хуьруьн патав гвай мядендикай жудай кьванцин цивинди дяведин ва гуьгьуьнин йисарани зегьметчийрин квалериз, гьукуматдин идарайриз, больницайризни школайриз чимивал ганай.

Ракьини хьуьтлуьзни гатуз хьиз чими ийизвай гуьнедал алай и хуьруьхъ магьсулар цадай гегьенш мулкар, мал-кьара хуьдай уьруьшар авай.

Жемьят лагьайтла, гзаф жумарт, мукьва-кьилидал, ярар-дустарал рикл алай зегьметкеш халкь тир. Абурун арада кваллахал, тлуьнал-хьунал, яшайишдал кьару кьагьриман гзаф машгьур рухваря авай.

И сеферда чи ихтилат фригьвийар тир кьве стхадикай - Алижанакьини Гьемзежанакьини - фида.

Абур кьведни еке буй-бухах авай, жкетрик квай хьтин пагьливанриз ушар кьагьриманар тир. Алижанни Гьемзежан датлана авуна кланзавай кваллахрикай, яшайишдикай, тлуьнрикайни хьунрикай рахадай. Абуру гьар сада йикьа акадин-тларундин регьвер хьтин кьуд фу, са кьечина авай пурнияр квай неклед халпа (давугьа), са куруна авай иситла недай. Винелайни жанг акьатнавай киредин гичинда авай кьайи ядни хьвадай. Кваллахдикай и кьудратлу лежьберриз кичле тушир. Мал-кьарадиз алафар гьазурдайла, маргьухьанар яз, абуру гьар йикьа гьар сада са гектардай веьк ядай.

Гвенар гуьдайла, абуру гьар сада зур гектардин ник мукалдалди гуьдай, цуьлерни харайра туна, кваллиз жкьедай.

ИкI, Фригьрин Фрунзедин тварунихъ галай колхозда абур кьвенкьечи стхановчийар тир. Вири хьиз, и жемьятни ислягь зегьметдал машгьул тир.

Гьа икI вахтар кьез алатна...

Гитлеран вагьшийри чи Ватандал вегьейла, итимар дяведиз фейила, 50 йисалай алатнавай и лежьберри-стхайри мадни артух кваллахиз, оборона магькемариз, женгера авай аскерриз суьрсет агакьариз, абурун балайриз фу гуз хьана...

Дяведин эхирмжи вахтар тир. Гьар са чка, хуьр-квал лап четин гьалдиз атанвай. Вирира дарвал, сефилвал, каш-мекь гьатнавай. Гатта чуьлларай недай хьчарни жагьизмачир. Иллаки гьатар атайла, вири жуьредин суьрсетар куьтягь хьайила, каша гьатнавай инсанар, зулуз тарарилай аватзавай пешер хьиз, кьирмиш жезвай. Хуьре амай вири фригьвийрин вил гуьнедал цанвай мухан никлел алай. Абуруз муха кыл авуна, адаз фад-фад хьипи ранг яна кланзавай.

Алижанани Гьемзежана а муха садра кыл авурай, твар чна адав хьра кьаз тада лугьудай...

Эхирни, дарда гьатна, чара акьалтнавай Алижан, квалле амай-амачир бубадин аманат тир гимидин кьакьара авай гапурни адахъ галай гимидин чул гваз, Къасумхуьруьн гьафте-базардиз фена. Ана бубадила амай ядигаррихъ Алижаназ кьуд киле кьуьлни вад фу гана. Киле (кьве кило), зирба, рипе а дар вахтара техил алцумун патал ишлемиззавай.

Гьебедин са хиле кьуд киле кьуьл, муькуь хилени вад фу туна, гишила авай хизандихъ ялвариз, Алижана кваллиз гьерекатна. Куьгьне Векеьлерин хуьруьн векеьрай яна, ам кьвачин дар рекеьрай хтана. Фригьрин хуьруьн патав агакьайла, Пирен бахчадай хьфизвай рекин кьереда, гишила чукьван хьиз, агалтнавай адан стха Гьемзежан акьвада.

Алижанан чандиз, хьуьтлуьн жанг хьиз, кьайи гьекь акьатна, беден зурзана, дуьнья мичли хьана. Ада гишила рекеьзвай стха кьужахламишна, ахпа ацукьарна, гьебедин хилляй акъудна, адав са фу вугана. Гьемзежаназ вичин гьиле дуьнья гьатай хьиз хьана. Фу тлуьр адан чандик регьятвал, руьгьдикни шадвал акатна. Адаз гьебеда мадни фар авайди акуна ва стхадиз килигна: "Чан стха, а зи квалер ваз хуьй, са фу хце ман", - лагьана.

Алижана стхадин тлалабун, вилерал накьвар алаз, кьилиз акъудна, гьебеда амайбурукай мад са фу адан кьудратлу гилера туна. Кьве фу тлуьр лежьбер кьвачел ахкьалтна ва абур хуьруьз хтана. Кьуд киле кьуьлни сад хьиз пайна. Адакай члахар авуна, хьчарал алахиз, гуьнедал алай муха кыл акъуддалди чараяр авуна.

Абур кьиникьикай кьутармиш хьана. Гьалибевлин рагькин кьваз, "фу виридалайни вине я" лугьуз, геждалди яшамиз хьана.

А жумарт инсанар куьгьне Фригьрин сураара фаракьят хьанва. Амма абурун кьегьал крарикайни факай риваят виш йисаралди амуькьда.

Шарвилидин невьяр

Райсудин НАБИЕВ

Лезги халкьдин игитвили "Шарвили" эпосдай чаз чи халкьдин кьадимвал, тарих, меденият аквазва, адак тербиядин еке тарс ква. И крар фикирда кьуна, Сулейман-Стальский райондин образованидин управленидин начальник **И.ОСМАНОВАДИ** школьникрин-жегьил несилдин фикир чи эпосдал желбзава.

Мукьвара района "Шарвили" эпосдиз талукъ эсерар устадвилелди клелунай школьникрин арада райондин конкурс кыле фена. Адан иш-

тиракчийри милли парталарни алукина, эпосдай фасагьатдиз чукар лагьана. Тафаватлу хьайи аялриз грамотаяр гана. Школайрин арада 1-чка-

диз Герейханован 1-нумрадин, 2-чкадиз Кьулан Стлалрин, 3-чкадиз Цийи хуьруьн ва Агьа Стлалрин-Кьазмайрин школяяр лайихлу хьана.

Алкьвадрин библиотека

Чи хуьрерани шегьерра са вахтунда агьалийриз библиотекайрин игьтияж авай. Эхиримжи вахтара обществода тербиядин, образованидин рекеьй библиотекайрин роль агьуз аватнава. И кардихъ галаз алакьалу фикирри кьур зун мукьвара Сулейман-Стальский района авай бязи библиотекайриз мугьман хьана. Алкьвадрин библиотекадиз феийи зак руьгь акатна - ана чпиз вахт хьайила атана газетар, журналар клелзавай, сугьбетарзавай хуьруьнвияр авай.

Ша, ЕГЭ-дикай зарафатар тийин!

Школа акьалтларай аялри государственной сад тир экзамен вахуз гзаф вахт алатнава. И йисара ЕГЭ-диз талукъ санбар дегьилвилерни хьана, и тегьерда экзамен вахтунилай наразибурни ама. Амма, аквазвайвал, гила ЕГЭ-дикай кьерех хьижедай мумкинвал авач. Гьаниз килигна, школада муаллимри чпин вири кьуватар эцигна кваллахунин, аялар кьастунал клевивална чирвилер кьачуз алахьунин, диде-бубайрини гьам ба-

лайриз, гьамни муаллимриз куьмекар гунин, веледрик руьгь кутунин рехъ кьун я амуькьзавайди.

И крар аннамизна Сулейман-Стальский райондин Курхуьруьн 2-нумрадин школада диде-бубайрин собрание кыле тухвана. Чехи классра клелзавай аялрилай, абурун диде-бубайрилайни муаллимрилай гьейри ана райондин образованидин управленидин начальник **Индира ОСМАНОВАДИ**, района авай МФЦ-дин фи-

лиалдин директор **Афисат ШАГЬ-МИРЗОЕВАДИ** иштиракна.

Анал рахай хуьруьн школадин директор **Небиюлагь АЛХАСОВА** алатай клелунин йисан нетижаяр риклел хкана, ЕГЭ кыле феийи тегьердикай сугьбетна ва гьар са муаллимдин, аялдин ва диде-бубадин вилик школьникар экзаменриз мукьфудивди гьазур хьунин, гьар са карда низам-кьайда хуьнин чехи месэла акьвазнавайдакай лагьана.

Седакъет Керимовадин межлис - Москвада

А.Керимова межлисдин игитар тебрикзава

ЧИ КОРР.

Алатай вацран эхирра Москвада лезгийрин машгур шаир, гьикаятчи, публицист, общественный деятель **Седакъет КЕРИМОВАДИН** яратмишунрин межлис ва ада регъбервал гузвай "Сувар" ансамблдин концерт кыле фена. Мяркят тешкилнавай бур РФ-дин Президентдин патав гвай РД-дин Гьамишалугъ Векилхана ва ФЛНКА тир.

Москвадин халкъарин квалетешкилнавай межлисдин вишелай артух мугьманар атанвай. Абурун жергеда ФЛНКА-дин президент **Ариф КЕРИМОВ**, "АзерРос" ФНКА-дин президент **Мегърибан САДИКЪОВА**, Москвада авай РД-дин Гьамишалугъ Векилханадин культурно-информационный отделдин регъбер **Женнет ШАМАСОВА**, РФ-дин Госдумадин депутат **Мамед АБАСОВАН** кумьмекчи Рай-

сама **ФАТУЛЛАЕВА** ва масабур авай.

Шаирдин тварцихъ гзафбуру хуш келимаяр лагъана. Ариф Керимова кьейд авурвал, Седакъет Керимова Азербайжанда лезги культура хуьник ва еримлу авуник кьетлен пай кутазвайбурукай сад я. - "Самур" газетдал чан хкун, "Сувар" ансамбль арадал гьун С.Керимовадин гьунарар я. Чаз адахъ гьам яратмишунрин, гьамни кваллахдин рекъе мадни еке агалкъунар хъана кланзава, - лагъана ФЛНКА-дин президентди. Ада гьакни С.Керимовадин ва "Сувар" ансамблдин мандарририв савкъатарни вахкана.

Гуьгуьнлай С.Керимовади мярекятдин иштиракчияр вичин яратмишунрихъ галаз танишарна. Лезги шаирдин Москвада кыле фейи шииратдин межлис **Рашид АБРАГЪИМОВА**, **Жавагъир АБДУЛОВАДИ** ва **Жамиля ЗАЛОВАДИ** тамарай манийри мадни гурлу авуна.

Лезгийар - Югорскдин чилел

Мегъамед ИБРАГЪИМОВ

Алай вахтунда Россиядин жуьреба-жуьре шегъерра лезгийрин милли тешкилатар кардик ква. Абурун арадал гьунин кылин макъсад хайи ерийривай яргъа яшамис жезвай ватангълийар санал тупламышуникай ибарат я.

Покачи шегъердани "Лезги халкъарин виридуьньядин конгресс" общественный гьерекаддин отделене аваз хейлин ийсар я. И гьерекаддин делилралди, кьенин юкьуз тек са Покачи шегъерда саки 1 агъзур лезги яшамис жезва, Ханты-Мансийский округда санлай къачурла - 20 агъзур. Милли тешкилат себеб яз, абуру гьамиша сада-садахъ галаз алакъа хуьзва, жуьреба-жуьре мярекятар саналди кыле тухузва.

"Лезгийар" сайти хабар гузвайвал, 2-декабрдиш Покачи шегъерда "Лезги халкъарин виридуьньядин конгресс" гьерекаддин заседание кыле фена. Ана Лезгистандин вири районрин векилри иштиракна. Гьерекаддин председатель Мегъамед Мегъамедован гафаралди, Покачи шегъерда чи ватангълийри чпиз еке гуьрмет къазанмишнава. Абурун арада багъри халкъдихъ рикл кузвай ватанпересар гзаф ава.

"Лезги халкъарин виридуьньядин конгресс" гьерекаддин Покачи шегъерда авай отделенидин регъбер

Жалауддин Абдуразаковва кьейд авурвал, ина лезги стхярни вахар дуствилелди яшамис, хийир-шийирдин кваллахар хъайила вири кватл жезва. Амма виридалайни кьетленди ам я хьи, Югорскдин чилел бинеламиш хъанвай лезгийри милливал квадарзавач, хайи члал, халкъдин адетар хуьзва. Акъалтзавай несиларни ватанпересар яз тербияламышзава. И кар отделенидин руководстводи мукъвал-мукъвал тешкилзавай мярекятри субутзава.

Гьа ихътин мярекятрикай сад къведай ийсан 4-январдизни тухун планламышнава. Ж.Абдуразаковва чаз хабар гайивал, "Лезги халкъарин виридуьньядин конгресс" гьерекадди Покачи шегъерда тешкилзавай конференциядиз чи вилик-кылик квай ватангълийризни теклифда. Кылди къачуртла абурун арада РФ-дин Госдумадин депутаттар тир Гь.Сафаралиев ва М.Абасов, ФЛНКА-дин президент А.Керимов, "Москвадин лезгийар" общественный гьерекаддин регъбер А.Саркаров, общественный деятельлар тир А.Эседов, М.Пашаев, Покачи шегъердин кыл В.Степура, Ханты-Мансийский округдин Думадин депутаттар тир А.Смирнов, И.Левченко ва масабур ава. Конференциядин сергьятра аваз дуствилин гуьруьшар, элквейе столар тешкилда, докладар келда. Мяркят тухунин кылин макъсад Югорскдин чилел лезги культура хуьн ва еримлу авун я.

Жегъил шаиррихъ галаз гуьруьш

Векил ТАРХАРОВ

И йикъара ДГТУ-дин нафтлдинни газдин факультетдин 1-курсунин студентар лезгийрин жегъил шаирар тир **Сулейман АХЦЕГЪВИДИХЪ** ва **Владик БАТМАНОВАХЪ** галаз гуьруьшмиш хъана. Мяркят тешкилайди ДГТУ-дин математикадин кафедрин преподаватель **Агъамет САЛАГЪОВ** тир. Гуьруьшда гьакни информациядин кьурлушунин факультетдин декан, чи ватангъли **Энвер Шамсудинович Шамовани** иштиракна.

Владикни Сулейман ДГУ-дин филологиядин факультетдин студентар я. Абуру къведани лезги члалал шиирар кхъизва. Жегъилрин яратмишунар "Лезги газетдиз", "Самур", "Алам" журналризни акъатнава. В.Батманов лагъайтла "Билбил" твар алай ктабдин автор я.

Жегъил шаирри студентриз кьурелди чпикай суьгьбетарна ва лезги, урус члаларалди шиирар келна. Мяркят кыле физвай вахтунда студентри чпиз мугьман хъанвай жегъилриз су-

аларни гана. Эхирдай А.Салагъова мугьманриз сагърай лагъана ва абурухъ яратмишунринни келунрин рекъе агалкъунар хъана кланзавайди кьейдна.

Ашукъ Алиханани иштиракна

ЧИ КОРР.

РД-дин культурадин министерстводин прескъуллугъди хабар гайивал, и йикъара Элистада "Дуьньядин эпосар Жангаран эвледрин чилел" лишандик кваз махар, къисаяр ахъайдайбурун международный фестиваль кыле фена. Ругуд лагъай сеферда тешкилай и мярекятда Россиядин, Китайдин, Сириядин ва Замбиядин махарин устадри иштиракна.

Фестивалдин кылин макъсад жуьреба-жуьре уьлквейрай тир яратмишдайбурун алакъаяр мягъкемаруникай, махар, къисаяр ахъайдайбурун искусство хуьникай ва еримлу авуникай ибарат тир.

Дагъустандин халкъдин яратмишунрин кваллин теклифдалди ана лезгийрин машгур ашукъ **Алихан МЕГЪАМЕДРАГЪИМОВА** иштиракна. Ада саздихъ галаз лезги халкъдин манияр тамамар-

на. Фестивалдин сергьятра аваз мадни семинарар, яратмишдайбурун гуьруьшар, элквейе столар, сиягъатар тешкилнавай.

Цийи ктабар

Мегъамед ИБРАГЪИМОВ

Мукъвара "Мавел" чапханади "Алван цуьквер" твар алай ктаб акъуднава. Адан автор РД-дин лайихлу муаллим, халкъдин образованидин отличник **Ася АБАСОВА** я.

Шаирдин яратмишунар идалай вилик "Чешме" кватлалда, "Яру дагъдин шагъвар" ктабда гьатна. Адан хейлин шиирар урусун таржумачи **Виктор СТРЕЛКОВА** урус члалазни таржума авунва. Абурукай бязибуру 1970-йисуз Ростовда акъатай "Салам" твар алай ктабда ганва.

"Алван цуьквер" ктабдиз сифте гаф кхъенвай лезгийрин машгур шаир **Азиз АЛЕМА** кьейдзавайвал, Ася Абасовадин яратмишунрин кылин фикир, асас тема ва философия инсанринни тлебиатдин гуьзелвал я.

"Ася Абасовади вичин ктабдиз "Алван цуьквер" твар ганва. Кутугай, вижевай твар я. Адахъ сифтени-сифте милливилин, дагъвивилин, лезгивилин успагъи, юмшагъ, виридаз хуш рангар ва аттирар ава", - кхъизва А.Алема.

"Алван цуьквер" ктабда авторди жуьреба-жуьре ийсара теснифнавай эсерар гьатнава. Абурун арада сонетар, элегияр, этюддар, рубаияр, бахшбендер ава.

Лагъана кланда, ктабда технический, орфографиядин ва пунктуациядин бязи гьалатриз рехъ ганва. И делилди ктабдал редактордин кваллах аламайди кьалурзава.

Ватандин кьегьал рухвайрикайни рушарикай кхъизва. Къуй и рекъе шаирдин кьелем мадни хци хуьрай!

* * *

Ери-бине Агъа-Хьартасрин хуьррай тир **Ражадуллагъ САЛМАНОВ** чи газетдихъ галаз сих алакъа хуьзвай авторрикай сад я. Лагъана кланда, мухбир хъиз, ам шаирни я. Мукъвара адан "Билбилрин макан-Хьартасар" твар алай нубатдин ктаб чап-

дай акъатнава. Ана шаирди эхиримжи ийсара кхъенвай шиирар гьатнава.

Кьейд ийин хьи, идалай вилик Р.Салманован кьелемдикай "Дустарин хиял", "Чими гатфар", "Вацран эквер", "Багъдин цуьквер", "Дидедин рикл" ктабар хкатна.

Къе инсанрин ихтиярар хуьдай югъ я

Алаудин ГЪАМИДОВ

Инсандин ихтияррин югъ - им ООН-дин Генеральный Ассамблеядин Резолюциядин бинедаллаз тайнарнавай Виридуьньядин милли сувар я. Ам 1950-йисан 10-декабрдилай башламишна, гъар йисуз къейд ийизва. Россияда и юкъуз общественный, ихтиярар хуьзвай ва образовательный организацири, адет яз, мумкин тир официальный ва официальный тушир серенжемар тухузва. И мярекатар инсандин ихтиярриз ва абур хуьниз талукъ яз тешкилзава. Агъалияр ихтияр ганвай митингиз, демонстрацийриз экъечизава. Адет хъанвайвал, абур уьлкведа ва дуьньяда кыле физвай гъахъсуз

А.М.МЕГЪАМЕДОВ:

“Чаз талукъ тушир са месэлани авайди туш”

вакъийриз, инсандин дердиникай хабар къан тийизвай, адан лайихлувал агъузарзавай дуьшурриз талукъ яз тухузва.

Инсандин ва гражданиндин ихтиярар ва азадвилер госуударстводи хуьнин конституциядин принцип прокуратурадин органрин къвалахдай ачухдиз аквазва. Гъаниз килигна инсандин ихтияррин йикъан вилик зун агъалийрин арзайриз килигунин ва абур къабулуни рекъай Дагъустан Республикадин прокурордин чехи куьмекчи, юстициядин старший советник (полковник) **А.М.МЕГЪАМЕДОВАХЪ** галаз гуьруьшмиш хъана ва адавай и лишанлу йикъаз талукъ яз прокуратурайри тухузвай къвалахдикай суьгъбет авун тлаабна.

■ **Агъмед Мегъамедович, редакциядин почтадай аквазайвал, квезни малум тирвал, эхиримжи вахтара чкайрал, идарайрани майишатра, гъаи министерствоярани ведомствояра агъалийрин чарариз, арзайризни шикаятриз килигунин, абурин ихтиярар хуьнин къвалах зайиф хъанва. Зегъметчийриз чпин дерди-баладин гъакъиндай нис шикаят ийидатла чизмач. И важиблу месэладал машгул кас яз, вуна вуч лугъуда?**

- Гъайиф хьи, гъаи я. Вичин дерди тукъуьн тавур гъар са касди и ва я маса идарадиз арза кхьиди ва я, чкадал фена, шикаятда. Анра яб тагайла, абур редакцияриз, виниз тир маса идарайриз кхьиди. Вучиз ятлани, агъалийрин арзайриз гъаишаша яб гудач, абур герек авачир рекъера твазва, инжиклу ийизва. Гъа са вахтунда Россиядин Конституциядин бинедаллаз, инсандин ва гражданиндин ихтиярар ва азадвилер кваз кьуниз, абурал амал авуниз ва хуьниз талукъ ксар, гъар са идарадин регъбер мажбур тирди рикъелай алудна виже къведач. И къвалахар фикирда кьуна, “Россиядин Федерациядин гражданин арзайриз килигунин къайдадин гъакъиндай” гъеле 2006-йисан 2-майдиз 59-нумрадин Федеральный Закон къабулнай. Ада гражданин госуударстводин органриз, чкадин самоуправленидин идарайриз арзаяр авунин къайда ва абуроз килигунин жуьре, гъакъни арзачийрин ва къуллугъчи ксарин ихтиярар ва мажбурнамайя тайнарнава.

И къвалахда къайда тун патал республикадин прокурорди, прокуратурадин руководстводи тайин серенжемар къабулзава. Яни вахт-вахтунда ахтармишунар кыле тухузва, нетижаяр республикадин прокуратурадин коллегиядин заседанийрал, руководстводин оперативный совещанийрал гъалзава. Кылди къачуртла, алай йисан сад лагъай паюна республикадин прокуратурадин органриз 13149 арза атана. Им, шазан талукъ вахтунив гекъийгайла, 791-дан гзаф я. Абурукай 1365 гъахълубур яз гъисабна. Абурун бинедаллаз закондин истемешунар члурай 4672 дуьшурш

дуьздак акъудна ва а кимивилер арадай акъудун патал 2057 акт кхъена.

■ **Агъалийри гзафни-гзаф гихьтин месэлайриз талукъ яз кхъизва?**

- Чаз талукъ тушир са месэлани авайди туш. Прокуратурадин органриз къевезвай арзайрин чехи пай законар кылиз акъудуниз, абурал гуьзчивал авуниз талукъбур я. Ихътин 3314 арза атана. Абурукай 1090 касдиз рази жедай жавабар гана. Агъалийрик секинсузвал кутазвай месэляяр асул гъисабдай чилиз, зегъметдиз, яшайишдиз, ЖКХ-диз талукъ законодательство члуруниз талукъбур я. Идалайни гъейри, агъалийри мукъвал-мукъвал Россиядин МВД-дин, дознанидин органрин РФ-дин силсидин комитетдин силсичийри рехъ гузвай кимивилериз, бегъем яб тагунриз талукъ яз шикаятзава.

Сир туш, гъар са чарчихъ инсан гала, гъар са арзадин ва шикаятдин иесидин вил вичин дерди тукълуьрунал жезва. Амма гзаф дуьшуршара чкайрал, виниз тир организацирани яб гузвач. Ингъе и йикъара Россиядин Президент В.В.Путина Федеральный Собранидиз рекъе тур нубатдин Чарчени и месэладиз талукъ яз лугъуза: “...Гъелбетда, властдиз инсанрин ван атун, абур арадал къевезвай месэлайрин гъавурда тун... лазим я”

■ **Агъалийрин чарариз ва шикаятриз талукъ яз рази жедай серенжемар къабуллай дуьшурширикай мисалар гъанайтла кланзавай.**

- Мад сеферда лугъун. Прокурор агъалийрин ихтиярар хуьнин къайгъуда хун герек я. Чна чи къвалах гъа и кардин бинедаллаз тешкилни ийизва. Месела, Махачкъала шегъердин михъивилердай объектдал (“очистные сооружения”) къвалахзавай инсанрилай меркездин прокуратурадиз чпиз хейлин вахтунда мажибар тагузвайвиландан гъакъиндай арза атана. Ахтармишайла малум хъайивал, 1 миллион манатдилай виниз мажибар ганвачир. Шегъердин прокуратуради РФ-дин УПК-дин 37-статьядин 2-паюнин 2-пунктунин бинедаллаз материалар силсидин органдиз рекъе туна. Уголовный дело къарагъарна, тахсирлу ксар жавабдарвиллиз члугуна.

Меркездин прокуратурадиз Редукторный поселокда 59-нумрадин къвалерин патав карчиди (А.Р.) ачухнавай алишвершдин павильон шегъердин администрацияди вичин къарардалди гъахъни-нагъахъ алудиз тазва лугъудай арза атана. Ахтармишайла, карчидин ихтиярар члурунавайди тештик хъана. Шегъердин администрациядивай месэла арзачи рази жедайвал гъалун истемешна.

Мегъарамдуьруьн райондин агъалиди вичин инвалид аялдиз махус рецептрай гана кланзавай дарманар тагузвайдан гъакъиндай райондин прокуратурадиз шикаятнавай. Адани арза Махачкъаладин Советский райондин суддиз рекъе туна. Судди РД-дин здравоохраненидин министерство инвалиддиз къевез-

вай дарманар гуниз мажбурна. Гъа и жуьредин шикаят гваз Сулейман-Стальский райондай тир 2-группадин инвалид Р. райондин прокуратурадиз атана. Прокурорди райондин ЦРБ-дин кылин духтурдивай инвалиддиз рецептрай пулсуз гана кланзавай дарманар гун истемешна ва тахсирлу ксар жавабдарвиллиз члугуна.

Мегъарамдуьруьн райондин агъали Л. вичиз пенсиядихъ галаз гъар вацра гана кланзавай алава пул (728 манат) тагузвайвилей райондин прокурордиз арза авуниз мажбур хъана. Прокурорди райондин УПФР-дин руководство а пул арзачидиз гуниз мажбурна.

Къейдна кланда, бязи шегъерин, районрин администрацияра ва маса идарайра агъалийрин арзайриз килигунин къайдайрал ва вахтарал амалзавач. Республикадин прокуратурадин органри и месэладизни талукъ яз хейлин къвалах тухузва. Месела, агъалийрин арзайриз килигунин къайдаяр члуруниз талукъ яз Махачкъала шегъердин прокуратуради алай йисан сад лагъай паюна административный 6 дело къарагъарна ва федеральный

законодательство члурай дуьшуршар арадай акъудун 12 сеферда истемешна.

■ **Заз чиз, Агъмед Мегъамедович, агъалийри чара атайла квез кхъизвайди я. Бесви арза ва я тлаабун талукъ ксари кваз къан тийидайла, абур гъиниз фирай?**

- За мад сеферда тикрарзава, талукъ идарадиз, ахпа - чаз ва я маса чкадиз кхьин лазим я. Бязи гражданин чпиз тийижирвилей суддин къарарилай прокуратурадиз арза кхъизва. Бязибур, арзадин копияр члурадиди акъудна, абур виринриз - райондилай башламишна республикадин ва федеральный органриз рекъе твазва. Гъа са месэладин гъакъиндай къуд патаз кхьинихъ са метлебни авач. Идани герек авачир къвалахар арадал гъизва.

■ **Агъалияр къабулуни къвалах центральный аппаратда гъик тешкилнава?**

- Республикадин прокуратуради къетлен фикир агъалияр центральный аппаратда къабулуниз гузва. Ик, агъалияр тайин графикдин бинедаллаз дежурный прокурорди гъар юкъуз вири рабочий вахтунда къабулзава. Герек вахтара агъалияр къабулунал аппаратдин подразделенийрин регъберар, прокурордин куьмекчиари желбзава. Аппаратдин подразделенийрин регъберри гайи жавабар рази тахъай агъалияр республикадин прокурордин заместителри ва я графикдин бинедаллаз республикадин прокурорди къабулзава.

Агъалийрихъ галаз тухузвай къвалах хъсанарунин мураддалди жуьреба-жуьре къайдайрикай менфят къачузва. Кылди къачуртла, прокуратурадиз къевезвай арзайриз килигунин къвалах мадни хъсанарунин мураддалди 2013-йисан майдилай Дагъустан Республикадин прокурорди “мобильный” къайдада къабулун кардик кутунва.

■ **Ам вуч лагъай члал я, а къвалах гъик тухузва?**

- Республикадин прокурорди тайин графикдин бинедаллаз чкайрал къабулзава. Ик, алай йисан октябрдин вацра республикадин прокурор ва инсанрин ихтиярар хуьнин рекъай Уполномоченный Каспийск ва Избербаш шегъерриз фена, гъанра агъалияр къабулна.

Идалайни гъейри, прокуратуради Интернетда вичин сайт ачухнава, электронный почта, “Ихтибарлу телефон” кардик ква.

Малум тирвал, 2013-йисалай гъар йисан 12-декабрь вири Россияда гражданаар къабулдай югъ яз малумарнава. Алай йисуз 12-декабрь къвалах тийизвай киш йикъал гъалтазавайвилей, агъалияр къабулдай югъ 14-декабрдин ислен йикъал хутахнава. Чна вири агъалийривай и йикъан сятдин 12-далай нянин 8-далди Вирироссияда агъалияр къабулдай йикъан мярекатда активвилелди иштиракун тлаабзава.

Республикадин прокуратурадин адрес: **Махачкъала шегъер, Ярагъ Мегъамедан тиварунихъ галай куьче, 84-нумрадин къвалер.**

Кимивилер дуьздак акъудна

Э.Ю.АБДУЛЛАЕВА, Махачкъала шегъердин Ленинский райондин прокурордин чехи куьмекчи

Ленинский райондин муниципальный бюджетдин общеобразовательный идарайра (МБОУ) экстремизмдиз акси яз прокуратуради тухвай къвалахди хейлин кимивилер дуьздак акъудна. 2002-йисан 25-июлдиз “Экстремизмдиз акси къвалахдиз талукъ яз” къабулай 114-нумрадин Федеральный Закондин 3-статьядин бинедаллаз профилактикадин серенжемар тухун (къабулун), ахътин гъерекатрин вилик пад кьун, абур арадал атунин себар чирун лазим я.

Идалайни гъейри, чир хун лазим я, винидихъ твар кьунвай ФЗ-ди экстремизмдин са лишан хъайитлани квай печатдин изданияр, аудио, аудиовизуальный ва я маса материалар акъудун, абурукай менфят къачун къадагъа авунва.

Ахтармишунри къалурайвал, МБОУ-дин школайрин библиотекайра бегъем къайда авач.

Библиотекайра авай материалар, литература федеральный сиягърихъ галаз гекъиззавач, актар кхъизвач.

Ихътин гъалари экстремизмдин тах квай литература вахтундамаз дуьздак акъуддай, адакай жаваб бегъем тахъанвай аялри менфят къачунин вилик пад къадай мумкинвал гузвач.

Гъа ик, прокуратуради тухвай ахтармишунрин ва дуьздак акъудай кимивилерин нетижайда МБОУ-дин 17 регъбер низамдин рекъай жавабдарвиллиз члугуна. Кимивилер арадай акъудун истемешна.

Прокуратура къаришмиш хъайидалай гуьгъуьниз...

Н.С.КЪАДИРОВ, прокурордин чехи куьмекчи, юстициядин старший советник

Махачкъаладин “Кристалл” (400) ООО-ди хейлин вахтунда 78 кас работникриз мажибар (4941 агъзур манат) ганвачир. Шегъердин Ленинский райондин прокуратуради закондин бинедаллаз ахтармишун кыле тухвайла, и къвалах тештик хъана. Анжах прокуратура къаришмиш хъайила, вири работникриз чпин мажибар хгана.

Алай йисан 12-ноябрдиз райондин прокурорди “Кристаллдин” регъбер тагъкимарна ва мад сеферда ихътин кимивилериз рехъ хгайтла, клеви серенжемар къабулдайди лагъана.

ГАЗЕТ - КІЕЛЗАВАЙДИ - ГАЗЕТ

“Лезги газет” авачир лезги хизан тежен!

Хазран КЪАСУМОВ, “ЛГ”-дин штадик квачир мухбир

2008-йисан ноябрдин вацралай за Къасумхурун телевиденидай (“КТВ-дай”) гъар ислен юкьуз “Лезги газетдин” обзор гузва. Подпискадин кампания кыле физвай вахтунда за гъар передача ихтин гафаралди куьтяззава: “Гуьрметлу тамашачияр! Гьелбетда, ни гъи газет-журнал кхьидатла, им гъар са касдин хушунин кар я. Ятлани, чяхъ кхьин тавунвай, намусдин къанунарни хъана кланда. ИкI, зи фикирдалди, республикада милли чIалал акъатзавай багъри “Лезги газет” кхьин - им гъар са лезгидин намусдин кар хъун лазим я. Ша, чна чи лезгивал, жумартвал къалурун, сифте нубатда “Лезги газет” подписка ийин, 2016-йисуз багъри газет авачир лезги гъич са хизанни тежен!”

Заз къейд ийиз кланзава хьи, Сулейман-Стальский районда багъри газетди хъи рикI кузвай, гъар йисуз ам подписка авуник пай куьтязвай ксар-газетдин амадагар гзаф ава. ИкI, райондин кыл Нариман Абдулмуталибова, администрациядин кыл Штибег Мегьамедханова, адан 1-заместитель Лацис Оружева, информациядин

Х.Къасумова “Лезги газетдин” обзор гузва

управленидин начальник Жабраил Асланова, журналистар, шарар, писателар ва хуьрун мухбирар тир Майина Абдулмуталибовади, Майрудин Бабаханова, Нажмудин Шихнабиева, Сажидин Саидгасанова, СтIал Мислимата, Райсудин Набиева, Агьмедпаша Агьмедпашаева, Марал Базаевади, Замир Мегьамедова ва масабур газет кхьин патал халкъдин арада еке кIвалах тухузва.

Гьелбетда, гъар гъафтеда 24 чин аваз акъатзавай газет 16 чинал атун гъайиф къведай кар я. Газет акъудун четин хъанва, и кардин гъавурда чун акъазва.

Дуст кIеве гъатайла чир жеда, лугъузва бубайрин мисалда. Гъавилляй, гуьрметлу лезги стхаяр ва вахар, четин и макъамда ша чун чи багъри газетдин халис амадагар жен. Лезги халкъ камаллу, савадлу халкъ я.

За вири халкъдиз звер гузва: къведай йисуз “Лезги газет” авачир лезги са хизанни тежен! Играмбур, пакадал тевгьена, почтадиз фена багъри газет подписка ая, жувахъ галаз мукъвакыли, къуни-къуншини твах!

Яраб гъукумат кесиб хъанватIа?

Вадим ГЪЕТАГЪВИ

За 1965-йисалай жуван дидед чIалал акъатзавай “Коммунист”, алай вахтунда “Лезги газет” гъар йисуз кхьизвайди я.

Вучиз ятлани, 24 чин аваз гъафтеда садра акъудзавай газет гила 16 чин аваз акъатзава. Алай вахтунда телевизорар виридаз аватлани, анай къалурзавай ва я рахазвайди атана “катзавайди” я. Газет лагъайтIа, гъар сада мад сеферда кIел хъийизва. Адан чинрай чаз чи халкъ гина аватIа, квел машгул ятIа чир жезва.

ООН-дин Генеральный Ассамблеядал къадардиз гъевчи халкъарин чIалариз къуват гуникай, абур хуьникай рахазва, гъа са вахтунда бязи чкадин гъакимар ихтин кIвалахар вилик тухуз алахъзава. Газетда кхьизвай гъар са макъаладихъ вичин къетIен фикир, мана авайди я. Абур кIелайла, инсандин кылиз хъсан фикирар къевезва, кIел-кхьин артух жезва. Чуру кIвалахарин вилик пад къун патал хъсан рекьер къалурзава.

Лагъана кланда, бязи къуллугърал алай ксари ва гъакни муаллимрини кваз багъри “Лезги газет” кхьизвач. Жуван чIал девлетлу авун патал, хайи чIалал акъатзавай газетар, ктабар кIелна кланда, кIвале диде-бубадихъ, хизанрихъ галаз хайи чIалал рахун герек я. Заз лугъуз кланзавач хьи, урус чIал чирмир, и чIалал рахамир. Чун Россиядин са хел тирдини рикIелай ракъурна кландач. Гуьрметлур, жуван чIал девлетлу авун патал, а чIални хвена кланда.

Заз жувакайни кIеве гаф лугъуз кланзава. За школа куьтязгайдалай къуллухъ са шумуд тайифадин арада кIвалахна, гъар жуьредин чIаларал рахазвайбурун арада хъана. “Лезги газетди” заз дуьз рахаз, кхьиз чирна. “Лезги газет” чи дамахни я даяхни, чяхъ лезгидалди рахай Гъажи Давуд, Гъасан эфенди, Етим Эмин, СтIал Сулейман, Куьре Мелик, Куьчхуьр Саид ва чIудралди генералар, алимар ава. Абурун ирс давамаравай “Лезги газетдин” чинар тIимиларуни чак къалаблух ва чинрик серин кутуна.

За умуд куьтязва чи халкъди, адан камаллу рухвайри къведай йис патал “Лезги газетдин” къадар тIимилардач.

Йикъан месэлайрай Михъивални къайда хуьн таъминарда

ИНТЕРВЬЮ

И мукъвара чи штатдик квачир корреспондент Р.ЭМИНОВ Ахцегь райондин администрациядин къвалав гвай административный комиссиядин жавабдар секретарь А.Г. АГЪАМУГЪЛАНОВАХЪ галаз гуьрушмиш хъана. Абурун арада хъайи суьгьбет чна газет кIелзавайбурун фикирдиз теклифзава.

■ Арсен Гуьлеметович, административный комиссиядин составдик вуьжар ква?

- Алай вахтунда чи комиссиядин председатель райадминистрациядин кылин заместитель А.ШУ-АЕВ я. Административный комиссиядин составдик райондин ветеринариядин управленидин, УОС-дин, УЖКХ-дин начальник тир В.АБДУЛГЪАЛИМОВ, М.ЮСУФОВ, Д.МУРАДОВ, “Сельсовет Ахтынский” СП-дин кыл Р.ГЪАМЗАЕВ, райадминистрациядин юрист М.ЗАНЧАРОВ, РОВД-дин старший участковый уполномоченный Э.КЪАНТЕМИРОВ, “Цуругьрин хуьр” СП-дин кыл Ш.МЕРДАНОВ ква. Чи комиссия яшайишдин гъар жуьре месэлайриз килигзава ва талукъ тир серенжемар къабулзава. Мисал яз, алай йисан алатнавай девирда чун “Сельсовет Ахтынский” СП-дин кылин иштираквални аваз 4, гъакI кылди чи заседанийрал 24 протоколдиз килигна ва абурай талукъ тир серенжемар къабулна. Чна авур жермеяр себеб яз райадминистрациядин бюджетдиз 18 агъзур манат пул атана.

■ Куьн комиссиядиз гъихътин ихтиярар ава?

- Чаз чарасуз дуьшуьшра суддин къарар авачиз къунурал амал тийиз къайдаяр чIурзавай агъалияр жерме ийидай ихтияр ава. Эгер са касди ихтиярсуздаказ жематди ишлемишзавай рекъикай вичин хийирдиз чил къуртIа ва я а чкадал са затI эцигайтIа, рекъе яд туртIа, яд къенятсузвилелди ишлемишайтIа, зирзибилар какатай чкадал гадариз хъайитIа, чарабурун салариз ва багълариз малар ягъиз зиянар гузватIа, ам, шаксуз, жерме ийиз жеда.

Ихтин вахтара чи комиссиядин членар РОВД-дин участковыйни депутат галаз чкайрал физва. Депутатди акт ва участковыйни протокол хъейдалай гуьгъуьниз, абур административный комиссиядал

рахкурзава. Чна къайдаяр чIурзавайбуруз нубатдин заседанидиз теклифна талукъ тир къарар къабулзава. Идалай гуьгъуьниз жерме авунвайдаз банкин счетдиз пул ягъун меслят къалурзава. Инал ихтин са карни къейдиз кланзава: чи комиссиядиз райондин УЖКХ-дин къуллугъчияр чпин везифайрив къайгъусувилелди эгечлиз хъайитIа, абурни жерме ийидай ихтияр ава.

Чун райцентрадилай алава яз чи хуьрерин мулкарални физва. Мисал яз, са тIимил вахт идалай вилик чун Смугъулрин хуьруьз фена ва анин агъалийри зирзибилар са кIамуз вегъизвайди винел акъулдна. Чна абур анай ахкъудна зирзибилар вегъизвай чкадал хутахунин патахъай серенжемар къабулна. Фиярин хуьруьв агакъдайла рекъин кланик патаз и хуьруьн агъалийри чпин зирзибилар вегъиз и а чка гзаф абурсуз гъалдиз гъанвай. Чна къабулай тади серенжемар себеб яз гила ана къайда гъат хъувунва.

Ихтин гьерекартазвайбуруз чна жермеярни авуна. Амма заз гъайиф чIугуналди лугъуз кланзава хьи, къайдаяр чIурзавайбуруз жермеяр авунатлани, арадал атай са не-тижа хъанач. Хейлин чкайра винидихъ къейднавай хътин гъалар къенин йикъалди давам жезва. Инанмишвилелди къейд ийиз жеда хьи, бязи хуьрерин кылери, хуьруьн Собранидин депутатри, гъар са хуьре тешкилна кардик квай административный комиссиядин членри гъич са жуьрединни кIвалах кыле тухузвач. Гьелбетда, гъайиф чIугвадай делил я. Чпин хиве авай жавабдарвал гъисс тийизвай ахтын ксарилай чна райадминистрациядиз махсус чарар (представленияр) кхьида.

■ Райцентрада инсанри чине-

ба зирзибилар гадарзавай кIамар, хелвет чкаяр авачиз туш. Ахтынбурун вилик пад къун патал куьне гъихътин серенжемар къабулзава?

- УЖКХ-ди зирзибилар вахт-вахтунда хутахзаватлани, райцентрадани бязи жавабдарсуз агъалийри йифиз абур кламариз, къерез, мукъверилай, Пуьлтуйрин магъледин рекьерин патарив ва масанрал гадарзава. И чкаяр чи иштираквални аваз “Шарвили” эпосдин сувар кыле тухудалди вилик михъини хъувунай, ятлани анрал мадни зирзибилар кIватI хъжезва. Ахтынбурун вилик пад къун патал чи фикирдик бязи чкайрал видеокамераяр эцигун ква. Михъивал хуьнин карда гъар са касди иштиракун лазим я.

■ Квез районгъилирихъ элкъвена, вуч лугъуз кланзава?

- Гъар йикъан кIвалахда чна кылин фикир профиликтакадин ва гъавурдик кутунин кIвалахдиз гузва. Амма и жуьредин гьерекартин гъавурда гъат тийизвай агъалияр ва хуьрерин руководителарни ава. Чи комиссиядин асул везифа районда яшайишдин ва дуланажагъдин къурулушра къайда тун патал чалишмиш хуьн я. Гъавилляй дуьшуьшдикай менфят къачуналди, заз жематдивай и жуьредин тIалабун ийиз кланзава: гъар са касди жуьв яшамин жезвай чка, куьче михъиз хуьх, булахдин яд къенятлувилелди ишлемиша, рекьерив ихтиярсуздаказ эцигунар ийимир, эцигунардай материалар гъана абур яргъалди анрив тамир. Къаналар чиркин ятар авада-риз къацурмир, къерез ва маса хелвет чкайри зирзибилар гадармир, къунширихъ галаз къалмакъалар жедай крар арадай акъудиз чалишмиш хуьх.

Яд къенятзавач

ЧИ КОРР.

Сир туш хьи, Ахцегьрин агъалийриз яд бес жезвач. И кардин кылин себебар хейлин инсанри ам къенят тавун, саки гъар юкьуз цин кранар ачухна тун я. ИкI, неинки гатуз, гъакI хъуьтIуьзни давам жезва. Ихътин татугай гъалар Ахцегьрин Байрамован ва Самурскийдин тIварарихъ галай куьнейра иллаки гзаф дуьшуьш жезва. Ихътин крарал гуьзчивал авуна кланзавай УЖКХ-дин къуллугъчийриз и татугай гъал акъазвач.

Хейлин агъалийрин гъаятрай ятар гъа и тегьерда авахъзава

Дербентдин юбилейдин гелеваз

“А кьванерал аламай кьван...”

Кичибег МУСАЕВ

Жематдиз Кандай жуьре кьиле феначтлани, чи кьадим Дербентдин юбилей, мугьманар гзаф ва жуваз хабарни авачир чкайрайни атанвай бур хьуналдини, маса рекьерайни тафаватлуди хьана.

Чниз чунни, чаз чебни пара хуш хьайибуркай яз, зи риклел эвлни-эвел Швейцариядин Ава-

нидай атай вилаятар, ульквейр чирунин рекьяй пешекар - Даниэль Трельени Урусатдин Ивановский областдин Темков шегьердай атай “Гьалтиз, акахьиз, сад жезвай девирар” альманахдин бине кутурди тир Галина СОЛОГУБ хквезва. Г.Сологуб шаирни тирвилляй, аз Дербентдинни, Дагьустандинни Клеви дуст хьанвай адан яратмишурихь галаз чи “Лезги газет” Келзавай бур танишарайтла, пис яз акунач. (Ширир за авунвай азад таржумаяр я).

Галина СОЛОГУБ

Къадим Дербент

Гьамишалугь сирер хуьзвай
Гьар са кам чили,
Дербентди кье зунни гьанва
Кьужахдиз вичин.

Кхьиналди куьтягь тежер,
Томар кьван жедай,
Тарихди зун есирзава,
Клан тийиз ахьай.

На лугьун, дегь заманриз фир
Машин ква вилик.
Тухуз гьазур агьзурралди
Иисарин анихь!

Гьавадихьни галайди виш
Асирринди я ни.
Акъван сирлу гьава, нефес
Женнетдай яни?!

Гьахьняй ятла, адакай тух
Тежезвайди зун?!
Гьахьняй ятла, яш хьунвай, вун
Кьуьзуйни тахьун?! -
Мад зи рекьиз, зи сегьердиз
Элкьезвайди вун?!

Кьванерин далуяр

Зун кьванерин далуйрилай
Физ-хквезва мостовойдай.
Шумуд виш йис идлай вилик
Турди ятла яраб абур?..

Гьакьван инсанар клула кьаз,
Гьакл дурум гуз алакьзавай,
Абурукай кье шегьердин
Хьанва дамах, хьанва абур!

Ихьтин кьванер-рекер кутур
абурун - чи бубайрин а -
Яраб гьихьтин гьайбатлубур
тирла гьилер, тирла риклер?!
- Белки, нянрихь, секинзавай
са арада ацукьна,
яб акалайтла,
ван жен - чир жен
чаз абурун тарих, сирер...

...А кьванерал аламай кьван,
чун абур кьаз амай кьван,
Умудлубур, агьунвайбур
жеда вегей камарни чи
- Гьакл дурум гуз, гьакл мягкем жез -
дерин чешне, тагьсир я ман
Саламатдиз хуьзвайди чун,
вири чилер - цаварни чи!..

Экуьн ярар

Р.Гьамзатов риклел хкиз

Цифер - кьвачерик,
жув - абурун винел,
Дагь - гена вине,
Разивилинни регьятвилин экв
Гьатзава рикле.

Жуван ватандиз хьиз, атанва зун,
Ша лагьайди хьиз...
Цайни гьазур я ина,
мекъизвай
Заз чими хьийиз...

Чилер пара я, умуьр я куьруь,
Сефердава зун...
Хупл тушни, ихьтин
Дагьустан хьтин

Женнетдани хьун!..
Царцар гуз тазва
дагьдин куклушрив
Экуьн ярари. -

- Зун иналла,
вун, гьайиф,
захь галаз
Алач, багдади.

Гимиш пилтеяр

Са гьавадин кьайи кьуьд я.
Пилте-пилте кьвар кьван, живер,
Пенжерийрив агакьнава,
Рехьни тазвач са физ-хквер...

Кьачуна йирф, эгечзава
Зун жив инихь-анихь ийиз.
Ахпа, кьвачик жакьракьзавай,
Анай фирвал кьуйдал, яд гьиз.

Гимиш хьтин живер, хвешиз,
Алтлушзава зал, ведредал... -
На лугьуди, Аллагь риклиз
Гьахьзава зи и береда...

Чи тахсирни...

Ийизватан виликамаз гьазурвал,
Кандайвал ваь - кьвезва крар
масакла.

Тахьун акваз жува фикир авурвал,
Амукьзава, “Умуьр я ман”,
лагьана.

Жуван гьар са камунихь,
вил ягьунихь
Жаваб гунни жезвач тадиз
лугьумир.

Чи кьвалахар чаз кландайвал
тахьуник
Чи тахсирни квайди риклелай
ракьурмир.

Урус Чалай.Таржумаяр
Кичибег МУСАЕВАН.

Абдул АШУРАГЪАЕВ

Чалан тлалабун

Чал гьуьл хьтин я са зат!
Гьич кьил акьат тийидай.
Гагь дерин тир, гагь даяз,
Гагь кьайи жез, ифидай.

Адав гзаф сирер гва,
Арифдаррин кар алай.
Виш йисарин гьиссер гва,
Вичел “Тарих” твар алай.

Кьуьлуьн ник хьиз кьвезва ам,
Гьар кьиле са рагь аваз.
Мецел битмиш жезва ам,
Риклел михь тагь алаз.

Мугьманперес зат! я ам,
Лазим гафар кьабулдай.

Лезги чилин хат! я ам,
Руьгь нурарив ацурдай.

Дамах я ам миллетдин,
Гьатта векьин тандавай.
Течир лезги уьмметдин
Векил жеда чандивай.

Тлалабун я чалан чи
Вич хуьн, клани аял хьиз,
Чимивал гьар кьулан чи
Гьисс ийирвал хиял хьиз.

Руьгьдин тлебиат

И багь, и там, и клам, и раг -
Рангар гьар жуьре.
И векь, и члам, и цуьк, и тагь,
Яд вацла, вире.
Тлебиатдин безекар я,
Авачир кьимет.

Чна чпиз икрамзавай,
Чилиз яна мет.

Гатфарни гад, зулар, хьуьтлер
Безетмишиз ик!
Битмиш жезвай багьлар,
никлер,

Ни рангламиш авунатла,
Арифдарди хьиз,
Мукьуфдивди, секинвал гваз,
Женнет риклел гьиз?!

Вунни, зи члам, тлебиат я,
Зи руьгдавай хуш,
Чи умуьрдин гьакьикьат я -
Зун жезва сархуш.
И умуьрдин алемдавай
Пишкеш - сад я вун.
А пишкеш чаз кьисмет хьунал
Бахтлу, шад я зун!

Али АСЛАНОВ

Руьгьдин жерягь!

Асеф Мегьман рикле аваз...

Кьусар патай экьечай рагь,
Чими ийиз гьар са утагь,
Лезги халкьдин чехи кьуччагь,
Нурлу хьана чи квал, эврягь.

Хуьрй атай жегьил-жаван,
Гьиле кьелем аваз жуван,
Эл-вилаят хьана гьейран,
Акурла ви дарваз кьакьан.

Мал-девлетдал хьанач ви вил,
Яргьин авур туш гьич на гьил.
Кьанажагьдиз - дерин тир гьуьл,
На ачухдай халкьдин гуьгьуьл.

Цуькверални на гьана чан,
Манидалди “Асеф-Мегьман”.
Кьушаризни хьана масан
Ви авазар, багьа инсан.

Шаир, алим, чи муаллим
Фена яргьаз, твар туна чаз.
Чехи насигьатчи даим,
Тухуьн тийир цай туна чаз.

Вуна кхьей ширин гафар
Гьар са юкьуз ийиз тикрар,
За Мегьманхь* галаз икьрар
Кутлуннава, хьана дустар.

Вуна кхьей гьар са мани
Риклин кьене хуьда чна.
Гьар мехьерик, гьар межлисдик
Ви твар риклел гьида чна...

* Мегьман - Асефан бубадин твар алай хва.

Ингилжагьан АЛИСТАНОВА

“Лезги газет”

Заз гьар юкьуз сувар я вун,
Илгьамдин зи лувар я вун,
Кьуьд галачир гатфар я вун,
Зи риклиз хуш “Лезги газет”.

Вун клелайла, кьведа ашкьи,
Хкведа зи риклел вири,
Дидед члан акьул, ери,
Гьакьван багьа “Лезги газет”.

Лезги авай гьар са квале
Аквада вун, цуьк хьиз, гьиле,
Ви хабаррин шадвал рикле
Гьамиша хуьй, “Лезги газет”.

Тарифда ви, тахьурай члам,
Алаз, багьаз хуьда за члам,
За гьамиша дамахда вал,
Вилин ишигь “Лезги газет”.

Ви тираждин кьадар хуьй бул,
Кхьиз гьайиф тахьурай пул,
Берекатлу хуьрай ви кьул,
Жедайвал шад, “Лезги газет”.

Кутугнава вун тарифдиз,
Вуч гаф ава ви илимдиз,
Клелайла вун, зи умуьрдин
Артух жезва йикьар, газет.

Докьузпара

Докьузпара - кьизил-хара,
Женнет багьдин кьацу ара,
Чехи хьана зун ви чилел,
Аллагьдин твар алаз риклел.

Лугьуда ви дагьлар я пак,
Суьгьурдин руьгь кутазвай
чак,

Белки, сеbeb яз вун, фикир,
Кьвезватла зи кьилиз шиир.

Гуьрчег я ви дагьлар кьакьан,
Шалбуз дагьдин ери - Ватан,
Чи арада, мензил атлуз,
Ава даим Самурдин ван.

Гьикл жеда заз авачир хьиз
Гуьрчег чка валай гьейри.
Дагьлар цавув агакьнавай,
Цуьквер цару акьатнавай.

Гьар вун акур инсандиз кье
Шиир кхьиз кланда еке,
Артух жедай зини гьиссер,
Аквазвайтла вун кье эгер.

Багьа я заз

Багьа я заз хайи Ватан,
Руг акьатай рекьерни,
Самур вацун кьере авай
Курквацарни, кьванерни.

Багьа я заз рагар, кьвалар,
Зи Ватандин дагьларни,
Яшамишрай риклер шад тир
Дагьустандин халкьарни.

Багьа я заз булахарни,
Хуьлер, вирер, кламарни,
Инжи векьин кьацу синер,
Хуьруьн патав тамарни.

Багьа я заз мални-девлет,
Нехирарни калерин,
Югь-кьандавай артух хуьрай
Дуланажагь квалера.

Дидедин ширин гафар

Ширин гафар дидедин
Алуддач за риклелай,
Абур вири аялриз
Тикрарна за кьилелай.

Герек хьана абур мад
Гьам мектебда, гьам квале,
Кьванни кьумбак авачир
Кьекьведайла дуьз рекье.

Дидедин ширин гафар
Веси хьтин хуьзва за.
Гьинихь кам вегьейтлани,
Диде риклел гьизва за.

Шапрусдин эсер

Шапрусдикай авач хийир,
Фад ийида ада эхир,

Кьадакьрай акьудда инсан,
Виликамаз кьачуда чан.

Шапрусди ви кармашда кьен,
Гурмагьди хьиз, вегьена хьен,
Дарих хьайла клела газет,
Дуьньядикай хкуд лезет.

Кьведа кьилел чехи бала,
Ви сагьвал кьачуда ада,
Минет я: хуьх жуван кьадир,
Шапрусдал на эциг эхир.

Садлагьана жедач хабар,
Яваздиз я шапрусдин кар,
Беден зайиф жеда ахпа,
Геж тавуна, зегьер гадра.

За вун жагьурна

Игисна циф авайтлани,
Ракьин нурар авачтлани,
Ачух рекьер амачтлани,
Эхирни за вун жагьурна.

Акатзавай кьезе зи вилик
Чуру ичер, тахьай кичик,
Кватлани гьалаба риклик,
Эхирни за вун жагьурна.

Аквазмачир цавни вили,
Дуьнья михьиз хьана мичи,
Чизвачтлани авай ери,
Эхирни за вун жагьурна.

Мад кьилелай элкьевена зун,
Дадлу ийиз бегьерлу зул,
Санал емишар ийиз бул,
Эхирни за вун жагьурна.

Цийи йис

мубарак!

Цийи йис кьезе мубарак хуьй,
Лезгистандин халкьар вири.
Шемер хьтин экуьбур хуьй
Куьн кьекьвезвай рекьер вири.

Куь чан сагьрай, умуьр гурлу,
Гьар йикьакай хьана сувар.
Агакьрай куьн куь мурадлив,
Сад Аллагьди гана бахтар.

Артух хуьрай агалкьунар,
Дуьньядиз ван кьлидайвал.
Ам лезги я лагьай члавуз
Зани дамах ийидайвал.

Хьсанвал ая

Садра жезвай и умуьрда
Вучда писвал авуна,
Физ кландач заз дуьньядилай
Са хьсанвал тавуна.

Ватанэгьлийриз

Кьезе пара хуьй шадвилер,
Сагьвилерни датлана,
Сад Аллагьди бахт гурай,
Девлетарни ацлана.

Кьацу экв хуьй куь рекье,
Акъваз тийиз фидайвал,
Чи Ватандиз гьар сада
Баркаллувал гьидайвал.

Тахьурай гьич саданни
Виневай кьил агьада
Мадни гуьрчег хуьй ери,
Цуьк акьудна авадан.

И дуьньядал алайд туш
Ватан хьтин масанди,
Кьунвай вири кьужагда
Гьакьван иер, хьсанди.

Рикни гуда за, чанни
Ватан патал зи хайи,
Безетмишна хуьзавай
Гьар жуьредин цуьквери.

Билбилдин ван

хуш я заз

Ацукьайла тарцин хилел,
Мани лугьуз, билбил сегьер,
Заз гьикл жеда ашукь хьанва
Адал багьда вири цуьквер.

Зунни жеда, серсер хьана,
Яб акализ адан ванцихь.
Кам вегьена экьеч тежез,
Зи стхадин багьдай кьецихь.

Къизилдин члул мубаракрай!

ЖЕНГИНИН САМБО

Желил ЖЕЛИЛОВ

Мегьарамдхуруун райондин Бут-Къазмайрал яшамш жезвай **АЛХАСОВ Къехлербега** ва адан умуурдин юлдаш **Шуькуьфади** чпин вад велед куьнедин члуру таъсирдикай хвена, дубъ тербия гана чехи авуна.

Абурун гъевчи гада **ВЕЛИМУРАД** гъеле школада амаз спортдин рекъай гъар жуьредин секцийриз фена. Бут-Къазмайрал кардик

квей **САЛМАНОВ Балакъардаш Батмановича** режьбервал гузвай ДЮСШ-да тренер **Омар ШАГЪМАРДАНОВАН** гъилик самбодай вердишвилер къачуна.

Махачкъалада, Къизлярда, Дербентда самбодай киле феи акъажунра Велимурад спортдин мастервилерин, кве сеферда Дагъустандин чемпионатрин призервилерин тварариз лайихлу хъана.

Школа акъалтларай Велимурад Москвадиз клелиз фена. Инани ам спортдивай кьере хъанач. Женгинин самбодай Велимурад дубънядин, вад сеферда Москва шеьгердин чемпион я. Ада гъакни улкведин дережада аваз тешкилай хейлин акъажунра ва 2010-йисуз киле феи Европадин чемпионатда квенквечи чкаяр къуна.

Алай йисан 28-ноябрдиз чав Грозный шеьгердай мад са шад хабар агакъна. Велимурада женгинин самбодай Беркутан чемпионатда иштиракна? нетижада ам къизилдин члулуниз, дубънядин чемпиондин тварцлиз лайихлу хъана. Мубаракрай!

И шад хабарди Алхасоврин хизан, мукъва-кылияр, муаллимар, спортшколада коллектив ва хуруьнвиар шадарна.

Гила Велимурада къизилдин члул хуьн патал цийи акъажунриз гъазурвал аквазва. Вахъ мадни еке агалкъунар хурау, Велимурад!

Къени крариз ачух рехъ

ГУРУУШ

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алай йисан 5-декабрдиз Махачкъалада, "Grand Plaza" твар алай алишверидин центрада, РД-да авай ФЛНКА-дин жегилрин департаментдин киле авай ксарин ва тайский боксдай кве сеферда Россиядин чемпион, 6 сеферда Дагъустандин чемпион, Европадин жегилрин арада квенквечивал патал акъажунра (Франция, 2002-йис), гъакни тайский боксдай ва кикбоксингдин К-1 жуьредай дубънядин чемпионатра гимишдин призёр, тайский боксдай международный класдин спортдин мастер Заур Бабаеван иштираквал аваз гуруьш киле фена.

КУРУУШ КЪЕЙД.

З.БАБАЕВ 1985-йисуз Къурагъ райондин Къурагърин хуре дидедиз хъана. Спортдин рехъ лагъайтла, ада 10 йис там хъайила баилмишна, сифтедай Заур Бабаев кикбоксингдал машгъл жез эгечина. Гуьгъуьллайни Махачкъалада, "Скорпион" твар алай спортзалда, Дагъустандин машгъл тренер Зайналбег Зайналбегован (чи ватандаш, машгъл спортсмен Жабар Аскеровани адан гъилик спортдин сирер чирнай) гъилик тайский боксдай вердишвилерни чирвилер къачуна.

Гурууш РД-да авай ФЛНКА-дин жегилрин департаментдин руководитель **Равидин АБДУРАГЪИМОВА** ачухна ва килени тухвана. Заур Бабаева кватл хъанвайбуруз вичин спортдин ва умуурдин рекъикай куьрелди суьгъбетна. Малум тирвал, 2013-йисалай Заур Бабаев "Битва звёзд" акъажунрин тешкилатчи ва генеральный директор я. Какахъай единоборстойрай ва кикбоксингдай и акъажунар гъар йисуз Каспийскда, Али Алиеван тва-

рунихъ галай спорткомплексда, киле тухузва. Жуьреба-жуьре йисара къецепатан улквейрайни чи республикадиз машгъл спортсменар атанай, алатай йисарин турнирар итижлу бягсералди тафаватлу хъанай.

Гуруушдал мадни малум хъайивал, Заур Бабаев "Ватанпересар" твар алай республикадин жегилрин тешкилатдин член, "Къурагъ райондин жегилар" ДРОО-дин руководитель, эцигунардай материалар маса гудай "Leki-Story" твар алай туьквендин директорни я.

Къейд тавуна жедач. З.Бабаева Кыблепатан Дагъустанда вахт-вахтунда спортдин турнирар тешкилзава, жаванринни жегилрин руьгъ хкажуниз, абур вилик финин месэлайриз артух фикир гузва. И гуруушдални Заур Бабаева РД-дин ФЛНКА-дин жегилрин департаментдин киле авай ксарихъ галаз санал кваллахиз, мярекатарни серенжемар тешкилиз вич гъазур тирди раижна.

Алай вахтунда республикадин, килди къачуртла Дагъустандин Кыблепатан районрин жаванрални жегилрал галтзавай четин месэлайрикай азда хабар авайди аквазвай. Идахъ галаз сад хъиз, Заур Бабаева республикадин ФЛНКА-дин жегилрин департаментди киле тухузвай кваллахиз къимет гана, твар кунвай департаментдин руководстводи жегилрин ва абурун гележег патал къайгъу члугунин - къени крарик квил кутунин рекъе - абурухъ агалкъунар хъана кланивилерин келимаяр лагъана.

Къейдна кланда хъи, РД-да авай ФЛНКА-дин жегилрин департаментди мергъяматлувилериз, гъакни жегилрин политикадиз талукъяз хейлин кваллахар киле тухванва, и кар да-вамарзава. И тешкилатдин руководитель Равидин Абдурагъимован гафарай мадни малум хъайивал, гележегдин планрик лезги халкъдин машгъл спортсменрихъ галаз гуруушар тешкилунни, спортдин мярекатарни конкурсар киле тухунни, Кыблепатан Дагъустандин районра жуьреба-жуьре темайрай форумар ва тренингар тешкилун ва ик мад ква.

“Йисан спортсмен”

ЧИ КОРР.

Алатай гъафтеда, Махачкъалада, шахматрин кваллин актовый залда, меркезда сад лагъай сеферяз тешкилзавай "Йисан спортсмен" конкурсдиз талукъарнавай пресс-конференция киле фена. Малум хъайивал, Махачкъаладин администрациядин спортдин, туризмдин ва жегилрин крарин рекъай Комитетди тешкилзавай и конкурсда анжах меркезда яшамш жезвай, 14 йисалай 35 йисалди яшара авай спортсменриз иштиракдай мумкинвал ава. Конкурсдин макъсад физический культура ва спорт пропаганда авун, шеьгердин виридалайни вичегъ спортсменар тайинарун я.

"Йисан спортсмен" конкурс кве паюникай ибарат я, ам 23-ноябрдилай 15-декабрдалди киле фида. Сад лагъай паюна спортсменрин арзаяр къабулзава. Къвед лагъай паюна конкурсдин комиссиядин ва электронный СМС-сечкирин нетижада виридалайни хъсанбур хъяда. Конкурсда 5 номинация ава: "18 йисал къведалди яшара авай жегил спорт-

смен", "Спорт вири патал", "Виридалайни хъсан тренер", "Спортдин ханум" ва "Йисан спортсмен". Конкурсдин комиссиядик машгъл спортсменар, политикар, спортдин рекъай эксперт ар ква.

Пресс-конференциядал рахай Махачкъаладин администрациядин спортдин, туризмдин ва жегилрин крарин рекъай комитетдин председатель **Марат ИБРАГЪИМОВА** и конкурсдин тереф хвейи, ам тешкилиз куьмекар гайи вири ксариз, гьелбетда, йисан вахтунда чеб хъсан патахъай къалурай спортсменриз чухсагъл малумарна.

Дагъустандин жегилрин крарин рекъай министр **Заур КЪУРБАНОВА** вичин рахунра и жуьредин серенжемар галачиз сагълам умуур пропаганда авун, мумкин кар туширди къейдна. Идахъ галаз сад хъиз министрди вичин ва санлай вири министерстводин куьллуьгъчийрини и конкурс вини дережада аваз тешкилиз ва киле тухуз куьмекун хиве къуна.

"Йисан спортсмен" конкурсдин гъалибчийрив наградаяр вахкуниз талукъарнавай шад мярекат алай йисан 16-декабрдиз Махачкъалада, "Россия" кинотеатрда киле фида.

Гъалиб хъайибуруз - пишкешар

ТАМАЯР

Нариман КЪАРИБОВ

Дербент шеьгерда мукъвал-мукъвал спортдин хейлин жуьрейрай республикадин ва Кыблепатан федеральный округдин метлеб авай акъажунар, турнирар ва чемпионатрар киле физва. И мукъвара тамаяр къугъунай Дагъустандин Кубок патал акъажунрин къвед лагъай пайни гъа ина тешкилна. Ик, "Чайка" турбазада киле феи и турнирда 27 кас машгъл шашистри иштиракна. Абурун арада спортдин мастерар тир Виталий Кабисов (Кыблепатан Осетия-Алания), Анастасия Смаженюк (Москвадин область), Исмаил Хайтаев (Грозный шеьгер), Дагъустандин чемпионар ва экс-чемпионар тир Рустам Исраилов, Исмаил Исмаилов, Тимур Къурбанов ва масабур авай.

Швейцариядин системадай киле

тухвай 9 турдин нетижайриз килигна турнирда В.Кабисова - 1, А.Смаженюка - 2, И.Хайтиева 3-чкаяр къуна.

Турнирдин вири гъалибчийриз ва гъакни ана 4 ва 5-чкаяр къурбуруз грамотаяр, медалар ва пулдин премияр гана.

Турнир спортдин рекъай вини дережада аваз киле тухуниз килигна судья Жалал Мегьамедовав ва "Чайка" турбазадин директор Мегьамед Гогамовав акъажунрин тешкилатчийри чухсагъл малумарна.

Къейд авун лазим я хъи, и турнирда общественный бинейраллаз судьявал авур Жалал Эседуллаевич Мегьамедова (пешедин рекъай юрист я), Дербент шеьгердин спортсменрин патай лайихлу гуьрмет къазанмишнава. Ада вичин хушуналди шеьгердин хейлин мектебра шахматрин ва тамайрин кружокар тешкилнава, спортдин и жуьрейрай гъар йисуз турнирар ва квенквечивилер киле тухузва. Аферин!

Куьрелди...

Армейский къайдада гъилералди куьлунай Дагъустандин Кубок патал акъажунра 24 военно-спортивный клубда вердишвилер къачузвай 200-далай виниз (14 йисалай 17 йисал къведалди яшара авай) спортсменри иштиракна. Винидихъ твар кунвай спортдин жуьредай федерацияди, РД-дин жегилрин крарин, Дагъустандин физический культурадин ва спортдин министрствойри тешкилнавай и турнир 6-декабрдиз Махачкъалада, ДГПУ-дин Спортдин дворецда киле фена. Акъажунра спортсменри заланвилерин 20 категориядай чпин устадвал къалулна. Квенквечи чкаяр къур спортсменриз кубокар, медалар ва дипломар гана.

Гъалибвал къазанмишай спортсменри алай йисан 11-13-декабрдиз Самарский областда киле фидай Россиядин квенквечивал патал акъажунра, гъакни 11-12-декабрдиз Москвада Суворовский военный училищрин арада киле фидай квенквечивал патал акъажунра иштиракдай командаяр хъяда.

* * *

Волейболдай Россиядин чемпионатдин килени "А" лигадин 6-турдин сергъятра аваз Махачкъаладин "Дагъустан" командади алатай киш юкюз Каспийскда, Али Алиеван тварунихъ галай спортдин дворецда, "Ярославич" (Ярос-

лавль шеьгер) команда къабулна. Чи командади инанмишвилелди (33:31, 26:24, 25:20) гъалибвал къазанмишна.

РИКЕЛ ХКИН: "Ярославич" командадихъ галаз киле феи сад лагъай къугъуна чи республикадин команда 2:3 гъисабдалди кумукънай.

Алай вахтунда "Дагъустан" командади турнирдин таблицада 4-чка (21 очко къазанмишуналди) къазва. Нубатдин турда чи командади Челябинскда чкадин командадихъ галаз вичин къуватар ахтармишда. Къугъун алай йисан 11-13-декабрдиз киле фида.

* * *

Алай йисан 5-декабрдиз Махачкъалада, республикадин политехнический колледжда, армреслингдай студентрин арада турнир киле фена. Ам "Зун - Президентдин куьмекчи" общественный гьерекатдин "Спорт" хилен руководитель Карим Шехсаидова ва "Республикадин политехнический колледж" ГПБОУ-дин МФЦ-дин руководитель Гьамзат Гьамзатова тешкилнавай. Турнирдин макъсад республикадин меркездин студентрин арада сагълам умуур киле тухун ва студентрин арада армспорт машгъл авун тир.

Турнирда гъалибвал къазанмишай спортсменрив наградаяр вахкуниз талукъарнавай шад мярекат (винидихъ твар кунвай колледждин руководстводин иштираквални аваз) алай гъафтедин эхирра киле фида.

понедельник, 14 декабря

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
11:35 Местное время. Вести-Дагестан
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
17:30 Местное время. Вести-Дагестан
18.20 Против нацизма и терроризма. Круглый стол
19.00 «Акцентны».
19:35 Местное время. Вести-Дагестан

08.30 Х/ф «Небесный тихоход»
09.50 Радио «Страна гор» представляет: «Главный редактор»
10.30 «Главная тема» с Алексеем Казаком
12.30 Время новостей Дагестана
12.50 «Vival, Academia!»
14.30 Время новостей Дагестана
14.55 Концерт «Музыкальный майдан»
16.05 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.55 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «В мире поющих узоров»
17.20 Передача на табасаранском языке «Мил»
18.00 Телемарафон «Мы разные, но мы вместе»
19.30 Время новостей Дагестана

РГВК

07.00 Время новостей Итоги
07.30 «7 news»
07.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» Т/о «Братья Курбановы»

20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 В/ф «Классические герои неклассических войн»
21.50 «Промпрогресс...»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 Д/ф «Кавказские истории»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на табасаранском языке «Мил»
01.35 Т/с «Закон Мерфи»
03.05 В/ф «Классические герои неклассических войн»
05.20 Х/ф «Весенний поток»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.20 «Контрольная закупка».
9.50 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 «Сегодня вечером».
14.30 «Время покажет».
15.00 Новости.

15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженемся!»
19.50 «Пусть говорят».
21.00 «Время».
21.30 Т/с «Петля Нестерова»
23.30 «Вечерний Ургант».
0.00 «Познер».
1.00 Новости.
1.20 Х/ф «Сухое прохладное место».
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «Сухое прохладное место».
3.20 «Модный приговор».
4.20 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России».
9.00,11.00 «Вести».
9.15 «Утро России».
9.55 «О самом главном».
9.20 «Контрольная закупка».
9.50 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 «Сегодня вечером».
14.30 «Время покажет».
15.00 «Вести. Дежурная часть»

15.00 «Наш человек».
16.00 Т/с «Земский доктор».
17.00 «Вести».
17.30 «Местное время. Вести - Москва».
18.15 «Прямой эфир».
19.35 «Местное время. Вести - Москва».
20.00 «Вести».
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Тайны следствия 15»
23.55 «Честный детектив».
0.55 «Как убили Югославию. Тень Дейтона».
1.55 «Россия без террора. Мусульманские святые»
«Прототипы. Горбатов. Дело Алексева»
3.30 Т/с «Сын за отца».
4.25 «Комната смеха».

НТВ

5.00 Т/с «Адвокат».
6.00 «Сегодня».
6.05 Т/с «Адвокат».
7.00 «НТВ утром».
8.10 «Утро с Ю.Высоцкой».
9.00 Т/с «Возвращение Мухтара».

10.00,13.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Лесник».
12.00 «Суд присяжных».
13.20 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
14.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей».
16.00,19.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Литейный».
18.00 «Говорим и показываем».
19.40 Т/с «Другой майор Соколов».
21.30 Т/с «Пятницкий. Глава четвертая».
23.30 «Анатомия дня».
0.10 Т/с «Шаман».
2.05 «Судебный детектив».
3.15 «Анастасия. Центр помощи».
4.00 Т/с «ЧС - чрезвычайная ситуация».

ДОМАШНИЙ

6.30 Идеальная пара.
7.30 Джейми: обед за 30 минут.
8.00 По делам несовершеннолетних.
10.00 Довай разведемся!
11.00 Д/ф

13.10 Присяжные красоты.
14.10 Т/с «Женский доктор».
17.50 Матриархат.
18.05 Т/с «Не родись красивой»
19.00 Т/с «Бальзаковский возраст, или Все мужики сво...»
20.50 Т/с «Выхожу тебя искать 2»
23.00 Рублево-Бирюлево.
0.00 Матриархат.
0.30 Комедия «Во саду ли, в огороде».
2.20 Т/с «Аббатство Даунтон»

КУЛЬТУРА

7.00 Канал «Евроныус».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель».
11.15 Х/ф «На всю оставшуюся жизнь...»
12.25 Д/ф «Петр Фоменко. Легкое дыхание».
13.15 Х/ф «Когда я стану великаном».
14.40 Д/ф «Акко. Преддверие рая».
15.00 «Новости культуры».
15.10 «Больше, чем любовь». Н. Рыбников и А. Ларионова.
15.50 Х/ф «Седьмое небо».

17.25 Д/ф «Silentium».
18.25 «Метель». Музыкальные иллюстрации к поэме А.С. Пушкина.
19.00 Д/ф
19.15 «Спокойной ночи, малыши!»
19.30 «Новости культуры».
19.45 «Главная роль».
20.05 «Сати. Нескучная классика...» с Э. Артемьевым.
20.45 «Правила жизни».
21.10 Торжественная церемония открытия IV Санкт-Петербургского международного культурного форума.
22.40 Д/ф «Петр Фоменко. Легкое дыхание».
23.30 «Новости культуры».
23.45 «Худсовет».
23.50 Х/ф «На всю оставшуюся жизнь...»
1.20 Р. Щедрин. Концерт цз для фортепиано с оркестром. Дирижер В. Гергиев.
1.40 «Наблюдатель».
2.35 Д/ф «Ирригационная система Омана. Во власти Солнца и Луны».

вторник, 15 декабря

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Гюлистан»
11:35 Местное время. Вести-Дагестан
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
17:30 Местное время. Вести-Дагестан
18.20 Здоровье и жизнь
18.45 У нас в гостях «Сборная КВН Дагестана»
19.15 Республика. Послание Президента РФ В.Путина Федеральному Собранию
19:35 Местное время. Вести-Дагестан

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/ф «Путешествие на край света»
09.20 Х/ф «Мэри Поппинс»
11.50 «Промпрогресс...»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 В/ф «Классические герои неклассических войн»
14.30 Время новостей Дагестана
14.55 Концерт «Музыкальный майдан»
16.05 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.55 Х/ф «Баши-Ачук»
18.45 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
19.30 Время новостей Дагестана

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/ф «Путешествие на край света»
09.20 Х/ф «Мэри Поппинс»
11.50 «Промпрогресс...»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 В/ф «Классические герои неклассических войн»
14.30 Время новостей Дагестана
14.55 Концерт «Музыкальный майдан»
16.05 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.55 Х/ф «Баши-Ачук»
18.45 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
19.30 Время новостей Дагестана

20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Бизнес Дагестана»
21.05 «Поколение» Абдулзагир Мусаев
21.55 «Правовое поле»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 Д/ф «Кавказские истории»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
01.35 Т/с «Закон Мерфи»
03.05 «Правовое поле»
03.35 Концерт «Музыкальный майдан»
04.40 «Поколение» Абдулзагир Мусаев
05.20 Х/ф «Баши-Ачук»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.20 «Контрольная закупка».
9.50 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.

12.15 Т/с «Петля Нестерова»
14.30 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженемся!»
19.50 «Пусть говорят».
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Петля Нестерова»
23.40 «Вечерний Ургант».
0.15 Новости.
0.30 «Структура момента».
1.35 Х/ф «Прошай, Чарли».
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «Прошай, Чарли».
4.00 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России».
9.00 «Вести».
9.15 «Утро России».
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.35 «Местное время. Вести - Москва».
11.55 Т/с «Тайны следствия».
14.00 «Вести».
14.30 «Местное время. Вести - Москва».

14.50 «Вести. Дежурная часть»
15.00 «Наш человек».
16.00 Т/с «Земский доктор».
17.00 «Вести».
17.30 «Местное время. Вести - Москва».
18.15 «Прямой эфир».
19.35 «Местное время. Вести - Москва».
20.00 «Вести».
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Тайны следствия 15»
23.55 «Вести.дос.».
1.40 «Шифры нашего тела. Печень». «Смертельные опыты. Химия».
3.15 Т/с «Сын за отца».

НТВ

6.00 «Сегодня».
6.05 Т/с «Адвокат».
7.00 «НТВ утром».
8.10 «Утро с Ю.Высоцкой».
9.00 Т/с «Возвращение Мухтара».
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Лесник».
12.00 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».

13.20 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
14.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей».
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Литейный».
18.00 «Говорим и показываем».
19.00 «Сегодня».
19.40 Т/с «Другой майор Соколов».
21.30 Т/с «Пятницкий. Глава четвертая».
23.30 «Анатомия дня».
0.10 Т/с «Шаман».
2.05 «Главная дорога».
2.40 «Дикий мир».

ДОМАШНИЙ

6.30 Идеальная пара.
7.30 Джейми: обед за 30 минут.
8.00 По делам несовершеннолетних.
10.00 Довай разведемся!
11.00 Д/ф
13.10 Присяжные красоты.
14.10 Т/с «Женский доктор».
17.50 Матриархат.
18.05 Т/с «Не родись красивой».

19.00 Т/с «Бальзаковский возраст, или Все мужики сво...»
20.50 Т/с «Выхожу тебя искать 2».
23.00 Рублево-Бирюлево.
0.00 Матриархат.
0.30 Комедия «Во саду ли, в огороде».
2.15 Т/с «Аббатство Даунтон».
4.10 Присяжные красоты.
5.10 Матриархат.

КУЛЬТУРА

6.30 Канал «Евроныус».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель».
11.15 Х/ф «На всю оставшуюся жизнь...»
12.25 Д/ф
13.15 «Эрмитаж».
13.45 Х/ф «Клуб самоубийц, или Приключения титулованной особы».
14.50 Д/ф «Томас Кук».
15.00 «Новости культуры».
15.10 Д/ф
15.55 «Сати. Нескучная классика...» с Э. Артемьевым.

16.35 Д/ф «Космический лис. Владимир Челомей».
17.15 «Кинескоп» с П. Шепотинником. Международный кинофестиваль дебютов в Турине.
17.55 Д/с «Истории в фарфоре». «Цена секрета».
18.25 Романы и песни Георгия Свиридова исполняет Евгений Нестеренко.
19.15 «Спокойной ночи, малыши!»
19.30 «Новости культуры».
19.45 «Главная роль».
20.05 «Искусственный отбор».
20.45 «Правила жизни».
21.10 «Больше, чем любовь». Савва Кулиш и Варвара Арбузова.
21.50 «Игра в бисер» с И. Волгиним. «М. Шолохов. Тихий Дон».
22.30 Д/ф «Тамерлан».
22.40 Д/ф «Петр Фоменко. Легкое дыхание».
23.30 «Новости культуры».
23.45 «Худсовет».
23.50 Х/ф «На всю оставшуюся жизнь...»

среда, 16 декабря

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Алшан»
11:35 Местное время. Вести-Дагестан
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
17:30 Местное время. Вести-Дагестан
18.20 Парус надежды
18.50 Моя телевизионная жизнь
19:35 Местное время. Вести-Дагестан

08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/ф «Путешествие на край света»
09.20 Х/ф «Война крестоносцев»
11.40 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Балхар»
11.50 «Бизнес Дагестана»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Правовое поле»
13.40 «Поколение» Абдулзагир Мусаев
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Концерт «Музыкальный майдан»
16.05 «Под ключ»
16.30 Время новостей Дагестана
16.55 Д/ф «Дыхание Армагеддона»
17.45 «Школьная среда»
18.05 «Вдохновение»
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»

РГВК

08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/ф «Путешествие на край света»
09.20 Х/ф «Война крестоносцев»
11.40 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Балхар»
11.50 «Бизнес Дагестана»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Правовое поле»
13.40 «Поколение» Абдулзагир Мусаев
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Концерт «Музыкальный майдан»
16.05 «Под ключ»
16.30 Время новостей Дагестана
16.55 Д/ф «Дыхание Армагеддона»
17.45 «Школьная среда»
18.05 «Вдохновение»
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»

19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «На виду»
21.00 «Линия судьбы» Шахрудин Шамхалов
21.30 «Жилой мир»
21.50 Проект «Цена жизни»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 Д/ф «Аутодафе»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
01.35 Т/с «Закон Мерфи»
03.05 «Линия судьбы» Шахрудин Шамхалов
03.35 Концерт «Музыкальный майдан»
04.40 Проект «Цена жизни»
05.10 Х/ф «Большая семья»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.20 «Контрольная закупка».

9.50 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 Т/с «Петля Нестерова»
14.30 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженемся!»
19.50 «Пусть говорят».
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Петля Нестерова»
23.40 «Вечерний Ургант».
0.15 Новости.
0.30 «Время, вперед!»
1.35 Х/ф «Порочный круг».
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «Порочный круг».
4.15 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России».
9.00 «Вести».
9.15 «Утро России».
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.35 «Местное время. Вести - Москва».

11.55 Т/с «Тайны следствия».
14.00 «Вести».
14.30 «Местное время. Вести - Москва».
14.50 «Вести. Дежурная часть».
15.00 «Наш человек».
16.00 Т/с «Земский доктор».
17.00 «Вести».
17.30 «Местное время. Вести - Москва».
18.15 «Прямой эфир».
19.35 «Местное время. Вести - Москва».
20.00 «Вести».
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Тайны следствия 15».
23.00 «Специальный корреспондент».
0.40 «Демократия массового поражения». Сто лет дальней авиации».
2.55 Т/с «Сын за отца».
3.50 «Комната смеха».
4.45 «Вести. Дежурная часть».

НТВ

5.00 Т/с «Адвокат».
6.00 «Сегодня».
6.05 Т/с «Адвокат».
7.00 «НТВ утром».
8.10 «Утро с Юлией Высоцкой».
9.00 Т/с «Возвращение Мухтара».
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Лесник».
12.00 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
14.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей».
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Литейный».
18.00 «Говорим и показываем».
19.00 «Сегодня».
19.40 Т/с «Другой майор Соколов».
21.30 Т/с «Пятницкий. Глава четвертая».
23.30 «Анатомия дня».
0.10 Т/с «Шаман».

6.30 Идеальная пара.
7.30 Джейми: обед за 30 минут.
8.00 По делам несовершеннолетних.
10.00 Довай разведемся!
11.00 Д/ф «Понять. Простить».
12.10 Д/ф «Знать будущее. Жизнь после Ванги».
13.10 Присяжные красоты.
14.10 Т/с «Женский доктор».
17.50 Матриархат.
18.05 Т/с «Не родись красивой».
19.00 Т/с «Бальзаковский возраст, или Все мужики сво...»
20.55 Т/с «Выхожу тебя искать 2».
23.00 Рублево-Бирюлево.
0.00 Матриархат.
0.30 Драма «Ко мне, Мухтар!» (6+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Идеальная пара.
7.30 Джейми: обед за 30 минут.
8.00 По делам несовершеннолетних.
10.00 Довай разведемся!
11.00 Д/ф «Понять. Простить».
12.10 Д/ф «Знать будущее. Жизнь после Ванги».
13.10 Присяжные красоты.
14.10 Т/с «Женский доктор».
17.50 Матриархат.
18.05 Т/с «Не родись красивой».
19.00 Т/с «Бальзаковский возраст, или Все мужики сво...»
20.55 Т/с «Выхожу тебя искать 2».
23.00 Рублево-Бирюлево.
0.00 Матриархат.
0.30 Драма «Ко мне, Мухтар!» (6+).

11.15 Х/ф «На всю оставшуюся жизнь...»
12.25 Д/ф
13.45 Х/ф «Клуб самоубийц, или Приключения титулованной особы».
14.50 Д/ф «Тамерлан».
15.00 «Новости культуры».
15.10 Д/ф
15.55 «Искусственный отбор».
16.35 Д/ф
17.15 «Больше, чем любовь». Андрей Сахаров и Елена Боннэр.
17.55 Д/с
18.25 Романы и песни Георгия Свиридова исполняет Елена Образцова.
19.15 «Спокойной ночи, малыши!»
19.30 «Новости культуры».
19.45 «Главная роль».
20.05 Д/ф «Служ эпохи».
20.45 Трансляция Торжественного концерта из Концертного зала им. П.И. Чайковского.
22.20 Д/ф «Порто - раздумья о строптивом городе».

четверг, 17 декабря

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Даймохх»
11:35 Местное время. Вести-Дагестан
18.20 Республика. Послание Президента РФ В.Путина Федеральному Собранию
18.40 Учитель перед именем твоим. К 80 летию Умуку-сум Муртазалиевой
19.00 Что, где, когда? Интеллектуальная игра
19:35 Местное время. Вести-Дагестан

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/ф «Путешествие на край света»
09.20 Х/ф «Мистер и миссис Смит»
10.50 «Школьная среда»
11.10 «Линия судьбы» Шахрудин Шамхалов
11.40 «Аутодафе»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «На виду»
13.25 «Жилой мир»
13.50 Проект «Цена жизни»
14.30 Время новостей Дагестана
14.55 Концерт «Музыкальный майдан»
16.05 Мультфильм

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/ф «Путешествие на край света»
09.20 Х/ф «Мистер и миссис Смит»
10.50 «Школьная среда»
11.10 «Линия судьбы» Шахрудин Шамхалов
11.40 «Аутодафе»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «На виду»
13.25 «Жилой мир»
13.50 Проект «Цена жизни»
14.30 Время новостей Дагестана
14.55 Концерт «Музыкальный майдан»
16.05 Мультфильм

16.30 Время новостей Дагестана
16.55 Д/ф «О настоящем человеке»
17.50 «Разумный взгляд»
18.30 Обзор газеты «Хакхикъат»
18.45 Передача на аварском языке «Паданги гьамалги заманги»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «На виду. Спорт»
21.10 «Вернисаж»
21.35 В/ф «Рустам Сахаватов. Много маленьких пространств»
22.05 «Агросектор»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 Д/ф «Кавказские истории»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на аварском языке «Паданги гьамалги заманги»

01.35 Т/с «Закон Мерфи»
03.05 «Вернисаж»
03.25 Концерт «Музыкальный майдан»
04.30 «Разумный взгляд»
05.00 В/ф «Рустам Сахаватов. Много маленьких пространств»
05.15 Х/ф «Чужая родня»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.25 «Жить здорово!»
10.30 «Модный приговор».
11.30 Новости.
12.00 Пресс-конференция Президента Российской Федерации Владимира Путина.
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Новости.
18.50 Кубок Первого канала по хоккею. Сборная России - сборная Швеции
21.00 «Время».
22.00 Т/с «Петля Нестерова»
0.00 Новости.

0.15 «Политика».
1.20 Х/ф «Лев».
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «Лев».
3.35 «Модный приговор».

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России».
9.00 «Вести».
9.15 «Утро России».
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.35 «Местное время. Вести - Москва».
12.00 Пресс-конференция Президента Российской Федерации Владимира Путина.
15.00 «Вести».
16.00 Т/с «Земский доктор».
17.00 «Вести».
17.30 «Местное время. Вести - Москва».
18.15 «Прямой эфир».
19.35 «Местное время. Вести - Москва».
20.00 «Вести».
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Тайны следствия 15»

23.00 «Вечер с Владимиром Соловьевым».
0.40 «История нравов. Наполеон I». «История нравов. Наполеон III».
2.35 «Летчик для Молотова. Один шанс из тысячи».

НТВ

5.00 Т/с «Адвокат».
6.00,10.00 «Сегодня».
6.05 Т/с «Адвокат».
7.00 «НТВ утром».
8.10 «Утро с Юлией Высоцкой».
9.00 Т/с «Возвращение Мухтара».
10.20 Т/с «Лесник».
12.00 Т/с «Суд присяжных».
13.00,16.00 «Сегодня».
13.20 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
14.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей».
16.20 Т/с «Литейный».
18.00 «Говорим и показываем».
19.00 «Сегодня».
19.40 Т/с «Другой майор Соколов».

21.30 Т/с «Пятницкий. Глава четвертая».
23.30 «Анатомия дня».
0.10 Т/с «Шаман».

ДОМАШНИЙ

6.30 Идеальная пара.
7.30 Джейми: обед за 30 минут.
8.00 По делам несовершеннолетних.
10.00 Довай разведемся!
11.00 Д/ф
12.10 Д/ф «Знать будущее. Жизнь после Ванги».
13.10 Присяжные красоты.
14.10 Т/с «Женский доктор».
17.50 Матриархат.
18.05 Т/с «Не родись красивой».
19.00 Т/с «Бальзаковский возраст, или Все мужики сво...»
20.55 Т/с «Выхожу тебя искать 2».
23.00 Рублево-Бирюлево.
0.00 Матриархат.
0.30 Мелодрама «С любимыми не расставайтесь».

6.30 Канал «Евроныус».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель».
11.15 Х/ф «На всю оставшуюся жизнь...»
12.25 Д/ф «Петр Фоменко. Легкое дыхание».
13.15 «Россия, любовь моя!» Будни кумысской равнины»
13.45 Х/ф «Клуб самоубийц, или Приключения титулованной особы».
14.50 Д/ф «Шарль Кулон».
15.00 «Новости культуры».
15.10 Д/ф
15.55 «Абсолютный слух».
18.25 «Пушкинский венок». Московский камерный хор под управлением В. Минина.
19

пятница, 18 декабря

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
11:35 Местное время. Вести-Дагестан
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
17:30 Местное время. Вести-Дагестан
18.20 Мир вашему дому
18.35 Вести - дежурная часть
18.45 Дагестан спортивный
19.00 Гордость Дагестана. Дневник конкурса юных талантов
19:35 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке «Паданги глмали заманги»
08.00 Обзор газеты «Хакъикъат»
08.10 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/ф «Путешествие на край света»
09.20 Х/ф «Я встретил девушку»
11.00 В/ф «Рустам Сахаватов. Много маленьких пространств»
11.20, 21.00 Пятничная проповедь. Прямая трансляция из Центральной Джума-мечети г. Махачкала
11.50 «Разумный взгляд»
12.30 Время новостей Дагестана

12.55 «Агросектор»
13.25 «Вернисаж»
13.50 «На виду. Спорт»
14.30 Время новостей Дагестана
14.55 Концерт «Музыкальный майдан»
16.05 Мультфильмы
16.30 Время новостей Дагестана
16.55 Х/ф «Они спустились с гор»
18.25 Мультфильм
18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкъ гетмес»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Здоровье»
21.45 Д/ф «Саймат Ферзалиева»
22.05 «Корифей»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала

23.20 Д/ф «Кавказские истории»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкъ гетмес»
01.35 Т/с «Закон Мерфи»
03.05 «Корифей»
03.25 Концерт «Музыкальный майдан»
04.30 Х/ф «Подвиги Геракла. Триумф героя»
06.04 Х/ф «Лурджа Магданы»
ПЕРВЫЙ
5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.20 «Контрольная закупка».
9.50 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 Т/с «Петля Нестерова»
14.30 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Жди меня».
18.00 Новости.
18.45 «Человек и закон».

19.50 Телеигра «Поле чудес»
21.00 «Время».
21.30 «Голос».
0.00 «Вечерний Ургант».
0.55 Т/с «Фарго». (18+).
2.00 Х/ф «Современные проблемы».
3.50 Х/ф «Сладкий яд».
РОССИЯ 1
5.00 «Утро России».
9.00 «Вести».
9.15 «Утро России».
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.35 «Местное время. Вести - Москва».
11.55 Т/с «Тайны следствия».
14.00 «Вести».
14.30 «Местное время. Вести - Москва».
14.50 «Вести. Дежурная часть».
15.00 «Наш человек».
16.00 Т/с «Земский доктор».
17.00 «Вести».
17.30 «Местное время. Вести - Москва».
17.50 «Вести».
18.15 «Прямой эфир».

19.35 «Местное время. Вести - Москва».
20.00 «Вести».
21.00 «Новая волна-2015». Гала-концерт.
23.20 Х/ф «Гадкий утенок».
3.15 «Урок французского...»
НТВ
5.00 Т/с «Адвокат».
6.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 «Сегодня».
6.05 Т/с «Адвокат».
7.00 «НТВ утром».
8.10 «Утро с Ю. Высоцкой».
9.00 Т/с «Возвращение Мухомора».
10.20 Т/с «Лесник».
12.00 «Суд присяжных».
13.20 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
14.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей».
16.20 Т/с «Литейный».
18.00 «Говорим и показываем».
19.40 Т/с «Другой майор Соколов».
23.30 «Большинство».

0.30 «Время Г». (18+).
1.00 «Пятничный. Последствие»
1.35 «Украсть у Сталина».
2.45 «Анастасия. Центр помощи».
ДОМАШНИЙ
6.30 Идеальная пара.
7.30 Джейми: обед за 30 минут.
8.00 Д/с «Звездные истории»
10.00 Детектив «Под Большой Медведицей».
18.00 Матриархат.
18.05 Т/с «Не родись красивой».
19.00 Мелодрама «Чужие мечты».
22.45 Д/с «Звездные истории»
23.45 Матриархат.
0.30 Комедия «Не валяй дурака...» (Россия - США).
2.30 Т/с «Аббатство Даунтон».
4.25 Д/с «Звездные истории».
5.25 Матриархат.
5.45 Тайны еды.
6.00 Джейми: обед за 30 минут.

КУЛЬТУРА
6.30 Канал «Евроныюз».
10.00 «Новости культуры».
10.20 Д/ф «Правила жизни».
12.35 «Письма из провинции». Майкоп
13.05 «Больше, чем любовь». Н. Лесков.
13.45 Х/ф «Шуми городок».
15.00 «Новости культуры».
15.10 «Эпизоды».
15.50 «Черные дыры. Белые пятна».
16.35 «Билет в Большой».
17.15 Д/ф «Петербург» - поэма для голоса и фортепиано
18.25 Д/с «Звездные истории»
19.10 Д/ф «Дельфы. Могила оракула».
19.30 «Новости культуры».
19.45 Конкурс юных талантов «Синяя Птица».
21.35 «Линия жизни». Виктория Исакова.
22.25 Д/ф «Первый железный мост в мире. Ущелье Айрон-Бридж».
22.40 Д/ф «Петр Фоменко. Легкое дыхание».

суббота, 19 декабря

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08:20 Реклама
08.25 25 лет Налоговой службе РД. Концерт
11:10 Местное время. Вести-Дагестан
14:20 Местное время. Вести-Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкъ гетмес»
08.00 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/ф «Путешествие на край света»
09.20 «Здоровье»
10.05 «Корифей»
10.25 Мультфильм
10.45 «Вдохновение»
11.20 «Мой малыш»

12.00 К юбилею Бурлят Ибрагимовой. «Любимца народа. Жизнь, прожитая в песне»
13.05 Х/ф «Тучи покидают небо»
15.00 «Vivat, Academia!»
16.00 Мультфильмы
16.30 Время новостей Дагестана
17.00 Чемпионат России по волейболу. Высшая лига «А» Прямая трансляция «Здравствуй, мир!»
19.30 Время новостей Дагестана
19.55 «Чистое сердце»
20.10 Мультфильм
20.40 «Inter-диалог»
21.20 Ток-шоу «Вокруг Каспия»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Х/ф «В семнадцать мальчишеских лет»
00.30 Время новостей Дагестана

01.00 «Мой малыш»
01.30 К юбилею Бурлят Ибрагимовой. «Любимца народа. Жизнь, прожитая в песне»
02.25 Х/ф «Часы отчаяния»
04.20 «Vivat, Academia!»
05.10 Х/ф «Тучи покидают небо»
ПЕРВЫЙ
5.50 Т/с «Ночные ласточки».
6.00 Новости.
6.10 Т/с «Ночные ласточки».
8.00 «Играй, гармонь любимая!»
8.45 М/с «Смешарики. Новые приключения».
9.00 «Умницы и умники».
9.40 «Слово пастыря».
10.00 Новости.
10.15 «Смак».
10.55 «Ольга Аросева. Рецепт ее счастья».
12.00 Новости.
12.10 «Идеальный ремонт».
13.10 «Теория заговора».
14.00 Кубок Первого канала по хоккею. Сборная России - сборная Финляндии. Прямой эфир.

16.10 «Голос».
18.00 Вечерние новости.
18.10 «Голос».
18.50 Праздничный концерт к Дню работника органов безопасности Российской Федерации.
21.00 «Время».
21.20 «Сегодня вечером».
23.00 «Что? Где? Когда?»
0.10 Кубок Первого канала по хоккею. Сборная Швеции - сборная Чехии.
2.20 Х/ф «Канкан».
4.45 «Мужское/Женское».
РОССИЯ 1
4.45 Х/ф «Монро».
6.35 «Сельское утро».
7.05 «Диалоги о животных».
8.00 «Вести».
8.10 «Местное время. Вести - Москва».
8.20 «Мульт утро».
9.30 «Правила движения».
10.25 «Личное. Борис Клюев».
11.00 «Вести».
11.10 «Местное время. Вести - Москва».

11.20 «Две жены».
12.20 Х/ф «Иллюзия счастья».
14.00 «Вести».
14.20 «Местное время. Вести - Москва».
14.30 Х/ф «Иллюзия счастья».
16.40 «Знание - сила».
17.30 «Главная сцена». Полуфинал.
20.00 «Вести в субботу».
21.00 Х/ф «Мирт обыкновенный».
0.50 Х/ф «Заячий молодец».
2.55 Х/ф «Приговор».
4.55 «Комната смеха».
НТВ
4.35 Т/с «Таксистка».
5.30 Т/с «Агент национальной безопасности».
7.25 «Смотр».
8.00 «Сегодня».
8.15 «Жилищная лотерея Плюс».
8.45 «Медицинские тайны».
9.20 «Готовим с Алексеем Зиминным».
10.00 «Сегодня».

10.20 «Главная дорога».
11.00 «Кулинарный поединок с Д. Назаровым».
11.55 «Квотирный вопрос».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Я хуюдо!».
14.15 «Своя игра».
15.00 «Мяс».
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Литейный».
18.00 «Следствие вели...»
19.00 «Центральное телевидение».
20.00 «Новые русские сенсации».
21.00 «Ты не поверишь!».
22.00 «50 оттенков Белова»
23.00 Х/ф «Один день».
0.55 Т/с «Агент национальной безопасности».
2.55 «Дикий мир».
ДОМАШНИЙ
7.00 Идеальная пара.
7.30 Матриархат.
8.10 Х/ф «Андрей и злой чародей». (6+).
9.35 Детектив «Развод и девичья фамилия».
13.50 Детектив «Мой личный враг».

18.00 Д/с «Восточные жены».
19.00 Мелодрама «1001 ночь»
22.10 Д/с «Восточные жены».
23.10 Д/с «Звездные истории»
0.00 Матриархат.
0.30 Х/ф «Лузер».
2.20 Драма «Из ада в ад».
4.25 Д/с «Звездные истории».
5.25 Матриархат.
5.45 Тайны еды.
6.00 Джейми: обед за 30 минут.
КУЛЬТУРА
6.30 Канал «Евроныюз».
10.00 Д/ф «Святитель Николай. Чтоб печаль превратилась в радость».
10.35 Х/ф «60 дней».
11.50 Д/ф «Женщины». Любимое кино».
12.45 Д/ф «Агатовый каприз императрицы».
13.15 Д/ф «Факел». Сочи-2015 «Мечты сбываются».

14.10 «На этой неделе... 100 лет назад. Нефронтовые заметки».
14.40 «Ключи от оркестра» с Жаном-Франсуа Зигелем. В.-А. Моцарт. Симфония 40.
16.15 «Больше, чем любовь». Савва Кулиш и Варвара Арбузова.
17.00 «Новости культуры».
17.30 «Выдающиеся писатели России». Юрий Левитанский. Вечер в Концертной студии «Останкино». Запись 1994.
18.20 «Романтика романса». «Русские народные песни».
19.15 «Наблюдатель». Спецвыпуск.
20.10 Х/ф «Плохой хороший человек».
21.45 Д/ф «Неизвестная Пиоф».
23.00 «Белая студия».
23.45 Х/ф «Эта прекрасная жизнь».
1.55 Д/ф «Птичий рай. Агелгский национальный парк».

воскресенье, 20 декабря

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

10.20 Местное время. Вести Дагестан. События недели. Информационно-аналитическая программа
РГВК
07.00 Время новостей Дагестан
07.15 Д/ф «Робинзоны Каспийского моря»
07.30 Мультфильмы
08.00 «Здравствуй, мир!»
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Х/ф «В семнадцать мальчишеских лет»
10.10 Концерт «Музыкальный майдан»

11.10 Ток-шоу «Вокруг Каспия»
12.10 «Чистое сердце»
12.45 «Inter-диалог»
13.30 Концерт Рената Каримова «Ради тебя»
16.00 Х/ф «Дело было в Пензкове»
18.00 «Страна гор» представляет: «Главный редактор»
18.50 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» «Памяти Исамудина Ханбалоева»
19.30 Время новостей Дагестана. Итоги
20.00 «7 news»
20.10 Мультфильм
20.30 Х/ф «Здравствуй и прощай»
22.30 Время новостей Дагестана. Итоги

23.00 Расширенный репортаж с Чемпионата России по волейболу. Высшая лига «А»
01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» «Памяти Исамудина Ханбалоева»
01.35 Х/ф «Буря в стакане воды»
03.00 Концерт Рената Каримова «Ради тебя»
05.10 Х/ф «Дело было в Пензкове»
ПЕРВЫЙ
6.00 Новости.
6.10 Т/с «Ночные ласточки».
8.10 «Армейский магазин».
8.45 М/с «Смешарики. Пинкод».
8.55 «Здоровье».
10.00 Новости.
10.15 «Непутевые заметки».
10.35 «Пока все дома».
11.25 «Фазенда».
12.00 Новости.

12.10 «Баракхолла».
13.00 «Гости по воскресеньям».
14.00 Кубок Первого канала по хоккею. Сборная России - сборная Чехии. Прямой эфир.
16.10 «Аффар жжот!»
17.50 «Точь-в-точь».
21.00 Воскресное «Время».
23.00 Т/с «Метод». (18+).
1.00 Кубок Первого канала по хоккею. Сборная Финляндии - сборная Швеции.
3.10 «Мужское/Женское».
РОССИЯ 1
5.50 Комедия «Где находится нофельд?»
7.30 «Сам себе режиссер».
8.20 «Смехопанорама».
8.50 «Утренняя почта».
9.30 «Сто к одному».
10.20 «Местное время. Вести - Москва». Неделя в городе.
11.00 «Вести».

11.10 «Смеяться разрешается».
12.10 Х/ф «Соседи по разводу»
14.00 «Вести».
14.20 Фильм-концерт «Парадиш! Парадиш! Парадиш!»
16.15 Х/ф «Я все преодолелю».
20.00 «Вести недели».
22.00 «Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым».
0.30 «Непобедимый. Две войны Кирилла Орловского».
1.30 Комедия «Полет фантазии».
3.35 «Гений разведки. Артур Артузов».
4.35 «Комната смеха».
НТВ
5.00 Т/с «Таксистка».
6.00 Т/с «Агент национальной безопасности».
8.00 «Сегодня».

8.15 «Русское лото Плюс».
8.50 «Их нравы».
9.25 «Едим дома».
10.00 «Сегодня».
10.20 «Первая передача».
11.00 «Чудо техники».
11.50 «Дачный ответ».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Поедем, поедим!»
14.10 «Своя игра».
15.00 «НашПотребНадзор». Не дай себя обмануть!
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Литейный».
18.00 «Акценты недели».
19.00 «Точка с М. Шевченко».
19.45 Х/ф «Испанец».
23.35 «Пропаганда».
0.10 «ГРУ: тайны военной разведки».
1.00 Т/с «Агент национальной безопасности».
2.55 «Дикий мир».
3.15 «Анастасия. Центр помощи».

ДОМАШНИЙ
7.00 Идеальная пара.
7.30 Мелодрама «Материнская любовь». (Индия).
10.20 Детектив «Близкие люди». (Россия - Украина).
14.15 Мелодрама «Чужие мечты».
18.00 Д/с «Звездная жизнь».
19.00 Мелодрама «Я рядом». (Россия - Украина).
22.40 Д/с «Звездные истории».
23.40 Матриархат.
0.30 Мелодрама «Любимый по найму».
2.25 Мелодрама «Капель». (6+).
4.05 Д/с «Звездные истории».
5.05 Матриархат.
5.30 Тайны еды.
6.00 Джейми: обед за 30 минут.

КУЛЬТУРА
6.30 Канал «Евроныюз».
10.00 «Обыкновенный концерт с Э. Эфириным».
10.35 Х/ф «Лебедев против Лебедева».
12.00 «Легенды мирового кино». Л. Броневой.
12.30 «Россия, любовь моя!» «Русские в Дагестане».
13.00 «Кто там...»
13.25 Д/ф
14.25 «Гении и злодеи». В. Хавкин.
14.55 Спектакль «Идеальное убийство».
17.00 «Линия жизни». О. Аросева.
17.55 «Пешком...» Москва скульптурная.
18.25 «100 лет после детства»
18.40 Х/ф «Король-олень».
19.55 «Искатели». «Хад сланом»
20.40 Творческий вечер Максима Дунаевского в Концертном зале им. П.И. Чайковского.

МАТЧ ТВ 14 ПО 20 ДЕКАБРЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

6.30 «Дублер».
7.00 Новости.
7.05 «Ты можешь больше!»
8.00 Новости.
8.05 «Живи сейчас».
9.00 Новости.
9.05 Все на Матч!
10.00 Новости.
10.05 Д/ф «Превратности игры».
11.20 Новости.
11.30 «Дублер».
12.00 Новости.
12.05 Смешанные единоборства. UFC.
14.00 Футбол.
14.30 Все на футбол!
15.00 Футбол. Лига Европы. Жеребьевка 1/16 финала
15.30 Все на футбол!
16.00 Д/ф «Операция «Динамо»
16.30 Все на Матч!
17.30 Д/с «Безграничные возможности».
18.00 «Дрим тим».
18.25 «Континентальный вечер».
19.25 Хоккей. КХЛ. «Йокерит» (Хельсинки) - «Медвешчак» (Загреб).

21.50 «Детали спорта».
22.00 Д/с «Второе дыхание».
22.25 «Реальный спорт».
22.55 Футбол. Чемпионат Англии. «Лестер» - «Челси»
1.00 Все на Матч!
ВТОРНИК
6.30 «Дублер».
7.00 Новости.
7.05 «Ты можешь больше!»
8.00 Новости.
8.05 «Живи сейчас».
9.00 Новости.
9.05 Все на Матч!
10.00 Новости.
10.05 Д/ф «Тонка для своих»
10.15 «Удар по мифам».
12.00 Новости.
12.05 «Живи сейчас».
9.05 Все на Матч!
10.00 Новости.
10.05 Д/ф «Перечеркнутый рекорд».
11.30 «Спортивный интерес»
12.30 Новости.
12.35 Профессиональный бокс
14.30 Д/ф «Не надо больше!»
16.00 Все на Матч!
16.55 Баскетбол.
18.50 Волейбол.
20.45 «Детали спорта».
21.00 Д/с «Сердце чемпионов»
21.30 Д/с «1+1».
22.25 Гандбол. ЧМ. Женщины. Финал.
0.30 Все на Матч!
1.30 Д/ф «Большая история Большого востока».

19.30 «Реальный бокс».
20.30 Д/ф «Вне ринга».
21.00 Д/с «1+1».
21.55 «Куль тура с Юрием Дудем».
22.25 Футбол.
0.30 Все на Матч!
1.30 «Реальный спорт».
СРЕДА
6.30 «Дублер».
7.00 Новости.
7.05 «Ты можешь больше!»
8.00 Новости.
8.05 «Живи сейчас».
9.00 Новости.
9.05 Все на Матч!
10.00 Новости.
10.05 Д/с «Второе дыхание».
10.30 Д/ф «Цена золота».
12.00 Новости.
12.05 Смешанные единоборства. UFC.
15.00 Новости.
15.05 «Куль тура с Юрием Дудем».
15.35 Новости.
15.45 «Биатлон с Дмитрием Губерниевым».
16.15 Биатлон.
18.00 Все на Матч!
19.00 Д/с «Сердце чемпионов»
19.25 «Лучшая игра с мячом».
19.40 Баскетбол.
21.30 Волейбол.
23.30 Все на Матч!
0.30 Гандбол. Кубок России. Мужчины. Финал.
2.20 Д/ф «Перечеркнутый рекорд».
3.30 Биатлон.
5.00 Д/ф «Гонка для своих».

ЧЕТВЕРГ
6.30 «Дублер».
7.00 Новости.
7.05 «Ты можешь больше!»
8.00 Новости.
8.05 «Живи сейчас».
9.00 Новости.
9.05 Все на Матч!
10.00 Новости.
10.05 Д/с «Второе дыхание».
10.30 Д/ф «Цена золота».
12.00 Новости.
12.05 Смешанные единоборства. UFC.
15.00 Новости.
15.05 «Куль тура с Юрием Дудем».
15.35 Новости.
15.45 «Биатлон с Дмитрием Губерниевым».
16.15 Биатлон.
18.00 Все на Матч!
19.00 Д/с «Сердце чемпионов»
19.25 «Лучшая игра с мячом».
19.40 Баскетбол.
21.30 Волейбол.
23.30 Все на Матч!
0.30 Гандбол. Кубок России. Мужчины. Финал.
2.20 Д/ф «Перечеркнутый рекорд».
3.30 Биатлон.
5.00 Д/ф «Гонка для своих».

ПЯТНИЦА
6.30 «Дублер».
7.00 Новости.
7.05 «Ты можешь больше!»
8.00 Новости.
8.05 «Живи сейчас».
9.00 Новости.
9.05 Все на Матч!
10.00 Новости.
10.05 «Удар по мифам».
10.20 Х/ф «Легенда о фехтовальщице».
12.35 Смешанные единоборства. UFC.
16.05 Новости.
16.15 Биатлон.
18.00 Все на Матч!
19.55 Гандбол. ЧМ. Женщины. Финал.
21.30 «Спортивный интерес».
22.25 «Лучшая игра с мячом».
22.40 Баскетбол. Евролига. Мужчины. «Уникаха» (Испания) - ЦСКА (Россия). Прямая трансляция.
0.30 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты.
1.30 Х/ф «Легенда о фехтовальщице».
3.40 Д/с «1+1».

СУББОТА
6.30 Профессиональный бокс
8.15 Новости.
8.20 «Удар по мифам».
8.30 «Мировая раздевалка».
9.00 Новости.
9.05 Все на Матч!
10.00 Новости.
10.05 «Спортивный интерес»
11.00 Новости.
11.05 «Анатомия спорта».
12.00 «Дублер».
12.30 «Точка на карте».
13.00 Биатлон.
14.00 «Безумный спорт с Александром Пушным».
14.30 Все на Матч!
15.20 Биатлон.
16.15 Лыжный спорт.
18.00 Лыжный спорт.
19.45 «Реальный спорт».
20.00 Сноуборд. Кубок мира. Параллельный слалом. Прямая трансляция из Италии.
21.00 «Дрим тим».
21.30 «Безумный спорт с Александром Пушным».
22.00 Профессиональный бокс.
23.00 Все на Матч!
0.00 Х/ф «Стритфайтер».
2.00 Биатлон.

ВОСКРЕСЕНЬЕ
6.30 Профессиональный бокс.
9.00 Новости.
9.05 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты.
10.00 «Вся правда о...»
10.30 Д/с «Первые люди».
11.00 Новости.
11.05 «Поверь в себя. Стань человеком».
11.30 «Дрим тим».
12.00 «Безумный спорт с Александром Пушным».
12.30 Д/с «1+1».
13.20 «Биатлон с Дмитрием Губерниевым».
13.50 Биатлон.
14.50 Лыжный спорт.
17.05 Все на Матч!
17.55 Баскетбол.
19.45 Лыжный спорт.
21.00 Д/ф «Нет боли - нет победы».
22.10 Все на футбол!
22.40 Футбол. Чемпионат Италии. «Интер» - «Лацио»
0.45 Все на Матч!
1.45 «Тифозы. Итальянская любовь».
2.15 Горные лыжи.

РАДИО
ИСЛЕН, 14-ДЕКАБРЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар
12.35 «Хважамжам».
САЛАСА, 15-ДЕКАБРЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар
12.30 «Карчи Дагустан».
АРБЕ, 16-ДЕКАБРЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар
12.30 «Девирар».
ХЕМИС, 17-ДЕКАБРЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар. Газетин обзор
12.30 «Вахт ва жегилар».
ЖУГЬМА, 18-ДЕКАБРЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар
12.30 «Исламдин сес».
КИШ, 19-ДЕКАБРЬ
10.43 «Бафтедин нетижар»
10.50 Концерт.
ГЬЯД, 20-ДЕКАБРЬ
10.43 «Кард». Аялар патал программа

Программа газурайди - Насима ВЕЛИБЕГОВА

Къушунар ахкъудуникай къил къакъудзава

Анкаради Иракдай вичин военный подразделение ахкъуддач. Идан гъакъиндай 7-декабрдиз, Стамбулда авай рагъаклидай патан журналистриз Туьркиядин гъукуматдин тIвар къун тавунвай векилдин малуматдал асаслу хъана, "Итерфаксди" хабар гана.

"Гуьзлемишзавайвал, абур ана амукъда", - кхъизва СМИ-ри чиновникдин гафар.

Вичин нубатдай яз, Туьркиядин вице-премьер Нуман Куртулмуша Анкарада къиле феи брифингдал Туьркияди Иракдин мулкарин битаввиллиз гуьрмет ийизвайдан гъакъиндай малумарна. Къуншидал алай улкъведин мулкунал вичин къушунар ИГ-диз акси серенжемар къиле тухун патал ва Иракдин интересрихъ галаз сад тирвилляй алайди я лагъана гъавурдик кутуна ада". Туьркиядин чиновникдин гафар "Цийивилер" РИА-ди гъизва.

4-декабрдиз малум хъайивал, Туьркиядин аскерин батальон Иракдин кеферпата "Исламдин государстводи" къунвай Мосул шегьердин патав гва. Къушунар бронетехникадалди таъминарнава. Миссиядин официальный мурад "Исламдин государстводихъ" галаз женгер авун патал чкадин ополчение гъазурун я.

Иракдин къецепатан крарин министрстводи Туьркиядин гьерекариз вичин улкъведин мулкуниз гъахъуниз хъиз къимет гана. Багдадди виликамаз меслята тахъанвай военный серенжем къиле тухун ред авуна ва Туьркиядин къушунар вичин мулкунай тади гьалда ахкъудун истемешна.

Анкарадин официальный ксар Багдад тади гьалда секинариз алахъна къиле ва Туьркиядихъ чилел женгинин гьерекаратар тухудай ва и улкъведиз военныйрин алава контингент ракъурдай планар авачирдакай лагъана. ГъакI ятIани, Иракди, эгер кеферпатан къуншиди вичин къушунар ахкъуд тавуртIа, акси серенжемар къабулдай ихтияр вичихъ авайди къейдна.

2014-йисан августдилай къиле США авай 65 улкъведин коалицияди Иракдин мулкар бомбаламишзава ва чилел женг чIугвазвай куьрдерин къуватрин тереф хуьзва. Коалициядик Туьркияни акатзава.

"Исламдин государстводин" кIвалах Россияда къадагъа авунава.

Йемендин президентдин теклиф

Йемендин президент Абд Раббо Мансур Хадиди, вич яракьлу рекьелди властдиз хкиз кIанз чалишмиш жезвай Саудовский Аравия къиле авай коалициядивай 7 йикъан къене гуьлле гун акъвазарун теклифна. Талуьк тир чар ада ООН-дин генеральный секретарь Пан Ги Муназ рекье туна, хабар гузва Рейтерди.

Вахтуналди гуьлле гун акъвазарун теклифун 15-декабрдиз тайинарнавай ислыгъвиллин рахунрал гьалтзава. Хадиди алава хъувуна хьи, эгер восстанидиз къарагънавай хоуситри тайин мажбурнамаяр чпин хивез къачуртIа, гуьлле гун акъвазарунин вахт вич-вичелай яргъалдини давамариш хъун мумкин я.

Терефар виликрайни гуьлле гун вахтуналди акъвазариз чалишмиш хъанай, амма акси акъвазнавай терефри, сада-садак икь-

рар чIурунай тахсир кутуналди, гуьлле гун цийи къилелай башламиш хъувунай.

Йеменда са шумуд йисан къене граждан дъе давам жезва. Женг чIугвазвай са тереф шиитрин "Ансар Аллагъ" гьерекарат я, абур виликан президент Али Абдалла Салеган патал ала. Муькуь тереф абур улкъведай чукурай суннитрин президент Хадидин терефдарар я.

2015-йисан сифте къилерай восстанидиз къарагънавайбуру улкъведин меркез Сана къуна ва къиблепатахъ гъужумиз башламишна. Са шумуд вацралай хоуситри президент патал стратегиядин важибу метлеб авай порт Аден шегьер къуна, идалай гуьгъуниз Йемендин регьбер Саудовский Аравиядиз катна.

Мартдин эхирра саудовский къиле авай коалицияди Хади властдиз хкунин мураддалди восстанидиз къарагънавайбурун аксина военный кампания башламишна. Гъавадай гъужумар авунин нетижада вишералди йеменвиар телеф хъана. Иранди коалициядин военный серенжем геноцид яз малумарна.

НафтIадинни газдин буругъди цIай къуна

Азербайжандин къутармишунардайбуруз SOCAR госкомпаниядин Гуьнешли мядендин гуьлуьн платформадал цIай къунин нетижада телеф хъайи 6 нефтяникдин мейитар гуьляй жагъана, хабар гузва республикадин МЧС-дал асаслу хъана, "Тренд" агентстводи. Виликрай телеф хъайи са нефтяникдин гъакъиндай малумарнай. Гила къурбандар хъайибурун къадар 7 касдив агакънава.

"Къве мейит геле гуьляй къурамадал ахкъуднава, амай къудан мейитар мукъвал вахтунда гуьляй ахкъудда", - лугъузва ведомстводин малуматда.

Телеф хъайибуру 7-декабрдиз, Бакудин вахтуналди йикъан сятдин 2-даз 20 декъикъа кIвалахайла платформадивай 65-70 километрдин яргъай, МЧС-дин вертолетри жагъурун серенжемар къиле тухунин нетижада жагъана. Кьерез къве рабочийдин - Фуад Тагъиеван ва Аги Магъмудован мейитар ахкъуднава.

Винидихъ тIвар къунвай госкомпаниядин "Азнефть" производственный объединенидин къилин инженер Баламирзе Алирагъимован гафаралди, Гуьнешли нафтIадин мядендин аварийный платформадал цIай къун давам жезва, цIай маса буругъризни акъатнава. Пресс-конференциядал Али Рагъимова суьгъбет авурвал, мейитар жагъур хъувун патал алава гимияр желбда.

4-декабрдиз виниз тир давление авай, цин кланикай тухванвай газопроводдиз тIурфан акъатайла зиян хъунин нетижада Каспий гуьле авай Гуьнешли мядендин платформи цIай къуна. Республикадин МЧС-ди серенжемар къиле тухунин нетижада 33 рабочий къутармишна. 23 кас гел галачиз квахъайбуру яз гьисабзава.

Гуьнешли мяден Каспийдин кьериз яд авай паона 1981-йисуз ачухнай. Адан дерин-

вал 110-180 метрдив агакъзава. Мядендин деринда авай пай SOCAR-ди къецепатан амадагрихъ галаз санал "Азери-Чираг-Гуьнешли" блокада аваз гъялзава.

Камера гъазурнава

Крым Республикадин прокурор Наталья Поклонскаяди кваз такъунвай крымско-татарский межлисдин регьберрикай сад, регион энергиядин рекъий блокадада тур координатор Ленур Ислямоваз полуостровдал атун теклифнава. Идан гъакъиндай "Цийивилер" РИА-ди хабар гузва.

"Эгер адаз Крымдиз хквез кIанзаватIа, къуй хтурай, адан месэла чна гъялда, камераяр авазва, бес жеда. Къуй хтурай, ина закондин вилик жаваб гурай", - къейдна надзорный ведомстводин къили.

Идахъ галаз сад хъиз Поклонскаяди къейдна хьи, полуостровдиз акси жуьреба-жуьре серенжемра иштиракуналди, радикалди вичин темягъкарвиллин хуси интересар къилиз акъудзава. Къилди къачуртIа, региондай экъечIайдалай гуьгъуниз квадарнавай вичин бизнес вахчуз кIанзава.

4-декабрдиз Крым суьрсетдинни энергетикадин блокада лугъудайда тунин координатор тир Ислямова полуостров гуьляй блокадада тваз башламишнавайдан гъакъиндай ва «военный серенжемдин» сергъятра аваз, арачи яз, са гъихътин ятIани сирлу серенжем къиле тухудайдакай суьгъбетна.

Са шумуд югъ идалай вилик Крымдин МЧС-дин главкдин къуллугъчири Симферополда Ислямован iCOM техника авай туьквендиз печать яна. Вичин нубатдай, Крымдин Республикадин прокуратурадин пресс-къуллугъди а кардин гъакъиндай хабар гана хьи, пассажирар тухунин жигетдай гзаф къадар чIуру крар авайвилляй Ислямов иеси тир "СимСитиТранс" кархана 850 агъзур манатдин жерме авуна.

3-декабрдиз Наталья Поклонскаяди малумарайвал, судди Крымдин виликан вице-премьер Ислямован эменидал къадагъа эцигна. ГъикI лагъайтIа, Ислямован тахсиркарвилерихъ галаз шериквал авайди тайинарна». Идалайни гъейри, хъанвай зиянар арадал хкунин гьисабдай радикалдин эмени тулкI авунни арадай акъудзава.

Ноябрдин эхирра пранкерар тир Владимир Кузнецова ва Алексей Столярова (абур гъакIни Вован ва Лексус язни машгур я) тайинарнава хьи, Украинадин Херсонский областда авай электропередачайрин линейрин даяхар (ЛЭП) "Донбасс" батальондин боец Энвер Кутияди хъиткъинарна. Кузнецов ва Столяров, чеб Верховный Рададин депутат Антон Геращенко ва Украинадин МВД-дин къил Арсен Аваков я лагъана, Ленур Ислямовахъ галаз алакьалу хъана, адани даяхар хъиткъинарайдан тIвар лагъана.

22-ноябрдиз Каховская - Островская ва Каховская - Джанкой электропередачайрин линейрин даяхар хъиткъинарунин нетижада Крым электрикдин экв амачиз амуькна. Икъван чIавалди 20-ноябрдин йифиз гъа и жуьреда мад къве ЛЭП-дин даяхар хъиткъинарнай. Абур хъиткъинарунай жавабдарвал са-

Рекъем

• ООН-ди шагъидвалзавайвал, чилел гьар юкъуз 250 агъзур бицлек пайда жезва, яни тахминан са секундда 3 кас.

ЦБ-дин курсуналди къенин юкъуз:

1 доллар - 69,30 манат,
1 евро - 75,31 манат,

къизил (1 гр) - 2388,00 манат,
гимииш (1 гр) - 32,29 манат.

ИНТЕРНЕТДАЙ.

Гъазурайди - Шагъисмаил ГЪАЖИМИРЗОВ

дани вичин хивез къачунач, амма хъиткъинарнавай конструкциядин патав фидай чкаяр Россияда къадагъа авунвай "Эрчи патан сектордин" ва межлисдин векилри элкьуьрна къуна, абурун патав касни ахъайзавачир.

Крымда ва Севастополда тади гьалда къетIен гьаларин режим кардик кутуна. ЦIуд югъ алатайла, Россиядин Президент Владимир Путин Керченский проливдилай Краснодарский крайдай сифте нубатдин энергиядин муьгъ кардик кутуна. И карди полуостровдиз алава 230 мегаватт энергия гана.

Арктикада къве

ПОЛК

Россияди алай йисуз Арктикада "Триумф" С-400 системайралди тадаркаламишнавай къилдин зенитно-ракетный къве полк кардик кутунва, хабар гана ТАСС-диз Генеральный штабда авай чешмеди.

"Алай йисуз Новая Земля архипелагдал ва Якутиядин Тиксида "Арктика: исътада ва гележегда" тIвар алай форумдин сергъятра аваз С-400-дин къве полк кардик кутунва", - лагъана агентстводин суьгъбетчи. И системаяр гъавадай ийидай гъужумрикай хуьн патал ракетринни артиллериядин "Панцирь" батарея кардик кутунва, къейдна чешмеди. Идалайни гъейри, адан гафаралди, Новый Землядал гъакIни "Бастион" комплексралди тадаракламишнавай ракетрин дивизион эцигда. "И частари ва подразделенийри суткадин къилляй-къилиз женгинин дежурство къиле тухуда", - алава хъувуна агентстводин суьгъбетчи.

Идалайни гъейри, суьгъбетна чешмеди, ракетрин, зенитно-ракетный ва ракетринни артиллериядин частарини подразделенийри Арктикадин маса островрал ва Россиядин Арктикадин материкдин са бязи районра женгинин дежурство къиле тухузва. Абур эцигнавай вири чкайра Кеферпатан Гуьлуьн рекъелай Кольский полуостровдал ва Новый Землядал, Анадырдин рагъэкъечIдай ва рагъакIидай патарани, Шмитдан мысдал къван, авиациядин гъа ихтин пункт эцигна тадаракламишда. Абур женгинин месэляяр тамарда", - алава хъувуна суьгъбетчи.

И йикъара Генштабда авай чешмеди ТАСС-диз хабар гайивал, Арктикада Россиядин саки 6 военный база туькIуьрнава. Абур Котельный ва Средний островрал, Земля Александра, Новый Землядал алай Рогачево поселокда, гъакIни Врангелан островдал, Чукоткада Шмитдан мысдал алай базаяр акатзава. Хабар гайивал, РФ-ди, санлай къачурла, Арктикадин регионда 13 аэродром ва 10 технический радиолокационный пункт эцигун планламишнава.

Эхиримжи йисара Россия Арктикада военный инфраструктура туькIуьрунал активнидаказ машгул жезва. 2014-йисан эхирра Кеферпатан флотдин базадал Сад авунвай стратегиядин командование тешкилна. Аник РагъакIидай патан, Центральный ва РагъэкъечIдай патан военный округрин са жерге частар ва подразделенийар акатнава. Идалайни гъейри, цийи командование патал цийи соединенийар - къилди къачуртIа, мотострелковый къве бригада тешкилда.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:
РД-дин Гьукумат

367000, Махачкала, пл. Ленина, 1

КЪИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ

Тел/Факс. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ -
ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д.Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н.М. ИБРАГЬИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж.М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
Э.Д. ШЕРИФАЛИЕВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М.А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А.Х. ГЪАМИДОВ
65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

КАССА
65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
М. ИБРАГЬИМОВ

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 17.30

Газет "Лезги газетдин" компьютеррин базада гъазурна.

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,
Пушкинан куьче, 6.

Тираж 7483

Макъалаяр редакцияди туькьур хъийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкъвена вахкузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикрар сад тахьун мумкин я.

Газет массовый коммуникацийрин хиле законодательстводал амал авунал гуьзчивал авунин ва культурадин ирс хуьнин рекъай РФ-дин Федеральний кьуллугьдин Кьиблепатан федеральный округда авай Управлениди регистрация хьувунва.

ПИ № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкала,
1 Петрдин проспект, 61,
7-мертеба.

Ⓜ - И лишандик квай материалар гьакьидихь чапзавайбуря.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Мубаракрай!

Замир Загьидинович АЗИЗОВ мад сеферда "Кьурагь район" МО-дин кьилин кьуллугьдал хкя хьувунва. Чна адас и агалкьун риклин сидкьидай мубаракзава ва чун инанмиш я хьи, Замир Загьидиновича район вилик тухун патал ви-челай алакьдай вири крар ийида. Къуй ви фикрар, мурад-дар, гьиле къазвай вири хьсан крар кьилиз акъатрай.

Идрис ОРУЖЕВ, ДГТУ-дин профессор, таможнядин крарин ва правоведенидин кафедрадин заведующий, РФ-дин кьилин образованидин гьурметлу работник.

"Санал - экуь гележегдиз"

Муса АГЪМЕДОВ

Ихьтин лишандик кваз Хасавюртда райондин жегьилрин сад лагъай форум кьиле фена.

Ам райондин собранидин председателдин заместитель **Мегьамед ЛАБАЗАНОВА** ачухна:

- Гьурметлу районэглияр! Къе чун вири умуми са фикр аваз инал кватл хьанва: чи виридан макъсад акъалтзавай несилрин гележег экуьди хьун я. Амма ик хьун патал чна вирида чалишмишвилер артухарна кьанда. Анжах садвилелди, битаввилелди кьайгьу члугуналди, чалай чи балайрин пакадин югь бахтлуди, хатасузди ийиз алакьда. Садаз-ни сир туш, алай вахт пара четинди хьанва. Гьар юкьуз чун рикл тлардай вакъайирин шагьидар жезва: тахсир квачир ксарин чанариз къастзава, хьиткьинарзава. Вири и делилри чак къалабулук кутазва. Вучиз лагъайтла пуч жезвайбур гзафни-гзаф жегьилар я. Ихьтин макъамда гьар са диде-бубади, агьсакълри, жегьилрин гележег хаталувиликай худун патал вири кьуватар эцигна кьанда. И кардиз жегьилрини еке шериквал авун лазим я. Абурун куьмек галачиз чахь хьсан нетижаяр жедач. Гьаниз килигна чна къе вилик акъвазнавай хци месэлаяр жегьилрихь галаз санал гьалун патал ихьтин мярекатни тешкилнава, - лагъана Мегьамед Мегьамедовича.

Хасавюрт райондин имамрин советдин председателдин заместитель **Абдурашид АБДУРАШИДОВА** кьейд авурвал, Ислам диндал амалзавай касди вич вири патарихъай чешне яз кьалурун лазим я. Чаб динэглияр я лугьуз, гьа са вахтунда чпин гьерекатралди инсанрик къалабулук кутазвай, секинвал члурзавай, диндал леке гьизвай ксариеке гунагьриз рехь гузва.

- Мегьамед Пайгьамбар ^ﷺ вири алемдиз регимлу, къана-жагьлу инсан яз сейли хьана. Ада маса касдин хатур хайи, рикл тларай дуьшуьш чаз тарихдай малум туш. Эгер чнани чун Пайгьамбардин рекъеваз физвай ксар яз гьисабзаватла, чунни вирибуруз регимлу, къанажагьлу инсанар яз чир хьана кьанда. Чи амалар, гьерекатар амайбуруз хуш къведайбур хьун лазим я. Анжах гьа и кьайда чалай инсанрин риклерив дин гьакьикьи кьалубдаваз агакьариз жеда. Чун инал "Санал - экуь гележегдиз" лишандик кваз кьиле тухузвай мярекатдиз кватл хьанва. Амма гьар сада аннамишун лазим я: чи гележег гьихьинди жеда тла чи ниятрилай аслу я. Эгер чи ниятар экуьбур хьайитла, гележегни экуьди жеда. Гьаниз килигна жув патал хьсан крар артух хьана кьанзаватла, маса касдиз писвал ийи-мир,- лагъана ада.

Мярекатдал Дагъустандин муфтийдин заместитель **Тагьир-гьажи ДЕЛИЕВА**, Хасавюрт райондин имам **Ражаб-гьажи ХАН-МИРЗОЕВА**, РД-дин намусдин, азадвилеин ва диндин тешкилатрихь галаз санал кьвалахдай комитетдин эксперт **Мегьамед АБДУЛМУСЛИМОВА**, райондин администрациядин кьилин заместитель **Руслан АМАЕВА**, Хасавюрт шегьердин имамрин советдин председатель **Умарасгьаб-гьажи УМАЛАЕВА** веревирдзавай месэладай гьакьиндай чпин фикрар лагъана.

Абуру райондин жегьилриз члур кьвалахрик кьил кутун тавуниз, диде-бубайрин чалаз килигуниз ва хьсан кьвалахра чешне хьуниз эвер гана.

Форумдал Кьурьан кьелунай международный конкурсдин гьалибчи, Хасавюрт райондин Костек хуьрйя тир гьафиз (Кьурьан хуралай чизвай кас) **Билал АБДУЛХАЛИКЪОВА** Пак Ктабдай хуралай аятар лагъана.

Малумат

2016-йисан сентябрдиз урус члалал **Кь.АКИМОВАН** "Виш зурба лезги" ктаб акъатда. Январь-май варцара подписка къабулзава. Са ктаб - 500 манат. Къанюрин куьмек кьанзава.
Тел.: 8-928-560-18-66

Рамазан ЭМИРГЪАМЗАЕВ

Кхьихь, дустар!

Гьар гьафтеда вил ала чи хемисдал, Хуш яз гуьгьуьл "Лезги газет" хтунал. Лезги халкьдин гуьзгьуь я вун, зид таб туш. Гьам члехидаз, гьам гьевчидаз я вун хуш. "Лезги газет" кхьихь, дустар, сагьрай куьн!
"Лезги газет" кьел ийирвал гьар кьвале, Акваз хьурай ам гьар са лезги гьиле, Сада-садаз цийи хабар(ар) це куьне, Кутазвай гьар са кар - девлетдин бине. "Лезги газет" кхьихь, дустар, сагьрай куьн!
Чаз Аллагдай ганва гуьрчег тир ватан, Тварни вичел эцигнава "Лезгистан",

Гуьрчег рушаринни кьегьал рухвайрин макан. Гьар са кьвализ жедайвал газет мугьман, "Лезги газет" кхьихь, дустар, куьн сагьрай!
Чаз багьа тир, чахь авай са газет я, Кхьин, кьелун гьар лезгидиз лезет я, Адан тираж хкаж хьун чи асрет я, Жувани кхьихь, кьуншидизни куьмек(а) я, "Лезги газет" кхьихь, дустар, куьн сагьрай!
Зун - Рамазан Рухун - Агьмедан хуьруьнви, Яхцлурни цлуд йисуз газет гьиле ви, Кхьин ийиз, кьелни ийиз, яз дири, Чими саламар я, дустар, кьез зи патай, "Лезги газет" кхьихь, лезгийар, куьн сагьрай!

Сулейман-Стальский райондин Цийи Макьарин хуьр.

Ⓜ

14 декабря 2015 года в 10 часов в Ленинском районном суде г.Махачкалы, по улице Гамидова 9, состоится оглашение решения суда по делу **ОРУДЖЕВА Магомеда Оруджевича**, перенесенного три раза. Всех, кому не безразлична судьба Магомеда Оруджевича, просим присутствовать и поддержать нашего брата.

Гамид Гамидов.

2016-йис патал

Лезги газет

кхьихь!

ИНДЕКСАР:

йисанди - 63249
6 вацранди - 51313

газетдин кьимет почтарин
отделенийрай:

йиса - 722 манатни 88 кепек
6 вацра - 361 манатни 44 кепек

Абонентрин ящикрай (до востребования):

йиса - 668 манатни 28 кепек
6 вацра - 334 манатни 14 кепек

"Дагпечатдин" киоскрай:

йиса - 444 манат
6 вацра - 222 манат

Киоскрай вахчун патал газет квевай "Дагпечатдин" киоскрай, гьакл Махачкъалада Промшоссе куьчедин 10 "а"-нумрадин дараматда кхьиз жеда.

Чи бухгалтериядай:

"Лезги газетдин" редакциядай чпи хутахдайбур:
йиса - 180 манат
6 вацра - 90 манат

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди ирандиде
АЙИШАТ

кечмиш хьунихь галаз алакьалу яз Махачкъалада яшамиш жезвай Дагъустандин халкьдин писатель Исмаилов Абдуселимаз ва рагьметлудан багьрийриз башсагьлугьвал гузва.

Махачкъалада яшамиш жезвай Шайдабеговрин хизанди уьмуьрдин юлдаш, играми дах

АЛИСКЕНДАР

рагьметдиз финихь галаз алакьалу яз дериндай хажалат члугуналди Сувар, Аслан, Рузми-ла Абдулгьаниевриз ва вири багьрийриз башсагьлугьвал гузва.

Махачкъалада авай "Бриз" ЗАО-дин гендиректор Мегьамед Мурадович Мегьамедова ва адан тухумди Хуьруьгрин юкьван школадин муаллим

Агьариза Султалиевич
ГЪАЖИЕВ

кечмиш хьунихь галаз алакьалу яз рагьметлудан хизандиз, вири багьрийриз башсагьлугьвал гузва.